

มุลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ของราษฎรบ้านแม่ตাইใหม่ บ้านโป่งแยงนอก
และบ้านแม่แมะ อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่

CAUSES OF MOTIVATION IN FOREST PRODUCT UTILIZATION IN
QUEEN SIRIKIT BOTANIC GARDEN AREA OF PEOPLE IN
BAN MAESA-MAI, BAN PONGYANG-NOK AND
BAN MAE-MHAE, AMPHUR MAERIM,
CHIANGMAI, THAILAND

นายฉัตรทอง เจือจันทร์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร
พ.ศ. 2544

ลิขสิทธิ์ของโครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

โครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)

ปริญญา

ส่งเสริมการเกษตร

ส่งเสริมการเกษตร

สาขาวิชา

ภาควิชา

เรื่อง มุทเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

CAUSES OF MOTIVATION IN FOREST PRODUCT UTILIZATION IN QUEEN SIRIKIT BOTANIC GARDEN AREA OF PEOPLE IN BAN MAESA-MAI, BAN PONGYANG-NOK AND BAN MAE-MHAE, AMPHUR MAERIM, CHIANGMAI, THAILAND

นามผู้วิจัย นายฉัตรทอง เจือจันทร์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุนิลา หนูผล)

วันที่ 4 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2544

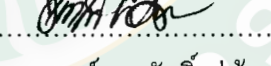
กรรมการที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.นำชัย หนูผล)

วันที่ 4 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2544

กรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์ทรงศักดิ์ ภูน้อย)

วันที่ 4 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2544

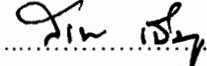
หัวหน้าภาควิชา

(รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์)

วันที่ 4 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2544

โครงการบัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(อาจารย์สรอายุ เพิ่มพูล)

ประธานกรรมการโครงการบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 16 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2544

บทคัดย่อ

บทคัดย่อวิทยานิพนธ์ เสนอต่อโครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อเป็นความ
สมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร

มูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก
และบ้านแม่เมะ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

โดย

นายฉัตรทอง เจือจันทร์

ตุลาคม 2544

ประธานกรรมการที่ปรึกษา:
ภาควิชา/คณะ:

รองศาสตราจารย์ ดร.สุนิลา ทนุผล

ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะธุรกิจการเกษตร

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม
ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ 2) มูลเหตุจูงใจการเข้าไปใช้
ประโยชน์จากของป่า ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ของราษฎรบ้านแม่สา
ใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ 3) เปรียบเทียบประเภทแรงจูงใจที่เป็นมูลเหตุจูงใจการ
เข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ของราษฎร
บ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ 4) ความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลาย
ทางชีวภาพของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ 5) เปรียบเทียบ
ความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยง
นอก และบ้านแม่เมะ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ หัวหน้าครอบครัว
จำนวน 223 ราย โดยได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (systematic random sampling) และ
ข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากการสัมภาษณ์โดยอาศัยแบบสอบถามเป็นเครื่องมือและได้จัดเก็บ
รวบรวมข้อมูลในช่วงระหว่างเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2543 ถึงเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2543 และ
วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีอายุเฉลี่ย 43 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาตอนต้น มีรายได้เฉลี่ย 42,256 บาทต่อปี และมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักและประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นอาชีพรอง มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5 คน ส่วนใหญ่มีสถานภาพการถือครองที่ดินเป็นของตนเองทั้งหมด ผู้ให้ข้อมูลเกินครึ่งไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้าน และผู้ให้ข้อมูลส่วนมากไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรม

มูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 หมู่บ้านมีมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าจัดอยู่ในประเภทแรงจูงใจภายใน และผลการเปรียบเทียบประเภทแรงจูงใจที่เป็นมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมาะ พบว่ามูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าจัดอยู่ในประเภทแรงจูงใจภายในในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ทั้ง 3 หมู่บ้าน

ความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมาะ ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้องน้อย 3 แนวคิด ได้แก่

- 1.) แนวคิดการรักษาสภาพความหลากหลายทางชีวภาพ ให้คงอยู่ต่อไปได้ตลอด จำเป็นต้องรักษาค่าเงินสิ่งมีชีวิตทุกชนิดให้อยู่รอดปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นพืช สัตว์และมนุษย์ เพื่อให้เกิดความสมดุลของธรรมชาติ
- 2.) แนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพเป็นความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตทั้งหมด รวมทั้งความหลากหลายทางพันธุกรรมและถิ่นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตเหล่านั้น
- 3.) แนวคิดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพเป็นผลมาจากการถางป่า และเผาป่าเพื่อทำไร่ ป่าปลูกสร้างที่อยู่อาศัย การล่าสัตว์ การเก็บของป่าและพืชหายาก

ผลการเปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพของของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมาะ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 หมู่บ้านมีระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้องน้อยเช่นเดียวกัน

ABSTRACT

Abstract of thesis submitted to the Graduate School Project of Maejo University in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Science in Agricultural Extension

**CAUSES OF MOTIVATION IN FOREST PRODUCT UTILIZATION IN
QUEEN SIRIKIT BOTANIC GARDEN AREA OF PEOPLE IN
BAN MAESA-MAI, BAN PONGYANG-NOK AND
BAN MAE-MHAE, AMPHUR MAERIM,
CHIANGMAI, THAILAND**

By
CHATTHONG CHUACHAN
OCTOBER 2001

Chairman: Associate Professor Dr. Sunila Thanupon
Department/Faculty: Department of Agricultural Extension, Faculty of Agricultural Business

The objectives of this research were 1) to investigate personal and socio-economic characteristics of people in Ban Maesa-Mai, Ban Pongyang-Nok and Ban Mae-Mhae; 2) to find out causes of their motivation in forest product utilization in the Queen Sirikit Botanic Garden area; 3) to compare types of their motivation; 4) to find out their level of knowledge and understanding of biodiversity; and 5) to compare their knowledge and understanding of such area. The data was collected during June – August 2000 by means of interview schedules from 223 samples of household leaders selected by systematic random sampling, and then analyzed with the use of the SPSS.

The results showed that the respondents had an average age of 43 years and an average annual income of 42,256 baht. Most of them had completed a primary school, were engaged in farming and had labor hiring as their secondary job. They had an average of 5 household members. Most had their own land. Over half of them were not members of the groups with activities both in and outside the villages, and most had never participated in any training.

The respondents were found to have internal motivation in forest product utilization in Queen Sirikit Botanical Garden and their motives were found to be similar.

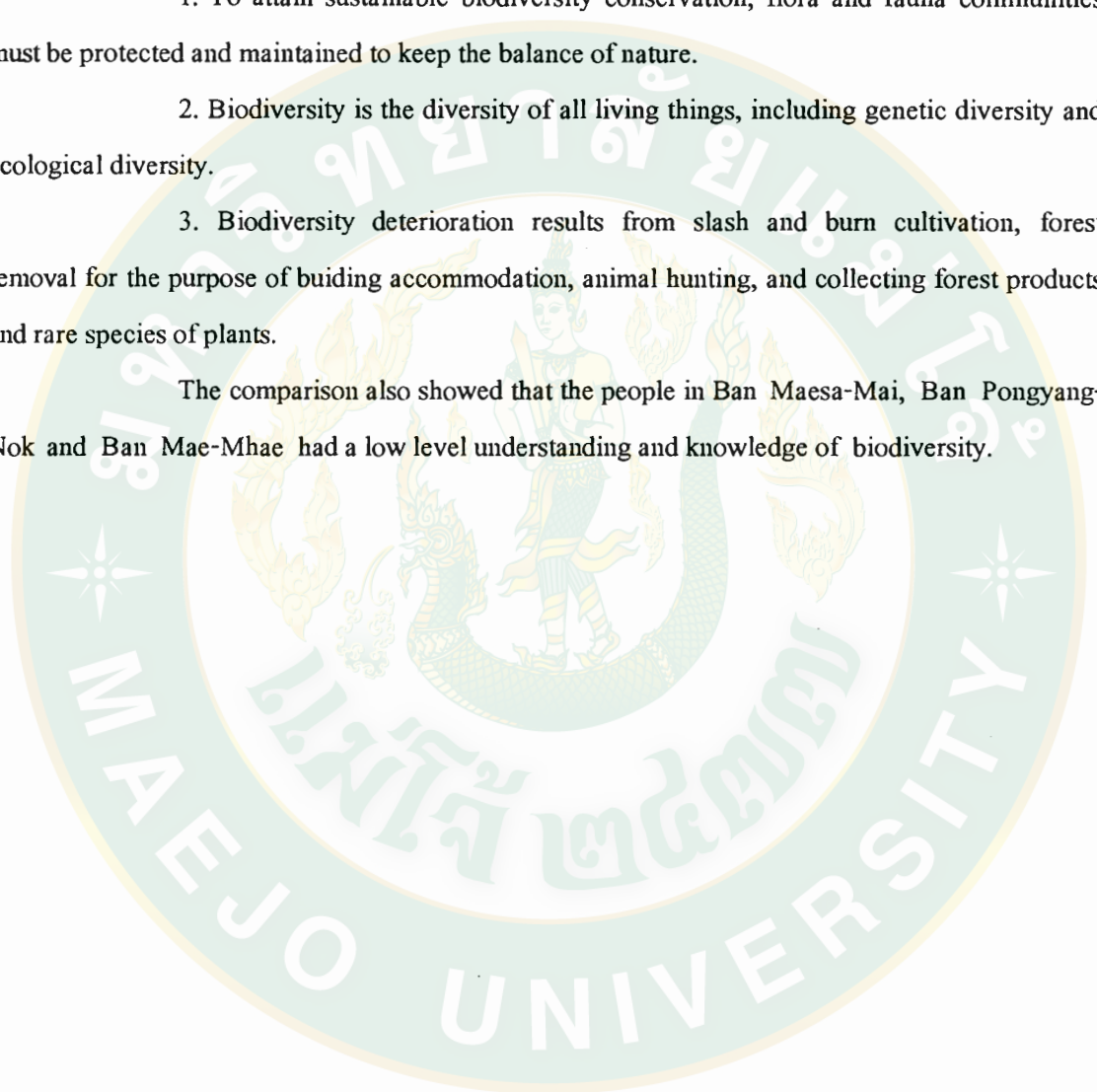
Most of the respondents had a low level of 3 items of knowledge and understanding of biodiversity:

1. To attain sustainable biodiversity conservation, flora and fauna communities must be protected and maintained to keep the balance of nature.

2. Biodiversity is the diversity of all living things, including genetic diversity and ecological diversity.

3. Biodiversity deterioration results from slash and burn cultivation, forest removal for the purpose of building accommodation, animal hunting, and collecting forest products and rare species of plants.

The comparison also showed that the people in Ban Maesa-Mai, Ban Pongyang-Nok and Ban Mae-Mhae had a low level understanding and knowledge of biodiversity.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาจากประธาน
กรรมการที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.สุนิสา ทนุผล กรรมการที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.นำชัย ทนุผล
อาจารย์ ทรงศักดิ์ ภู่น้อย ที่กรุณาให้คำแนะนำและตรวจสอบข้อบกพร่องอย่างคึง และอาจารย์ฉันทนา สีผึ้ง ผู้แทน
โครงการบัณฑิตวิทยาลัยที่ให้คำแนะนำระหว่างตรวจสอบป้องกันวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณ ดร. วีระชัย ณ นคร ผู้อำนวยการองค์การสวนพฤกษศาสตร์ คุณสัญญา ผูกพันธ์
หัวหน้าสำนักพัฒนาพื้นที่และปลูกบำรุง และผู้บังคับบัญชาทุกท่านที่ให้คำแนะนำและช่วยเหลือใน
ด้านต่างๆ ตลอดมา ขอขอบคุณผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านแม่สาใหม่ ผู้ใหญ่บ้านแม่เมะ และกำนันตำบลโป่ง
แยง ที่ได้อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือในการจัดเก็บข้อมูล จนเป็นที่เรียบร้อย ผู้วิจัยขอกราบ
ขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้อย่างสูง และขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาท
ความรู้ให้แก่ผู้วิจัย ซึ่งไม่ได้กล่าวมา ณ ที่นี้ด้วย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อบุญมี คุณแม่พลอย เจือจันทร์ นางจารุณี
เจือจันทร์ และเด็กชาย สุกฤกษ์ เจือจันทร์ ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจอันสำคัญยิ่งที่ช่วยให้
การทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

ฉัตรทอง เจือจันทร์

ตุลาคม 2544

สารบัญเรื่อง

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญเรื่อง	(8)
สารบัญตาราง	(10)
บทที่ 1 บทนำ	1
ปัญหาการวิจัย	2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย	5
นิยามศัพท์	6
บทที่ 2 การตรวจเอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง	7
องค์ความรู้เกี่ยวกับสวนพฤกษศาสตร์	7
แนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ	11
ความรู้เกี่ยวกับของป่าและการใช้ประโยชน์	16
แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ	25
ภาคสรุป	33
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	35
สถานที่ดำเนินการวิจัย	35
ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง	36
ตัวแปรและการวัดตัวแปร	37
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	40
การทดสอบเครื่องมือ	41
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	41
การวิเคราะห์ข้อมูล	42

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	43
ตอนที่ 1. ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและ สังคม ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่	43
ตอนที่ 2. มุมเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าภายในพื้นที่สวนพฤกษ ศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่	53
ตอนที่ 3. เปรียบเทียบประเภทแรงจูงใจที่เป็นมุมเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์ จากของป่า ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ	61
ตอนที่ 4. ระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ ของราษฎร บ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่	64
ตอนที่ 5. เปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ	70
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	75
สรุปผลการวิจัย	75
อภิปรายผลการวิจัย	79
ข้อเสนอแนะ	80
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	82
บรรณานุกรม	83
ภาคผนวก	87
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์	88
ภาคผนวก ข ประวัติผู้วิจัย	97

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล	45
2 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะทางเศรษฐกิจ	48
3 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะทางสังคม	52
4 จำนวนร้อยละและคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของแรงจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์	58
5 ค่าคะแนนเฉลี่ยและประเภทแรงจูงใจ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ ที่เป็นมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์	63
6 จำนวนร้อยละและคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ	68
7 ค่าคะแนนเฉลี่ยและระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ	73

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 แสดงวงจรพฤติกรรมการงูใจ	28
2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการแรงขับและเครื่องต่อ	30

บทที่ 1

บทนำ

(INTRODUCTION)

องค์การสวนพฤกษศาสตร์ ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การสวนพฤกษศาสตร์ พ.ศ. 2535 มีสถานภาพเป็นรัฐวิสาหกิจอยู่ในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 109 ตอน 40 ลงวันที่ 7 เมษายน 2535 โดย ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้มอบหมายให้รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นผู้กำกับดูแลและวางนโยบายร่วมกับคณะกรรมการองค์การสวนพฤกษศาสตร์ ให้องค์การมีความก้าวหน้าในระดับนานาชาติ ให้ประเทศไทยมีสวนพฤกษศาสตร์ที่ได้ระดับมาตรฐานสากล และเป็นสถานที่เชิดชูความงามและคุณค่าพรรณไม้ไทยให้เป็นที่ประจักษ์แก่ชาวโลก (องค์การสวนพฤกษศาสตร์ , 2541 : 9)

ประเทศไทยมีความหลากหลายของทรัพยากรพรรณพืชเฉพาะพืชชั้นสูงประมาณได้ถึง 15,000 ชนิด พืชพรรณหลายชนิดเป็นพืชเศรษฐกิจ หลายชนิดเป็นยาสมุนไพรสามารถนำมาใช้เป็นยารักษาโรคต่างๆได้ แต่การใช้ประโยชน์ของพืชส่วนใหญ่ ยังไม่ได้มีการศึกษาอย่างจริงจัง หากมีการส่งเสริมและการขยายพันธุ์ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแล้ว จะเป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพืชอย่างชาญฉลาด และให้ผลประโยชน์อย่างสูงสุดแบบยั่งยืนทั้งในด้านการอนุรักษ์พันธุ์พืชและการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดอีกด้วย ในเดือนตุลาคม 2534 คณะกรรมการว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพแห่งประเทศไทย ซึ่งแต่งตั้งขึ้นตามมติของคณะกรรมการแห่งชาติ ว่าด้วยการประสานงานกับสหภาพวิทยาศาสตร์ระหว่างประเทศ (ICSU - ไทย) ได้จัดให้มีการประชุมเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทยขึ้นที่กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ที่ประชุมได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรด้านพืชที่จะทวีขึ้นในอนาคตและวิตกว่าพืชพรรณต่างๆ หลายชนิดจะหมดสิ้นไปทั้งที่ยังไม่เป็นที่รู้จัก จึงได้มุ่งสนับสนุนกิจกรรมด้านอนุรักษ์พรรณพืช โดยเฉพาะงานด้านสวนพฤกษศาสตร์ ที่ประชุมจึงได้สรุปความเห็นว่าเป็นประเทศไทยยังไม่มีสวนพฤกษศาสตร์ที่แท้จริง อันจะเป็นองค์ประกอบที่จะผลักดันให้ประเทศไทยได้รับผลประโยชน์ในด้านการศึกษาวิจัย จากทรัพยากรด้านพืชอย่างเต็มกำลัง ตลอดจนการเพิ่มนักวิทยาศาสตร์ชั้นสูงในสาขาพืชให้เพียงพอสำหรับการพัฒนาประเทศ ในการนี้ควรจัดให้มีองค์กรเฉพาะที่มีความคล่องตัวในการดำเนินงาน มีนักวิชาการระดับสูงในหลายสาขามาปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ มีงบประมาณสนับสนุนที่เหมาะสม และควรริบดำเนินการจัดตั้งขึ้นก่อนที่ทรัพยากรด้านพืชเหล่านี้จะหมดสิ้นไป จึงได้เสนอให้มีการ

จัดตั้งองค์การสวนพฤกษศาสตร์ขึ้นในประเทศไทย โดยให้มีลักษณะเป็นองค์กรเฉพาะ เพื่อทำหน้าที่รวบรวมพรรณไม้ชนิดต่างๆ นำมาจัดปลูก ขยายพันธุ์ โดยเฉพาะไม้ประจำถิ่น ไม้หายากและไม้ที่กำลังจะสูญพันธุ์ ทั้งนี้จะเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรทางพรรณพืชอันล้ำค่าของประเทศไว้ และเพื่อการศึกษหาประโยชน์จากทรัพยากรพืชอย่างยั่งยืนต่อไป (องค์การสวนพฤกษศาสตร์, 2541: 7-8)

ในปี พ.ศ. 2537 ทางองค์การสวนพฤกษศาสตร์ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ พระราชทานพระราชานุญาต จากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ให้ใช้ชื่อสวนพฤกษศาสตร์ในภาคเหนือขององค์การสวนพฤกษศาสตร์ ที่อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ว่า “สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์” (องค์การสวนพฤกษศาสตร์, 2541: 10)

ปัญหาการวิจัย

(Research Problem)

องค์การสวนพฤกษศาสตร์ได้จัดตั้งขึ้น เพื่อให้ประเทศไทยมีสวนพฤกษศาสตร์ที่สมบูรณ์แบบแท้จริง ทำหน้าที่เป็นศูนย์วิชาการ ค้นคว้า วิจัย อนุรักษ์ ผลิตบุคลากรและให้บริการด้านพฤกษศาสตร์ของประเทศ โดยเฉพาะเป็นสถานที่เผยแพร่ความสวยงามและคุณค่าของพรรณพฤกษชาติไทย ให้เป็นที่ประจักษ์แก่ประชาชนทั่วโลก ดังรายละเอียดของแต่ละหน้าที่ต่อไปนี้ คือ เป็นศูนย์รวมพรรณไม้ชนิดต่างๆ ที่มีอยู่ในประเทศรวมถึงพรรณไม้ต่างประเทศ มีการตรวจสอบชื่อถูกต้องนำมาจัดปลูกให้สวยงาม ร่มรื่น เป็นหมวดหมู่อย่างสอดคล้องผสมผสาน มีการจัดติดป้ายชื่อชัดเจน เป็นศูนย์อนุรักษ์และขยายพันธุ์พืช โดยเฉพาะไม้ประจำถิ่น ไม้หายากของประเทศไทย กัลยไม้ และพืชสมุนไพร ตลอดจนไม้มีค่าทางเศรษฐกิจ โดยดำเนินการขยายพันธุ์ให้มีปริมาณเพิ่มขึ้น เพื่อให้คงอยู่และเพื่อการศึกษาในอนาคต เป็นสถาบันทางการศึกษาและวิจัยด้านพฤกษศาสตร์ ดำเนินการผลิตนักพฤกษศาสตร์ระดับสูงสาขาที่ขาดแคลนให้กับประเทศ ตลอดจนการพัฒนาบุคลากรโดยดำเนินการร่วมกับมหาวิทยาลัยต่างๆ เป็นศูนย์รวมตัวอย่างพรรณไม้แห้ง ที่เก็บมาจากทั่วประเทศ โดยเฉพาะไม้ในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการตรวจสอบรายชื่อพันธุ์ไม้ให้ชื่อถูกต้องและเป็นศูนย์ข้อมูลด้านพืชแห่งหนึ่งของประเทศ และของทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงเอกสาร สิ่งพิมพ์เผยแพร่ ฐานข้อมูลพืช และการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางด้านพฤกษศาสตร์และพันธุกรรมพืช อันมีขอบเขตครอบคลุมถึงชนิดพืชต่างๆ ที่มีอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นสถานที่ศึกษาและพักผ่อนหย่อนใจในธรรมชาติทางด้านภูมิทัศน์ ตลอดจนการสันถนาการ ความเพลิดเพลินและให้ความรู้แก่ผู้เยี่ยมชมโดยเน้นเฉพาะ

วิชาการด้านพืช และเป็นแหล่งปลูกฝังเยาวชน โนม์น้าว กล่อมเกลาจิตใจ ให้ความรู้ให้วงแหวน และตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติด้านพืช อันจะเป็นพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่สำคัญของประเทศ (องค์การสวนพฤกษศาสตร์, 2541: 15-21)

ในการเริ่มจัดตั้งองค์การสวนพฤกษศาสตร์ ทางกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และทางกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้ร่วมตรวจสอบพื้นที่หลายแห่งในภูมิภาคของประเทศ เพื่อสรรหาพื้นที่เหมาะสมในการดำเนินการ และพบว่าสถานที่ที่เหมาะสมที่สุดในการนี้คือ บริเวณชายเขตอุทยานแห่งชาติคอกสุเทพ-ปุย ท้องที่ตำบลโป่งแยงและตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์มีห้วยนาหวาย ห้วยพันสี และห้วยแม่सान้อย เป็นแหล่งน้ำใหญ่ไหลรวมลงสู่ห้วยแม่สา ซึ่งเป็นลำห้วยสายใหญ่ ที่มีน้ำไหลตลอดปี รอบๆพื้นที่ยังชาวพื้นราบและชาวเขาอาศัยอยู่จำนวน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ ราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่แะ รวม 504 ครัวเรือน

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 องค์การสวนพฤกษศาสตร์ได้บริหารงานในลักษณะการดำเนินการเป็นหน่วยงานกลาง ประกอบด้วย คณะกรรมการองค์การสวนพฤกษศาสตร์ และผู้อำนวยการ มีอำนาจหน้าที่วางนโยบาย บริหารกิจกรรม และบังคับบัญชาพนักงานและลูกจ้าง ตามภาระหน้าที่ที่มีการกำหนดไว้ข้างต้นมาร่วม 6 ปีแล้ว การดำเนินงานตามแผนแม่บทฉบับที่ 1 (ปี พ.ศ. 2535-2540) บรรลุเป้าหมายตามที่ได้วางแผนไว้ และในปัจจุบันนี้้องค์การสวนพฤกษศาสตร์ ได้ดำเนินงานตามแผนแม่บทฉบับที่ 2 (ปี พ.ศ. 2541-2544) โดยเน้นการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศในเรื่อง การจัดสวนพฤกษศาสตร์ตามแบบสากล การมีวิสัยทัศน์เด่นชัดด้านวิชาการ ดำเนินการวิจัยพื้นฐานและระดับสูง จัดตั้งสวนสาขา ดำเนินการพัฒนาศักยภาพในการหารายได้ และการเผยแพร่ให้ความรู้ทางด้านพฤกษศาสตร์

การดำเนินงานขององค์การสวนพฤกษศาสตร์ ตามแผนการดำเนินงานดังกล่าว อาจจะไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ถ้าทรัพยากรพืชในพื้นที่ของสวนพฤกษศาสตร์ถูกทำลาย โดยราษฎรที่อาศัยอยู่บริเวณรอบๆพื้นที่ของสวนพฤกษศาสตร์ สืบเนื่องจากการเข้ามาใช้ประโยชน์จากของป่าในพื้นที่ ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์พร้อมด้วยของป่านานาชนิด เพื่อนำไปบริโภคและจำหน่ายหารายได้ให้แก่ครอบครัว ขณะเดียวกันราษฎรเหล่านั้นยังมีการนำของป่าออกมาใช้ประโยชน์อย่างไม่ถูกวิธี ซึ่งอาจจะทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ของพืชพรรณ เหล่านั้นได้ อาจทำให้ส่งผลต่อระบบนิเวศในพื้นที่ ในฐานะที่สวนพฤกษศาสตร์เป็นหน่วยงานที่อนุรักษ์ทรัพยากรและของป่าเหล่านี้ไว้ ซึ่งระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมของธรรมชาติเพื่อการศึกษาและวิจัย หากราษฎรยังเข้ามาหาประโยชน์จากของป่าเหล่านี้อีกต่อไป จะส่งผลกระทบต่อหรืออาจเกิด

การเปลี่ยนแปลงต่อระบบนิเวศและวัฏจักรของสิ่งมีชีวิตในบริเวณของสวนพฤกษศาสตร์โดยเฉพาะพรรณไม้ต่างๆ อาจทำให้เกิดการสูญเสียชีวิตได้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาถึงมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ อำเภอแมริม เพื่อที่จะได้นำมูลเหตุเหล่านั้นมาพิจารณาประกอบการแก้ไขปัญหาการเข้ามาใช้ประโยชน์จากของป่า ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ อันจะส่งผลไปถึงการดำรงรักษาทรัพยากรพืชในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ให้คงอยู่ตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives of the Study)

การวิจัยเรื่อง มูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอกและบ้านแม่เมะ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อทราบถึงลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาถึงมูลเหตุจูงใจการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ
3. เพื่อเปรียบเทียบประเภทแรงจูงใจที่เป็นมูลเหตุจูงใจการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ
4. เพื่อศึกษาถึงระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพของราษฎร บ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ
5. เพื่อเปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (Expected Results)

ผลการวิจัยในครั้งนี้ คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อบุคคล และหน่วยงานดังนี้

1. ผู้บริหาร องค์การสวนพฤกษศาสตร์ สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลสำคัญเพื่อประกอบการวางแผน กำหนดนโยบาย ในการดำเนินงานสำหรับสวนพฤกษศาสตร์ที่ประสบปัญหาราษฎรเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ภายในพื้นที่ของสวนพฤกษศาสตร์
2. ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานของสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ สามารถใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการค้นหาวิธีการที่เหมาะสม เพื่อแก้ปัญหาและป้องกันการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ของราษฎรที่อาศัยอยู่บริเวณรอบๆ พื้นที่สวนพฤกษศาสตร์
3. เป็นข้อมูลสำหรับนักศึกษา นักวิจัย และ ผู้สนใจเกี่ยวกับมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของราษฎร เพื่อประกอบการค้นคว้าและวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย (Scope and Limitation of The Study)

1. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาในประเด็น ประเภทของแรงจูงใจที่ผลักดันให้ราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ และความรู้ความเข้าใจในแนวคิดเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพของราษฎรทั้ง 3 หมู่บ้าน
2. ผู้ให้ข้อมูล คือหัวหน้าครอบครัวของราษฎรบ้าน บ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ จำนวน 223 คน โดยอาศัยการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic random sampling) ซึ่งข้อมูลจะได้มาจากการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ และได้จัดเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงระหว่างเดือน มิถุนายน – สิงหาคม พ.ศ. 2543
3. การศึกษาถึงประเภทของแรงจูงใจที่ผลักดันให้ผู้ให้ข้อมูลเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ จะศึกษาถึงแรงจูงใจ 2 ประเภท ได้แก่ แรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) และแรงจูงใจภายนอก (extensic motivation)

นิยามศัพท์ (Definition of terms)

สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ หมายถึง หน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมพรรณพืชและศึกษาวิจัยทางด้านพรรณพืช รวมทั้งเป็นแหล่งรวบรวมอนุรักษ์พรรณพืชทุกชนิดไว้ ทั้งพรรณไม้ไทยและต่างประเทศ โดยแยกเป็นหมวดหมู่และตระกูลตามลำดับความสำคัญของชนิดไม้นั้น เพื่อคนที่สนใจหรือต้องการศึกษาหาความรู้ทางด้านพฤกษศาสตร์ จะได้ทราบตระกูล สกุลและชนิดพันธุ์ เป็นศูนย์วิจัยเผยแพร่ข้อมูลทางพฤกษศาสตร์ รวมทั้งเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจอีกด้วย (กนกวรรณ ชูทาน , 2540: 16)

การใช้ประโยชน์จากของป่า หมายถึงการนำผลิตภัณฑ์ที่มีชีวิตทั้งหมดที่ไม่ใช่เนื้อไม้ซึ่งนำออกมาจากป่ารวมถึง ไม้พิน ถ่าน น้ำผึ้ง น้ำมันยาง ชัน เครื่องเทศ เครื่องจักสานที่ทำจากหวาย เถาวัลย์ หนุ่ยต่างๆ ที่ให้เส้นใยใช้ทำกระดาษ หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่า และรวมไปถึงบริการอื่นๆที่ได้รับจากป่า เช่น หน้าที่ของป่าในลักษณะที่เป็นท่าเลเลี้ยงสัตว์ แหล่งต้นน้ำลำธาร ปกป้องการพังทลายของดินและลมพายุ ที่อยู่อาศัยสำหรับสัตว์ป่า และป่าซึ่งได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต และการค้าเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของคน (สมใจ ศรีมงคลทิพย์, 2539: 30)

แรงจูงใจ หมายถึง สภาวะที่อินทรีย์ถูกกระตุ้นโดยแรงขับของแต่ละบุคคล เช่น ความหิว ความกระหาย ความต้องการและอื่นๆ ให้แสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้บรรลุจุดหมาย (Goal) ความปรารถนาที่วางไว้ และสนองความต้องการของมนุษย์ พฤติกรรมแต่ละอย่างของบุคคลอาจจะเกิดจากแรงจูงใจประการเดียวหรืออาจเกิดจากแรงจูงใจหลายๆประการก็ได้ (สุชา จันทร์เอม, 2539: 101)

บทที่ 2

การตรวจเอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง (REVIEW OF RELATED LITERATURES)

การวิจัยในครั้งนี้มีความประสงค์ที่จะศึกษาถึง มูลเหตุจูงใจที่ผลักดันให้ราษฎรเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ผู้วิจัยจึงได้ตรวจเอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง เพื่อสามารถดำเนินการวิจัยได้อย่างถูกต้อง โดยครอบคลุมเนื้อหาในประเด็นต่อไปนี้

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับสวนพฤกษศาสตร์
2. แนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ
3. ความรู้เกี่ยวกับของป่าและการใช้ประโยชน์
4. แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ

องค์ความรู้เกี่ยวกับสวนพฤกษศาสตร์

สวนพฤกษศาสตร์เป็นสวนที่รวบรวมพรรณไม้ชนิดต่างๆ อันควรแก่การศึกษามาปลูกขึ้นไว้ในที่แห่งเดียวกัน รวมทั้งต้นไม้ใหญ่ ต้นไม้พุ่ม ต้นไม้เล็ก และพรรณไม้กอไม้เถาต่างๆ และคัดแปลงคบบางแห่งสถานที่ให้สวยงามเพื่อใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ กับอำนวยความสะดวกในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับพรรณไม้ต่างๆ มีการบำรุงรักษาพันธุ์ไม้เหล่านั้นมิให้สูญพันธุ์ (เทียมคมกฤต, 2514: 274-275) และ เฉชา บุญค้ำ (2528: 2) ได้ระบุไว้ว่าสวนพฤกษศาสตร์เป็นสวนที่มีการจัดต้นไม้ตามระบบบางระบบของการจำแนกต้นไม้ทางพฤกษศาสตร์ (เอนไซโคลมีเดียบริตานิ ก้า, 1965) อเมริกันเอนไซโคลมีเดีย (1967) โดยสมาคมสวนพฤกษศาสตร์อเมริกัน ให้คำจำกัดความไว้ว่า เป็น สถานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรวบรวมพันธุ์ไม้ ซึ่งตามปกติจะประกอบด้วยต้นไม้หลายสกุลและหลายชนิด เพื่อสนองตอบต่อวัตถุประสงค์ด้านการศึกษา วิทยาศาสตร์หรือเศรษฐศาสตร์สุนทรียภาพ และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจด้วย สำหรับขนาดพื้นที่ของสวนพฤกษศาสตร์ที่เหมาะสมนั้น เฉชา บุญค้ำ (2528: 29) ให้ทัศนะว่าควรเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้แหล่งชุมชนพอสมควร และมีขนาดใหญ่พอสมควรอย่างน้อย 250 ไร่ขึ้นไป เพื่อประโยชน์ใช้สอยที่เป็นผลพลอยได้เกี่ยวกับการพักผ่อนหย่อนใจของประชาชนรวมทั้งอาคารต่างๆ ในการเลือกที่ตั้งสวนพฤกษศาสตร์เนื่อง

จากเป็นสถานที่สำหรับรวบรวมจัดปลูกพันธุ์ไม้นานาชนิด ซึ่งโดยหลักแล้วควรรวบรวมพันธุ์ไม้จากทุกแห่งในโลกมาปลูกไว้ในบริเวณสวนพฤกษศาสตร์ ดังนั้นที่ตั้งสวนพฤกษศาสตร์จึงควรมีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การเจริญงอกงามของพันธุ์ไม้ต่างๆ นอกจากนี้สวนพฤกษศาสตร์จะสมบูรณ์ได้นั้นต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งอยู่ 4 ส่วนคือ

1. ส่วนแสดงพันธุ์ไม้มูลักษณะต่าง ๆ ตามหลักวิชาการ รวมทั้งตัวป้าย
2. ห้องสมุดพฤกษศาสตร์ และพิพิธภัณฑ์ไม้อัดแห้ง หรือหอพรรณไม้
3. ที่ทำการและห้องค้นคว้าทดลอง
4. เรือนเพาะชำและสวนประกอบ

ส่วนองค์ประกอบปลีกย่อยอื่นควรมีความเหมาะสม เช่น ระบบการสัญจรภายในสวนพฤกษศาสตร์ ระบบสาธารณูปโภค ประกอบด้วยระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ ระบบสาธารณูปการประกอบด้วยระบบข้อมูล เช่น ป้ายชื่อสวน ชุมแผนที่และแผนผังของสวน ป้ายแจ้งข้อความต่าง ๆ องค์ประกอบทางสุนทรีย์ ได้แก่ ประติกรรม อนุสาวรีย์ หรือองค์ประกอบทางศิลปะอย่างอื่น รวมทั้งสิ่งต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในสวนพฤกษศาสตร์ การจัดระบบการปลูกพืชสำหรับสวนพฤกษศาสตร์ สามารถทำได้ 4 ระบบ ได้แก่

1. จัดตามระบบสกุล (genus)
2. จัดตามที่ได้มทางภูมิศาสตร์ของต้นไม้
3. จัดแสดงพรรณไม้ตามวิวัฒนาการตั้งแต่ขั้นต่ำจนถึงการวิวัฒนาการขั้นสูง
4. จัดแสดงต้นไม้ตามลักษณะของชุมชนพืชตามนิสัยการขึ้นเป็นหมู่ของพรรณไม้

แนวทางในการจัดระบบการปลูกพืชในสวนพฤกษศาสตร์ ที่มีความประสงค์จะให้เกิดประโยชน์ในด้านสุนทรีย์ ด้านอนุกรมวิธาน และด้านการวิจัยพันธุ์ไม้มีชีวิต มีวิธีการจัดหลากหลายรูปแบบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (เดชา บุญค้ำ, 2528: 34)

1. การจัดกลุ่มตามถิ่นที่อยู่อาศัยทางภูมิศาสตร์และทางด้านนิเวศวิทยา แต่ส่วนใหญ่จะเน้นทางด้านนิเวศวิทยา เพื่อประสงค์จะให้ต้นไม้ขยายพันธุ์ตามลักษณะธรรมชาติแท้ๆ ของพืชนั้นๆ และจะต้องให้มีจำนวนเพียงพอต่อการเป็นตัวอย่างธรรมชาติของต้นไม้ในแต่ละประเภทด้วย

2. การจัดแบบสวนดอกไม้ สามารถทำรูปแบบเป็นสวนไม้ดอกยืนต้น (Perennial) สำหรับแสดงไม้ดอกต่างๆ ที่ได้รับการคัดเลือกออกดอกไปตั้งแต่ต้นฤดูถึงปลายฤดู สวนไม้ดอกล้มลุก (Annual) สำหรับแสดงพรรณไม้ล้มลุกประจำปี สวนน้ำ และสวนพรรณไม้ดอกขึ้นแฉะ (Bog Garden)

3. การจัดแสดงพรรณไม้แก่น เพื่อความพิเศษเฉพาะ ได้แก่

- 3.1 สวนกุหลาบ เพื่อแสดงความงดงาม การผสมพันธุ์ เพื่อทดลองที่ปลูกกุหลาบพันธุ์ใหม่ ๆ
- 3.2 ไม้ดอกฤดูใบไม้ผลิ รวมกลุ่มไม้แก่นมีดอกที่ออกดอกต้นฤดูใบไม้ผลิ มีกิ่งไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม และอาจมีไม้หัวประกอบด้วย
- 3.3 แสดงสีพุ่มใบในฤดูใบไม้ร่วง รวมพรรณไม้ที่มีสีของใบก่อนจะร่วงในฤดูใบไม้ร่วง
- 3.4 แสดงสีต้นต่าง ๆ ของต้นไม้ในฤดูกาลต่าง ๆ
- 3.5 สวนแสดงส่วนพิเศษของต้นไม้
- 3.6 สวนแสดงทรงพิเศษของต้นไม้ รวมพรรณไม้ที่มีรูปร่างประหลาด พิสดารสวยงามพิเศษ
- 3.7 แสดงพันธุ์ไม้เลื้อย
4. การจัดพรรณไม้ที่มีความสำคัญทางพฤกษศาสตร์ สามารถทำได้ 7 รูปแบบคือ
- 4.1 สวนสมุนไพร แสดงพรรณไม้ที่ใช้เป็นยา เครื่องเทศ และสวนพรรณไม้มียักษ์ด้วย
- 4.2 สวนพืชเศรษฐกิจ แสดงพรรณไม้พวกพืชผักต่าง ๆ รัญพืช พืชอาหารสัตว์ ผลไม้
- 4.3 สวนชีววิทยา หรือสวนชีวสัณฐาน (Morphological) แสดงสิ่งที่กำหนดอย่างไร้ใดอย่างหนึ่ง เช่น แสดงหน้าที่ของต้นไม้ หรือแสดงการขยายพันธุ์ อวัยวะหรือส่วนปกป้องของพืช วิธีการกระจายเมล็ดพืช
- 4.4 สวนอนุกรมวิธาน (Taxonomic) แสดงพรรณไม้ตามตระกูลหรือกลุ่มสกุลในระบบเฉพาะ
- 4.5 การแสดงพรรณไม้พิเศษ เช่น สวนทะเลทราย สวนไม้ใบผลัดใบ สวนไม้ทำรั้ว ไม้ตัด สวน Rhododendron สวนพรรณไม้ดอกเฉพาะประเภท สวนไม้หอม
- 4.6 สวนนานาชาติ แสดงรูปแบบต่างๆ ของการจัดสวน ซึ่งมีแบบอย่างแตกต่างกันไปตามเวลาและสถานที่ เช่น สวนญี่ปุ่น สวนจีน สวนอิตาลี สวนสเปน
- 4.7 สวนในโรงเรือน จัดแสดงพรรณไม้บางชนิดที่ต้องอยู่ในโรงเรือน เช่น เรือนเฟิน กล้วยไม้ สับประรด และเรือนกระจกสำหรับพรรณไม้พิเศษอื่น
- สำหรับประวัติความเป็นมาของสวนพฤกษศาสตร์ที่ก่อกำเนิดขึ้นในที่ต่างๆทั่วโลก นั้น วีระชัย ณ นคร (2540: 12-17) ได้รวบรวมไว้ดังรายละเอียดต่อไปนี้ สวนพฤกษศาสตร์เป็นสถาบันเก่าแก่มากที่สุดสถาบันหนึ่ง ที่ได้เกิดขึ้นมาพร้อมกับความเจริญของอารยะประเทศ แสดง

ถึงความเจริญรุ่งเรืองทางด้านวัฒนธรรม วิชาการ ศิลปะ ของประเทศนั้น แต่เดิมสวนพฤกษศาสตร์ มีขนาดที่ไม่ใหญ่โตนัก มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสถานที่รวบรวมพรรณไม้ ต่อมาก็เริ่มมีการรวบรวมพรรณไม้ที่มีค่าเป็นยาสมุนไพร หรือไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจ และมีพื้นที่ใหญ่โตขึ้น ทำให้เกิดการเกี่ยวข้องทางการศึกษาที่เกี่ยวกับพืชหลายสาขาควบคู่กันไปอย่างต่อเนื่อง ต่อมามีการนำพันธุ์ไม้จากต่างถิ่นมาปลูก ทำให้สวนพฤกษศาสตร์มีขนาดใหญ่ขึ้น กลายเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา ในธรรมชาติทางพฤกษศาสตร์ไปโดยปริยาย ให้ประโยชน์ทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์ การศึกษา การพักผ่อนหย่อนใจ สวนพฤกษศาสตร์ได้ถูกจัดตั้งขึ้นในระยะแรก ๆ มีกระจายอยู่ทั่วโลก ทั้งในคาบสมุทรอาหรับ ในประเทศจีน และเม็กซิโก แต่ไม่มีการปรากฏเป็นบันทึกหลักฐานที่แน่ชัด ที่มีบันทึกเป็นหลักฐานได้แก่ สวนพฤกษศาสตร์ในทวีปยุโรป ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1543 ที่เมืองปิซ่า ประเทศอิตาลี จากนั้นทำให้เกิดการตื่นตัวอย่างรวดเร็ว ประเทศในทวีปยุโรป และสหรัฐอเมริกา ได้เล็งเห็นความสำคัญในงานด้านพฤกษศาสตร์ และได้มีการจัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์ ขึ้นมาอีกหลายแห่ง ที่ปรากฏอยู่จนถึงปัจจุบันได้แก่ สวน Padua (1545), Florence (1545) และ Bologna (1547) ประเทศอิตาลี ; Zurich (1560) ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ ; Leidun (1577) และ Amsterdam (1682) ประเทศเนเธอร์แลนด์ ; Leipzig (1579) และ Berlin (1679) ประเทศเยอรมันนี ; Paris (1597) และ Montpellier (1598) ประเทศฝรั่งเศส ; Uppsala (1655) ประเทศสวีเดน ; Oxford (1621), Edinburgh (1670) และสวน kew (1841) ประเทศอังกฤษ พืชจากแหล่งต่าง ๆ ถูกรวบรวมมาจัดปลูกไว้ในสวนพฤกษศาสตร์เหล่านี้ (Living collections) และได้ศึกษาทดลองหาประโยชน์ต่าง ๆ จากพืชที่ได้รวบรวมไว้เหล่านี้ ซึ่งปรากฏหลักฐานในสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ มากมาย

ในสมัยก่อนมีสวนพฤกษศาสตร์หลายแห่ง ได้มีการจัดตั้งขึ้นในประเทศด้อยพัฒนา โดยเจ้าของประเทศอาณานิคม เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส สเปน และดัตช์ (เนเธอร์แลนด์) โดยมุ่งประโยชน์เพื่อที่จะได้ศึกษาพืชในท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นหลัก โดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจ ที่มีบันทึกไว้อาทิ ในทวีปแอฟริกาตอนกลาง เมื่อปี ค.ศ. 1735 สวนพฤกษศาสตร์ Pamplemousses (ปัจจุบัน Royal Botanic Gardens Pamplemousses) จัดสร้างขึ้นที่เกาะ Mauritius ซึ่งเป็นท่าเรือสำคัญภายใต้อาณานิคมของฝรั่งเศส

ในทวีปเอเชียมีการจัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์ขนาดใหญ่ระดับสากลขึ้นหลายแห่ง เมื่อ ค.ศ. 1787 ได้เริ่มสร้างสวนพฤกษศาสตร์ Calcutta Botanical Garden ที่ประเทศอินเดีย ภายใต้การดูแลของนักพฤกษศาสตร์จากประเทศอังกฤษ ใน ค.ศ. 1817 ได้สร้างสวนพฤกษศาสตร์ Bogor (Kebun Raya) ขึ้นที่ประเทศอินโดนีเซีย โดยชาวดัตช์ ระยะแรกจัดเป็นแหล่งรวมพันธุ์ไม้ผลในประเทศ และเป็นศูนย์พักผ่อนหย่อนใจ ดินปาล์มน้ำมันต้นแรกของเอเชียก็ได้มีการทดลองปลูกที่นี่เป็นแห่งแรก นอกจากนี้ยังมีไม้ต่าง ๆ ได้แก่ ต้นสาธุ ต้นชิต ต้นสละ ต้นสาละลังกา โกโก้ และ

บัววิกตอเรีย พืชเหล่านี้เมื่อขยายพันธุ์ได้ผล จึงได้แพร่หลายไปยังประเทศใกล้เคียงอย่างรวดเร็ว ในปี ค.ศ. 1821 สวนพฤกษศาสตร์ Peradeniga ประเทศศรีลังกา ได้จัดสร้างขึ้น ในขณะนั้นประเทศกำลังประสบความล้มเหลว ในการปลูกกาแฟ เนื่องจากถูกทำลายด้วยเชื้อรา และไส้เดือนฝอย ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวงทั่วประเทศ จึงมีการแสวงหาพืชใหม่มาปลูกทดแทนโดยทดลองในสวนพฤกษศาสตร์ พบว่าต้นจีนโค่น่า และชา สามารถขึ้นได้ดี นอกจากนี้ยังมีต้นยางพาราที่ประเทศอังกฤษนำมาจากทวีปอเมริกาใต้ ที่มีการทดลองในสวนพฤกษศาสตร์นี้เป็นแห่งแรก และขยายพันธุ์สำหรับปลูกในหลายท้องที่ทั่วประเทศ และบริเวณใกล้เคียง ในปี ค.ศ. 1822 อังกฤษดำเนินการจัดตั้ง Singapor Botanic Garden ขึ้น ทดลองปลูกพืชเศรษฐกิจหลายชนิดในสวนนี้ และได้นำยางพาราจากสวนพฤกษศาสตร์ Peradeniga ประเทศศรีลังกามาทดลองปลูกที่นี่ และพบว่าขึ้นได้ดีและให้ผลผลิตดีกว่าที่อื่น ๆ

ทางด้านทวีปอเมริกาใต้ ส่วนใหญ่เป็นสวนพฤกษศาสตร์ที่จัดตั้งขึ้นใหม่ สวนที่สำคัญได้แก่สวนพฤกษศาสตร์ Jardim Botânico de Rio de Janeiro ในประเทศบราซิล ที่จัดสร้างโดยโปรตุเกส ช่วงปี ค.ศ. 1808 เป็นสวนพฤกษศาสตร์ขนาดใหญ่ ที่อนุรักษ์พืชท้องถิ่นและแสดงพันธุ์ไม้แปลก ๆ ซึ่งรวบรวมมาจากป่าอะเมซอน

สวนพฤกษศาสตร์ใหญ่ที่สุดและมีชื่อเรียกในปัจจุบัน เป็นที่รู้จักกันดี ได้แก่ The Royal Botanic Gardens Kew ประเทศอังกฤษ สวนพฤกษศาสตร์ ณ กรุง Paris ประเทศฝรั่งเศส สวนพฤกษศาสตร์ Leiden ประเทศเนเธอร์แลนด์ สวนพฤกษศาสตร์ Uppsala ประเทศสวีเดน Missouri Botanical Garden และ The New York Botanical Garden ประเทศสหรัฐอเมริกา ปัจจุบันสวนพฤกษศาสตร์ได้ทวีความสำคัญขึ้นตามลำดับ มีกระจายอยู่ทั่วโลกประมาณ 1,400 สวน นอกจากสวนพฤกษศาสตร์จะเป็นที่ท่องเที่ยว แหล่งให้ความรู้ทางด้านวิชาการ แหล่งอนุรักษ์พืชหายาก และให้ความสุนทรีย์แล้ว ยังเป็นสถานที่ที่สำคัญยิ่งในการที่จะปลูกฝังความรัก ห่วงเห่น และตระหนักคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

แนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ

ความหลากหลายทางชีวภาพ (Biological diversity) มีความหมายกว้างขวางครอบคลุมถึงความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตนานาชนิดไม่ว่าจะเป็นพวกจุลินทรีย์ พืช สัตว์รวมทั้งมนุษย์ สิ่งมีชีวิตแต่ละชนิดล้วนแต่มีองค์ประกอบทางพันธุกรรมที่แตกต่างแปรผันกันออกไปมากมาย เพื่อให้เกิดความสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพแหล่งที่อยู่อาศัยในแต่ละท้องถิ่น อันเป็นระบบนิเวศที่

ซับซ้อนและหลากหลายในบริเวณต่างๆของโลก ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นผลที่เกิดจากกระบวนการวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต และความหลากหลายทางชีวภาพ หมายถึงคุณสมบัติของกลุ่มสิ่งมีชีวิตที่หลากหลายในระดับพันธุกรรมขึ้นไปถึงระดับชนิด จนถึงความหลากหลายของกลุ่มสิ่งมีชีวิตเชิงนิเวศวิทยา (วิสุทธิ ไบไม้, 2532 :1,17) ซึ่งสอดคล้องกับ Reid and Miller (1989: 3) ใน ยศ สันตสมบัติ และ วิฑูรย์ ปัญญากุล (2537 :76) ได้กล่าวถึงความหลากหลายทางชีวภาพว่า เป็นความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตทั้งหมดรวมทั้งความหลากหลายทางพันธุกรรมและถิ่นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตเหล่านั้น ในลักษณะเดียวกัน ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นคำรวมที่รวมถึงชีวิตทุกชนิด ทุกรูปแบบ และระบบนิเวศ ซึ่งสิ่งมีชีวิตทั้งหลายเหล่านั้นเป็นองค์ประกอบปัจจุบัน โลกมนุษย์สูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพไปเป็นจำนวนมากและในอัตราที่รวดเร็วในรูปของปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมนุษย์ยังคงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ทางด้านที่เกี่ยวกับสังคม เศรษฐกิจและการเมือง โลกต้องสูญเสียป่าที่เป็นแหล่งของทรัพยากรไปเป็นจำนวน 3,000 ตารางเมตรทุกๆวินาที ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นแหล่งสะสมวัตถุดิบ เพื่อการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาและความก้าวหน้าอาจจะไม่เกิดขึ้นหรือถูกจำกัดลงอย่างมากมาย ความหลากหลายทางพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์เพียงไม่กี่ชนิด อาจเป็นบ่อเกิดหรือเป็นฐานแห่งการผลิตอาหารและการเกษตรทั่วโลก (จเร สดากร, 2539: 36-47)

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (2539 : 19) กล่าวถึงการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพในภูมิภาคเอเชีย เป็นผลมาจากอดีตกาลและปัจจุบันหลายประการ รวมทั้งความยากจน และความเติบโตของเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว การทำลายแหล่งที่อยู่อาศัยธรรมชาติโดยการถางและเผาป่า ทำไร่ บุกรุกเพื่อการเกษตร ตลอดจนการถมพื้นที่ลุ่มน้ำ การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ได้ถูกเร่งด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติเป็นที่ดินที่ใช้ทำการเกษตร ที่อยู่อาศัย อุตสาหกรรม การล่าสัตว์ จับสัตว์ เก็บพืชหายาก การนำเอาชนิดพันธุ์ต่างถิ่นเข้ามาแพร่พันธุ์ ล้วนมีผลคุกคามต่อความหลากหลายทางชีวภาพทั้งสิ้น การนำพืชพันธุ์ชนิดเดียวที่ให้ผลผลิตสูงมาปลูก ทำให้ความหลากหลายในพันธุกรรมของพืชพื้นเมืองสูญสลาย นอกจากกิจกรรมเหล่านี้แล้ว ยังมีสาเหตุทางด้านการเมือง การค้า การท่องเที่ยว ซึ่งเป็นแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการทำลายพื้นที่ธรรมชาติอันมีความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมบูรณ์ โดยที่ปราศจากความสำนึกในคุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพในธรรมชาติ จเร สดากร (2539 : 36-47) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ในประเทศไทยมีความหลากหลายทางชีวภาพมากมาย ที่รู้จักกันทางวิทยาศาสตร์นั้นมีเพียงประมาณ 32,000 ชนิดเท่านั้น และคาดว่าน่าจะมีมากกว่านั้นหลายเท่าตัว จากการศึกษา กลุ่มสัตว์ พบว่ามีสัตว์ชนิดต่าง ๆ ทั่วโลกแล้วเป็นจำนวนประมาณ 1.5 ล้านสปีชีส์ แต่คาดว่าน่าจะมีสัตว์ในโลกมากกว่านี้หลายเท่าที่ยังไม่ได้ค้นคว้าศึกษาหาข้อมูลกันอย่างจริงจัง ในเมืองไทยเรา

ได้ศึกษาสัตว์ชนิดต่าง ๆ เพียงประมาณ 12,000 สปีชีส์ หรือประมาณร้อยละ 0.9 ของสัตว์โลกทั้งหมดที่รู้จักกันทางวิทยาศาสตร์ ได้มีผู้ประมาณการกันว่าน่าจะมีสัตว์อยู่มากมายถึง 90,000-100,000 สปีชีส์ อยู่ในเมืองไทย หรือประมาณร้อยละ 7 ของสัตว์โลกที่ค้นพบแล้ว สำหรับ กลุ่มพืช ในจำนวนพืชทั้งหมดที่ศึกษากันมาแล้วประมาณ 248,000 สปีชีส์ พบว่ามีอยู่ในประเทศไทยประมาณ 20,000 สปีชีส์ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 8 ของพืชที่นักวิชาการรู้จักกัน จำแนกตามประเภทพรรณไม้ชนิดต่าง ๆ ในจำนวนนี้มีอยู่ไม่น้อยกว่า 500 ชนิด ที่คนไทยใช้เป็นยาสมุนไพรรักษาโรครักษาไข้เจ็บต่างๆ ตามตำราแพทย์แผนโบราณมาตั้งแต่สมัยอดีตกาลจนถึงปัจจุบัน และคาดคะเนกันว่ายังมีพืชอีกจำนวนมากที่ยังไม่ได้รับการศึกษาค้นคว้าในส่วนต่าง ๆ ของประเทศไทย จากการที่มนุษย์ได้นำการเกษตรไปสู่การปฏิบัติเชิงวิเวจ จึงจำเป็นต้องเพิ่มการผลิตในภาคเกษตรกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และมีความแน่นอนว่ามีความเกี่ยวข้องกับสังคมมนุษย์และสังคมพืช การเติบโตของพลเมืองโลกทำให้มีการผลิตอาหารไม่เพียงพอ การปฏิบัติเชิงวิเวจก็มีส่วนที่ทำให้พลเมืองส่วนใหญ่ยังยากจนอยู่ ขาดแคลนอาหารและมีการสั่งพืชมาบริโภคในประเทศมากยิ่งขึ้น ความต้องการอาหารและการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมจะมีอิทธิพลต่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นสาเหตุให้ป่าไม้ลดลง การทำลายระบบนิเวศโดยการตัดไม้ การขยายพื้นที่เพื่อทำการเกษตร จนเกิดการสูญเสียของพันธุ์พืช โดยเฉพาะอย่างยิ่งพันธุ์พื้นเมืองและพันธุ์ป่าที่มีคุณค่าอาหารนั้น เป็นความต้องการอันดับแรกสุดของมนุษย์แม้จะทำลายทรัพยากรเพื่อแลกกับอาหาร บางครั้งจำเป็นต้องทำเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและความยั่งยืนให้แก่ลูกหลาน ป่าที่มีความสำคัญและมีความหลากหลายทางชีวภาพมากที่สุดนั้น อยู่ในประเทศเขตร้อนซึ่งเรียกว่า ป่าเมืองร้อน มีอยู่ 3 แหล่งด้วยกัน คือ 1) ป่าในทวีปอเมริกากลางและใต้ มีประมาณ 42% 2) ป่าในทวีปอาฟริกา มีประมาณ 37% และ 3) ป่าในทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และตามเกาะต่างๆ มีประมาณ 21%

วีระชัย ฌ นคร (2536: 55-57) ได้กล่าวถึงความหลากหลายทางชีวภาพด้านพืชว่ามีความสำคัญต่อมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่ได้มาจากทรัพยากรธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ แต่ขณะเดียวกันมนุษย์ก็มีพฤติกรรมในลักษณะที่เป็นการสวนทางกับธรรมชาติ โดยได้ทำลายความอุดมสมบูรณ์ทางชีวภาพในแหล่งต่างๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศที่ด้อยพัฒนาและประเทศที่กำลังพัฒนา ได้มีการใช้ทรัพยากรพืชมากเกินไปจนเกินขอบเขต ทำให้เกิดการสูญเสียตัวพันธุกรรมของนานาพรรณพืช ส่งผลกระทบบ้างรุนแรงถึงการเปลี่ยนแปลงของดิน ฟ้า อากาศและสิ่งแวดล้อม ไปในทางที่เป็นผลเลวร้ายต่อมนุษย์ มนุษย์เป็นผู้ตัดวงใช้ประโยชน์จากพืชแต่ฝ่ายเดียวตลอดมา พืชทั้งหมดล้วนเป็นผู้ให้ ประกอบด้วยแหล่งนิเวศหรือป่าหลายประเภทอันเป็นต้นกำเนิดและแพร่พันธุ์ของพืชและสัตว์นานาชนิด พื้นที่ป่าเหล่านี้เป็นแหล่งอนุรักษ์ดินน้ำลำธาร ที่มีความสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิตและการพัฒนาเศรษฐกิจของ

ประเทศและลักษณะทางพันธุกรรมเหล่านั้น จะหาได้จากพืชชนิดต่างๆ พืชป่า (Wild taxa) จัดว่าเป็นทรัพยากรพันธุกรรมพื้นฐาน (basic genetic resources) เป็นพืชป่าหรือพันธุ์ป่าที่มีพ่อแม่หรือบรรพบุรุษอยู่ในป่าหรือในธรรมชาติ จึงเป็นผลผลิตของธรรมชาติ พืชป่านั้นมีประชากรที่เกิดและเติบโตอย่างต่อเนื่องภายใต้สภาพธรรมชาติโดยปราศจากการทำลายหรือรบกวนจากมนุษย์และอาจมีการผันแปรทางพันธุกรรมพืชและเกิดการผ่าเหล่าขึ้นได้ มีพืชป่าหลายชนิดที่มนุษย์ใช้ประโยชน์โดยตรง โดยการเก็บมาจากป่า เช่น พืชสมุนไพร เครื่องเทศ พืชให้น้ำมันหอมระเหย ไม้ดอกไม้ประดับ เช่น ระย่อม (*Rauwolfia serpentina*) กระวาน (*Amomum krervanh*) พืชตระกูลถั่วอีกหลายสกุลที่ปลูกกันอยู่ เช่น *Desmodium*, *Centrosema*, *Zornia*, *Leucaena*, *Stylosanthes* พืชป่าบางชนิดมีคุณค่าสูงต่อมนุษย์ เป็นพืชที่มนุษย์รวบรวมไว้ใช้เป็นอาหารพวกผักหรือปรุงแต่งรสอาหารหรือเป็นวัตถุดิบเพื่ออุตสาหกรรมทางเคมีและเภสัช เช่นพวกที่ให้สาร Solasidine ในพืช *Solanum laciniatum* และ *Solanum aviculare* และที่ให้สาร diosgenin คือ เอื้องหมายนา (*Costus speciosus*)

สำหรับประโยชน์ของความหลากหลายทางชีวภาพของป่าในประเทศไทย วิสุทธิ์ ไบไม้ (2538 : 27-49) ได้กล่าวถึงคุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพที่มีความสำคัญยิ่งต่อความเป็นอยู่และความอยู่รอดของมนุษย์เพราะเป็นทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นแหล่งที่พึ่งพาอาศัยของมนุษย์ โดยเป็นแหล่งปัจจัยสี่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับทั้งทางตรงและทางอ้อม มนุษย์ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ จากธรรมชาติและใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ จนพัฒนามาเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่สร้างสรรค์และสั่งสมสืบสานเป็นองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการยากที่จะนำเอาหลักการคำนวณทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ประเมินหาคุณค่าที่แท้จริงที่สิ่งมีชีวิตที่แฝงอยู่ในความหลากหลายในรูปแบบต่างๆ ข้อมูลแสดงให้เห็นถึงคุณค่าและประโยชน์ของความหลากหลายทางชีวภาพ ต่อกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ โดยเฉพาะพืชและสัตว์นานาชนิดที่มนุษย์นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆ เช่น

1. การเกษตรกรรม โดยเฉพาะการนำมาเป็นอาหาร ซึ่งมีพืชจำนวนไม่น้อยกว่า 5,000 ชนิด ที่ใช้กินได้ และไม่น้อยกว่า 150 ชนิดที่มนุษย์นำมาเพาะปลูกเป็นอาหารสำหรับคนและสัตว์

2. การแพทย์ การใช้ประโยชน์ของพืชบางชนิดในการบำบัดรักษาโรคร้ายไข้เจ็บ โดยเฉพาะคนยากจนในประเทศโลกที่สาม รวมทั้งประเทศไทยยังนิยมใช้ชาสมุนไพรรักษาโรคร้ายไข้เจ็บตามตำราแพทย์แผนโบราณที่สั่งสมและถ่ายทอดกันต่อๆ มากลายเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น พังพวยฝรั่งชนิดหนึ่งขึ้นอยู่ในเกาะมาดากาสกา ชาวพื้นเมืองใช้รักษาโรคเบาหวาน และโรคความดันสูง ยาคิวินินใช้รักษาโรคมาลาเรีย ซึ่งเป็นผลผลิตของพืชพวก *Cinchona* ซึ่งนำมาใช้ครั้งแรกใน

เปรู สำหรับชาวจีนรู้จักนำพืช *qinghaosu (Artemisia annua)* มาใช้รักษาโรคมalaria เป็นเวลาช้านานนับพันปี สำหรับประเทศไทยมีพันธุ์พืชสมุนไพรที่มีคุณค่ามากมายที่ถูกนำมาใช้ประโยชน์ด้านสมุนไพร

3. การอุตสาหกรรม ผลผลิตจำพวกสารเคมีจากพืชและสัตว์นานาชนิด ถูกนำมาใช้เป็นยารักษาโรคและสารกำจัดแมลงศัตรูพืชและสัตว์เลี้ยงแทนการใช้สารเคมี

มนุษย์ได้ใช้ประโยชน์จากความหลากหลายของชีวภาพมาเป็นเวลาช้านาน และศักยภาพการทำลายสิ่งมีชีวิตอื่นของมนุษย์ จะเห็นประโยชน์ของข้อได้เปรียบในการทำลายทรัพยากรสิ่งมีชีวิตที่มนุษย์ต้องการแต่เพียงด้านเดียว การที่จะระบุให้ชัดเจนว่าสิ่งมีชีวิตใด ที่มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของระบบนิเวศที่สมดุลที่มนุษย์เราร่วมอาศัยอยู่ด้วย สิ่งที่ยังกระทำในขณะนี้คือ การให้การศึกษาเกี่ยวกับความจำเป็นที่มนุษย์เราต้องพึ่งพาหาประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเน้นการศึกษามุ่งไปที่ประโยชน์และคุณค่าของการปกป้องรักษาสิ่งมีชีวิตต่างๆ ชนิดที่ล้วนมีบทบาทและความสำคัญในด้านต่างๆ ทุกระดับชั้นของระบบนิเวศ การป้องกันรักษาความหลากหลายทางชีวภาพจะเป็นประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ และสังคมที่เกิดจากกิจกรรมการเก็บเกี่ยวหรือนำเอาสิ่งมีชีวิตจากป่ามาใช้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม การเพิ่มรายได้จากแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติต่าง ๆ และการรักษาผลผลิตทางด้านเกษตรกรรม หรือแม้แต่ผลประโยชน์อีกทางหนึ่งคือการมุ่งวิจัยค้นคว้าหาศักยภาพ ของพืชและสัตว์พันธุ์ใหม่ สมุนไพรชนิดใหม่ๆ สืบเนื่องจากสิ่งมีชีวิตทุกชนิดสามารถอยู่ร่วมกันได้ภายใต้เงื่อนไขของสมดุลของธรรมชาติ ถึงแม้จะไม่มียุคสมัยร่วมอยู่ด้วย แต่มนุษย์จะไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ต่อไปได้ ถ้าไม่มีสิ่งมีชีวิตนานาชนิดอยู่ร่วมโลกด้วย การสูญพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตตามสภาพสมดุลของธรรมชาติเป็นเรื่องปกติ แต่การสูญพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตอันเกิดจากการกระทำของมนุษย์ นับเป็นผลกระทบในทางเลวร้ายที่จะตามมา ทำให้เกิดความรุนแรงกับตัวมนุษย์ การสูญเสยสิ่งมีชีวิตชนิดใดชนิดหนึ่งอาจมีผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตชนิดอื่นๆ ในด้านการรักษาสภาพความหลากหลายทางชีวภาพให้คงอยู่ต่อไปได้ตลอด จำเป็นต้องรักษาตำแหน่งประชากรต่างๆ ให้อยู่รอดปลอดภัย ซึ่งอาจทำได้โดยทางใดทางหนึ่งในสองทาง คือ (1) การอนุรักษ์ประชากรในถิ่นที่อยู่อาศัยธรรมชาติ (in situ conservation) โดยให้สิ่งมีชีวิตอยู่ในสภาพธรรมชาติแบบเดิม ซึ่งเป็นแนวทางอนุรักษ์ที่เหมาะสมที่สุด (2) การอนุรักษ์ประชากรนอกถิ่นที่อยู่อาศัยธรรมชาติ (ex situ conservation) โดยการนำพืชไปเพาะปลูกในที่แปลงใหม่ (วิสุทธิ ไบไม้, 2538: 12-13, 69-76) ขณะที่ ยศ สันตสมบัติ และ วิฑูรย์ ปัญญากุล (2537:124) กล่าวเพิ่มเติมว่าท่ามกลางกระแสตื่นตัวของอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ประเทศอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพในแหล่งกำเนิด (in situ conservation) โดยเรียกร้องให้มีการขยายป่าอนุรักษ์ และพื้นที่อุทยานต่างๆ ให้มากขึ้น โดยมีความ

เชื่อพื้นฐานว่าการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพในแหล่งกำเนิดจะเป็นหลักประกันของการมีแหล่งทรัพยากรชีวภาพอันเป็นแหล่งวัตถุดิบที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ในปัจจุบันหรืออนาคต

ความรู้เกี่ยวกับของป่าและการใช้ประโยชน์

วนิดา สุบรรณเสถียร (2540: 6) ได้ให้ความหมาย “ของป่า” หมายถึง ผลผลิตจากป่าทุกชนิด ยกเว้นไม้ ขณะที่ กรมป่าไม้ (2530 : 134) ได้กล่าวว่าของป่าตามกฎหมายป่าไม้ หมายถึง ความรวมถึงบรรดาของที่เกิดขึ้นในป่าตามธรรมชาติ คือ ไม้รวมทั้งส่วนต่างๆของไม้ ถ่านไม้ ขางไม้ ตลอดจนสิ่งอื่นๆที่เกิดจากไม้ พืชต่างๆ ตลอดจนสิ่งอื่นๆที่เกิดจากพืชนั้น รังนก ครั่ง รวงผึ้ง และมูลค้างคาว หินที่ไม่ใช่แร่ตามกฎหมายว่าด้วยแร่และหมายความรวมถึงถ่านไม้ที่บุคคลทำขึ้นด้วย ส่วน สมใจ ศรีมงคลทิพย์ (2539: 30) ได้ให้ความหมายว่า ของป่า หมายถึง ผลผลิตจากป่าที่ไม่ใช่เนื้อไม้ (Non-timber Forest Products - NTFPs) เป็นคำใหม่ที่ใช้กันในขณะนี้ แต่เดิมใช้คำว่า ผลิตภัณฑ์รอง Minor Forest Product (MFP.) ซึ่งใช้กันในวงการป่าไม้ของประเทศเนปาล มากกว่าครึ่งศตวรรษ แต่ในแวดวงวิชาการป่าไม้ของ FAO ใช้เรียกกัน คือ Non-wood Forest Product และความหมายในเชิงกว้าง คือผลผลิตที่มีชีวิตทั้งหมด ที่ไม่ใช่เนื้อไม้ ซึ่งนำออกจากป่า และรวมไปถึงบริการอื่น ๆ ที่ได้รับจากป่า ดังนั้น จึงรวมไปถึงไม้พิน ถ่าน น้ำผึ้ง น้ำมันยาง เครื่องเทศ เครื่องจักสานที่ทำจากหวาย เถาวัลย์ หญ้าต่างๆ ที่ให้เส้นใยใช้ทำกระดาษ หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่า เช่น กระดุก หนั่ง เพื่อใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ หรือเป็นเครื่องประดับ ที่เป็นทำเลื่อยสัตว์ แหล่งต้นน้ำลำธาร ปกป้องการพังทลายของดิน และลมพายุ เป็นที่อยู่อาศัยสำหรับสัตว์ป่า และพืชป่า และได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ตามลักษณะของผลผลิตที่มีชีวิตจากป่าที่ไม่ใช่เนื้อไม้ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ของป่าที่ใช้เพื่อการบริโภค เป็นการใช้ในระดับครัวเรือน เช่น ใช้ประกอบอาหาร ใช้เป็นยารักษาโรค และทำเครื่องใช้ไม้สอยที่จำเป็นต่อการยังชีพ ได้แก่ ตะกร้า รั้ว เชือก เสื้อผ้า และผลผลิตที่สามารถนำไปขายในตลาดได้ เช่น น้ำมันยาง สารสกัดจากธรรมชาติ วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง สัตว์ป่า เชื้อเพลิงที่ให้ความร้อนหรือใช้หุงต้ม

2. ของป่าที่ไม่ใช่เพื่อการบริโภค เป็นประโยชน์ทางอ้อมจากป่า ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การรักษาต้นน้ำลำธาร การรักษาคุณภาพของอากาศ คุณค่าทางศาสนา การคุ้มครองสัตว์ป่าและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และในการจัดประเภทของป่าดังกล่าวข้างต้น ไม่ได้เป็นหลักเกณฑ์ที่ตายตัว อาจมีการจัดประเภทในรูปแบบอื่นก็ได้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้จัดว่าต้องการจะเน้นในเรื่องใด

มากกว่า จะเห็นได้จาก Shrestha (1994) ใน สมใจ ศรีมงคลทิพย์ (2539 : 30) ได้แบ่งของป่าออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ของป่าทุกชนิดที่ได้จากพืชที่ไม่ได้ให้เนื้อไม้ (forest products from non timber plants) เช่น พืชล้มลุกที่เป็นสมุนไพร เครื่องเทศ พืชที่ให้เส้นใย พืชประเภทเฟินที่รับประทานได้ เห็ด ผักป่า เหง้าของพืชจำพวกหญ้า และพืชเกาะอาศัย

2. ของป่าที่ได้จากการใช้ประโยชน์ส่วนที่ไม่ใช่เนื้อไม้ของไม้ยืนต้น (Non-timber use of forest tress) เช่น เมล็ด ใบ น้ำมันยาง ชัน เปลือกไม้

การแบ่งประเภทของป่า ตามกฎหมายป่าไม้ วนิดา สุบรรณเสถี (2540: 7) ได้กล่าวว่ากฎหมายป่าไม้ได้แบ่งของป่าเป็น 2 ประเภท คือ

1. ของป่าหวงห้าม ได้จัดรวบรวมของป่าที่หายาก และการเก็บหาเป็นอันตรายแก่ต้นไม้ รวมเข้าไว้ด้วยกัน และอนุญาตให้มีการเก็บหาโดยไม่ต้องขออนุญาตต่อกรมป่าไม้ในปริมาณจำกัดที่เพียงพอต่อการใช้สอยในครัวเรือน โดยได้มีประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กำหนดปริมาณมีไว้ในครอบครอง ซึ่งของป่าหวงห้าม พ.ศ. 2531 ลงวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2531

ในการเก็บของป่าหวงห้ามเกินปริมาณกำหนด จะต้องขออนุญาตจากกรมป่าไม้เป็นราย ๆ ไปตามหลักเกณฑ์ กำหนดไว้ตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 19 (2507) ว่าด้วยการเก็บหาของป่าหวงห้าม ซึ่งกฎกระทรวงดังกล่าว ได้กำหนดวิธีการเก็บหาไว้ในแต่ละชนิด เพื่อผู้เก็บหาจะไม่ทำอันตรายต่อต้นไม้ และป่าไม้ โดยมีพระราชกฤษฎีกากำหนดของป่าหวงห้าม พ.ศ.2530 ขึ้น ใช้บังคับแก่ผู้ที่จะเก็บหาของป่าหรือมีของป่าไว้ในครอบครอง

2. ของป่าไม่หวงห้าม ได้แก่ ของป่าอื่น ๆ ซึ่งไม่อยู่ในบัญชีท้ายประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

บัญชีท้ายประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เรื่อง กำหนดปริมาณของป่าหวงห้ามที่ให้มีไว้ในครอบครองเพื่อใช้สอยใน
ครัวเรือนแห่งตน โดยไม่ต้องขออนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่

ลำดับ	ชื่อของป่าหวงห้ามตามพระราชกฤษฎีกา กำหนดของป่าหวงห้าม พ.ศ.2530	ปริมาณให้มีไว้ในครอบครอง ครอบครองเพื่อใช้สอยใน ครัวเรือนแห่งตน
1.	กล้วยไม้ทุกชนิด	20 ต้น
2.	จันทน์แดง จันทน์ผา (<i>Dracaena loureirei</i> Geegmep)	1 กิโลกรัม
3.	ชันทุกชนิด	30 กิโลกรัม
4.	ชันไม้กฤษณา และกฤษณา	1/2 กิโลกรัม
5.	ชันไม้จันทน์หอม	1 กิโลกรัม
6.	ฝาง จ้าย (<i>Caesalpinia sappan</i> Linn).	3 กิโลกรัม
7.	ถ่านไม้ทุกชนิด	130 กิโลกรัม
8.	น้ำมันยาง	20 ลิตร
9.	ใบลาน	100 ใบ
10.	เปลือกไม้ ชนิดต่อไปนี้	
	(1) ก่อ มะกอก กอ ค้อ (<i>Castanopsis spp.</i> , <i>Lithocapus spp.</i> & <i>Queorcus spp.</i>)	10 กิโลกรัม
	(2) กัดลิ้น ชี้อาย มะเฟือง แก้วสาร ลำไยป่า พญาไก่อเถื่อน (<i>Walsura spp.</i>)	30 กิโลกรัม
	(3) ตะเคียนทอง ตะเคียนใหญ่ เคียน แคน (<i>Hopea spp.</i>)	30 กิโลกรัม
	(4) เคี่ยม (<i>Cotylelobium melanoxydon</i> Pierre syn. <i>C. lanceolatum</i> Craib)	30 กิโลกรัม
	(5) บง ขางบง หมี่ ไก่อ (<i>Persea spp.</i>)	10 กิโลกรัม

ลำดับ	ชื่อของป่าหวงห้ามตามพระราชกฤษฎีกา กำหนดของป่าหวงห้าม พ.ศ.2530	ปริมาณให้มีไว้ในครอบครอง ครอบครองเพื่อใช้สอยใน ครัวเรือนแห่งตน
-------	--	--

(6)	หมีเหม็น อีเหม็น (<i>Litsea spp.</i>)	10 กิโลกรัม
(7)	พะยอม ยอม ขะยอม พะยอมแดง (<i>Shorea spp.</i>)	30 กิโลกรัม
(8)	มะหาด หาด หาดหนูน หาดสั้น (<i>Artocarpus spp.</i>)	30 กิโลกรัม
(9)	สีเสียดเปลือก ทองสุก หนานหิน เลือดนก (<i>Pentace spp.</i>)	10 กิโลกรัม
(10)	อบเชย เทพทาโร จวง จวงหอม การบูรต้น ข่าต้น ตะไคร้ต้น พลูต้น สมุลแว้ง ฮางแกง ฮัง ไถ้ เขียด กะเขียด กะคารา มหาปราบ (<i>Cinnanomum spp.</i>)	10 กิโลกรัม
11.	เฟิร์นกระเช้าสีดา ชายผ้าสีดา และห่อข้าวสีดา (<i>Platynerium spp.</i>)	10 ต้น
12.	ยางขนุนนก	10 กิโลกรัม
13.	ยางเขลูดง	10 กิโลกรัม
14.	ยางรัก	10 กิโลกรัม
15.	ยางสน	10 กิโลกรัม
16.	รากเฟิร์นออสมันดา	5 กิโลกรัม
17.	ลำต้นและรากเฟิร์นต้น	5 กิโลกรัม
18.	หวายทุกชนิด	10 กิโลกรัม

ที่มา : วนิดา สุบรรณเสณี (2540: 8)

การจำแนกของป่าตามการใช้ประโยชน์ สามารถจำแนกออกเป็น 9 กลุ่ม ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (วนิดา สุบรรณเสณี, 2540: 6-19)

1. หวาย เป็นพันธุ์ไม้จำพวกปาล์ม มีลำต้นเลื้อยไปตามดิน หรือ เกาะไปตามต้นไม้อื่น ๆ ในโลกนี้มีหวายอยู่ประมาณ 600 ชนิด 14 สกุล ในประเทศไทยพบ 55 ชนิด 6 สกุล ได้แก่

สกุล Calamus, Korthalsis, Daemonorops, Plectocomia , Myrialepsis และ Plectocomiopsis spp. พบขึ้นสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 300 เมตร ในป่าธรรมชาติ ประเทศไทยพบมากทางภาคใต้ของประเทศ รองลงมาคือภาคเหนือและภาคกลางตามลำดับ ขึ้นทั่วไปในป่าดิบชื้น ป่าดิบแล้ง ป่าพรุ และป่าเบญจพรรณ ประโยชน์ของหวายใช้ทำจักสาน งานฝีมือ เฟอร์นิเจอร์ เครื่องเรือน อุปกรณ์กีฬา ใช้เป็นยาสมุนไพรรักษาโรคและใช้รับประทานหน่อและยอด

2. ไม้ เป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยว มีทั้งหมด 1250 ชนิด 65 สกุล ในโลกพบกระจายตัวในทวีป เอเชีย แอฟริกา อเมริกาใต้และออสเตรเลีย ไม้เป็นผลผลิตของป่าที่สำคัญ ในประเทศไทยพบไม้กระจายอยู่ทั่วประเทศ ที่นิยมนำมาใช้ประโยชน์ ได้แก่ ไม้ตง (*Dendrocalamus asper*) เป็นวัตถุดิบสำหรับผลิตกระดาษ ไม้รวก (*Thyrostachys siamensis*) ใช้สำหรับทำไม้ค้ำยัน นั่งร้านก่อสร้าง เชื้อและกระดาษ ไม้สีสุก (*Bambusa nana*) ใช้ทำวัสดุจักสาน เฟอร์นิเจอร์ ไม้ซาง, ไม้หวล, หรือไม้ตีนวล (*Dendrocalamus strictus*) นิยมใช้ก่อสร้าง จัดทำวัสดุจักสาน ไม้บงหวาน (*Bambusa sp.*) นิยมรับประทานหน่อ บันไดและไม้ค้ำยัน ไม้ข้าวหลาม (*Cephalostrachys pergracile*) ลำต้นนิยมใช้ทำกระบอกข้าวหลาม ไม้ไร่ (*Gigantochloa albociliata*) ไม้รวกดำ (*Thyrostachys oliveri*) ใช้ทำโครงรถและไม้ป่าหรือไม้หนาม (*Bambusa arundinacea*) ใช้ประโยชน์ในการจัดทำวัสดุจักสาน นั่งร้านสำหรับงานก่อสร้าง

3. ชันและยางไม้ เป็นของป่าที่มีความสำคัญหนึ่ง เป็นสารธรรมชาติ ที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์เหมือนการใช้สารสังเคราะห์ ชันและยางที่พบในประเทศไทยมี 27 ชนิด หลายๆประเทศได้หันมาให้ความสนใจการใช้ชันและยางที่ได้จากสารธรรมชาติ แทนการสังเคราะห์ ชันและยาง เป็นสารเหลวที่ไหลออกมาจากส่วนต่าง ๆ ของพืช หรือจากได้เปลือกไม้ประเทศไทย แบ่งออกเป็น

ทรูกัม (True gum) ยางที่มีคุณสมบัติละลายน้ำได้ไหลออกจากผนังเซลล์ของเนื้อไม้ ประเทศไทยพบเพียงชนิดเดียว จากต้นสีเสียดแก่น (*Acacia catechu*) มีคุณสมบัติเป็นกาใช้ในอุตสาหกรรมผ้าไหม สีน้ำ ยา หมึกพิมพ์ เป็นยางที่มีราคาแพงและหายาก

ชัน เป็นยางไม้ที่มีลักษณะเป็นก้อนแข็ง

โอสีโอเรซิน (Oleoresin)

กัมเรซิน (Gum resin) ประเทศไทยมีชนิดเดียว คือ ยางรง ใช้ในอุตสาหกรรม สีข้อม และสี

4. สมุนไพรและเครื่องเทศ เป็นสิ่งที่แยกจากกันได้ยาก พืชชนิดเดียวกันอาจเป็นทั้งสมุนไพร และเป็นทั้งเครื่องเทศขึ้นอยู่กับการใช้ประโยชน์พืชนั้นๆ เช่น อบเชย พริกไทย ลูกจันทน์ ถ้านำพืชเหล่านี้ไปรักษาโรคก็ถือเป็นเครื่องเทศสมุนไพร อาจเรียกได้ว่า เป็นยาพื้นบ้าน และ

เป็นที่ยอมรับกันมาแต่สมัยโบราณ สมุนไพรที่นำมาใช้กันในปัจจุบันส่วนหนึ่งมาจากป่า สมุนไพรในปัจจุบันมีมากกว่า 1,000 ชนิด แต่มีประมาณ 100 ชนิด ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ส่วนเครื่องเทศหรือพืชอาหารที่ใช้ในการแต่งกลิ่นของอาหาร คุณค่าของเครื่องเทศอยู่ที่กลิ่นและน้ำมันหอมระเหย ถิ่นกำเนิดของเครื่องเทศส่วนใหญ่อยู่ในทวีปเอเชีย

เครื่องเทศมีมากมายหลายชนิด ทั้งชนิดที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศไทย และชนิดที่นำเข้า เช่น กระเทียม กานพลู ขิง ข่า คื่นฉ่าย ลูกจันทน์เทศ และดอกจันทน์เทศ โป๊ยกั๊ก ผักชี พริก พริกไท โหระพา อบเชย

5. พืชอาหาร แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

5.1 พืชผักป่า จากการศึกษพบว่าพืชผักป่าที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชนในชนบทสูงสุด เนื่องจากมีการเก็บหาพืชผักป่ามาใช้เป็นอาหารประจำวัน กรมวิชาการเกษตร ได้รายงานชนิดพืชท้องถิ่นของประชาชนในชนบทภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวม 180 ชนิด นำมาใช้ประโยชน์แบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ใช้รับประทานเป็นผักสด เช่น สะเดา ผักถูด
2. ใช้รับประทาน เป็นผักต้ม เช่น ผักเบี้ย ผักหนาม มะเี
3. ใช้ทำแกง เช่น ผักหนามบ้าน ย่านาง ผักหวานป่า

5.2 พืชอาหารป่าเบ็ดเตล็ด ได้แก่ พืชหัว เช่น มันนง มันน้ำ กลอย ผลไม้ป่า เช่น คาย มะขามป้อม ก่อ สมอ กล้วยน้อย กระบก คอแลน หมากยาง เตี้ยไก่อ

5.3 เห็ดกินได้ เป็นพืชสำคัญที่เป็นของป่า ในประเทศไทยพบมากในฤดูฝน ใช้ในการทำอาหาร และบางชนิดเป็นสมุนไพร เห็ดป่าหลายชนิด ได้แก่ เห็ดเผาะ เห็ดตับเต่า เห็ดมันปู เห็ดขมิ้นเล็ก เห็ดปะการัง เห็ดลม เห็ดขอน

6. แมลงอุตสาหกรรม และแมลงกินได้ ได้แก่ ด้วง ผึ้ง และแมลงกินได้ ได้มีการพัฒนาแมลงซึ่งได้มาจากป่ามาสู่อุตสาหกรรมบางชนิดมีการซื้อขายกันตามตลาดท้องถิ่น แมลงที่ได้พัฒนาสู่อุตสาหกรรมมี 2 ชนิด คือ ด้วง และ ผึ้ง ส่วนแมลงกินได้อื่นๆก็มีการซื้อขายในตลาดท้องถิ่นมีปริมาณไม่มากนักแต่สามารถเพิ่มรายได้แก่ครัวเรือน

7. ไม้หอม ไม้หอมหลายชนิดได้ถูกกำหนดเป็นของป่าหวงห้ามและไม้หวงห้าม ปัจจุบันได้มีการนำไม้หอมมาสกัดน้ำมันหอมระเหยเพื่อใช้ประโยชน์แต่การพัฒนาด้านน้ำมันหอมระเหยนั้นยังไม่สู้เจริญมากนัก ไม้หอมที่ได้รับการสนใจนั้นมีหลายชนิด เช่น จันทน์ชะมด หรือจันทน์หอม *Mansonia gagei* Drumm. วงศ์ Sterculiaceae, จันทน์ชะมด *Aglaia pyramidata* Hance, สบ หรือไม้หอม *Altingia exelsa* Noronha, จันทนา *Tarenna hoensis* Pitard, ทำมิ่ง *Litsea petiolata* Hook . f . , เก้งขี้พระร่วง *Celtis timorensis* Span , จันทน์แดง *Dracaena loureiri* Gugnep และ

กฤษณา ซึ่งเป็นพืชสกุล *Aquilaria* ในประเทศไทยพบอยู่ 3 ชนิด คือ *A. malaecensis* Roxb (Syn. *A. agallaeha* Roxb.) *A. erassha* Pierre extt. Lec. และ *A. subintegra* Dinghou

8. เปลือกไม้ มีเปลือกไม้บางชนิดได้ถูกกำหนดเป็นของป่าหวงห้าม ส่วนใหญ่เปลือกไม้จะใช้ประโยชน์โดยตรง เช่น การย้อมสี เป็นพืชสมุนไพร เครื่องเทศ ใช้เคี้ยวแทนกับหมาก ทำรูป เปลือกไม้ที่มีการเก็บหาในปัจจุบันมีอยู่ 12 ชนิด คือ เปลือกมะหาด เปลือกปอกระสา เปลือกอบเชย เปลือกเคี่ยม เปลือกพะยอม เปลือกตะเคียน เปลือกสีเสียด แสม เปลือกโกงกาง เปลือกโกงกางแดง เปลือกก่อ เปลือกยางบง

9. แทนนินและสีธรรมชาติ ได้จากการนำเนื้อไม้และส่วนต่างๆ ของต้นไม้มาใช้ประโยชน์ทั้งโดยตรงหรือสกัดนำมาใช้ประโยชน์ก็ได้ เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่า (Value added) ให้แก่ของป่า เช่น การสกัดแทนนินในสีเสียด สำหรับสีธรรมชาติจากพืชและสัตว์นั้น วนิดา สุบรรณเสณี (2540: 49-51) ได้ศึกษารวบรวมและพบว่า มีพืชจำนวน 59 ชนิด แมลง 1 ชนิด มีการนำมาใช้ประโยชน์ในด้านการทำเป็นสีย้อมธรรมชาติ เช่น การย้อมสีกาบแกมเขียวจากเปลือกเพกากับแก่นขนุน, การย้อมสีน้ำตาลแก่และดำจากเปลือกไม้โกงกาง, การย้อมสีแดงด้วยรากขยอ, การย้อมสีเหลืองด้วยเมล็ดคำแสด , การย้อมสีดำจากลูกมะเกลือ, การย้อมสีแดงจากดอกคำฝอย, การย้อมสีจากคราม , การย้อมสีชมพูจากต้นมหาภาพและคันขาง , การย้อมสีเหลืองจากแก่นขนุนและแก่นแกลแล

กรมป่าไม้ (2530: 134) ได้กล่าวว่าของป่าในประเทศไทยมีมากมายหลายชนิด ของป่าทุกชนิดมีค่าในตัวเอง และสามารถนำมาใช้ในอุตสาหกรรมได้หลายอย่าง ของป่ามีค่าในทางเศรษฐกิจ และสามารถทำรายได้ให้แก่ประเทศ มีหลายอย่างพอจะจำแนกประเภทของป่าออกได้ดังนี้ คือ

1. เปลือกไม้ เปลือกไม้ที่สำคัญและใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรมมีอยู่หลายชนิด ได้แก่

1.1 เปลือกไม้ก่อ เป็นของป่าหวงห้าม ได้จากต้นก่อ (*Quercus spp.* และ *Castanopsis spp.*) ใช้รับประทานกับหมาก ทำน้ำยาฝาด สำหรับฟอกหนัง และสีย้อม

1.2 เปลือกขยันทัน ได้จากต้นขยันทัน (*Bauhinia strichifolia*) ใช้รับประทานกับหมาก ฟอกหนัง ย้อมสี

1.3 เปลือกอบเชย เป็นของป่าหวงห้ามได้จากต้นอบเชย (*Cinnamomum bejolghota*) ใช้เป็นยาสมุนไพรผสมเป็นยาบำรุงกำลัง บำรุงธาตุ แก้อ่อนแน่น และใช้เป็นเครื่องเทศ

1.4 เปลือกไม้อื่นๆ เช่น เปลือกกระเจาะ โกงกาง โปรง ยางน่อง สีเสียด และอื่นๆ

2. ยางไม้ ได้จากการเจาะต้นไม้ชนิดที่มียาง ได้แก่

2.1 ยางสน (Oleoresin) เป็นของป่าหวงห้าม มีลักษณะเป็นยางสีขาวเหนียวข้นคล้ายน้ำมัน ได้จากการเจาะสนสองใบ ยางสนนี้เมื่อนำมากลั่นจะได้ชันสน (Gum resin) และน้ำมันสน (Turpentine oil) ซึ่งชันสนและน้ำมันสนใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรมกระดาษ สบู่ เคลือบผิววัสดุ อุตสาหกรรม ยาง สี น้ำมันชักเงาและอื่นๆ

2.2 ยางรง เป็นของป่าหวงห้าม ได้จากการกรีดคันรง (*Garcinia hanburgi*) ชื่อทางการค้าเรียก Gamage ใช้ประโยชน์ทางการค้าเป็นสีเหลืองสำหรับทางการแพทย์ใช้เป็นยาถ่าย

2.3 ยางขนุนนก ได้จากการเจาะต้นไม้ขนุนนก (*Palagium obovatum*) ทางการค้าเรียก (Gutta purcha) ใช้ในการทำลูกกอล์ฟ สายไฟฟ้าได้นำ ทำเครื่องมือทางเคมีและทางการแพทย์

2.4 ยางไม้ชนิดอื่นๆ ได้จากการเจาะยางมะตูม ปรัง และกำยาน

3. ชันไม้ ชันไม้สามารถเก็บหาได้จากต้นไม้หลายชนิดที่สำคัญ ได้แก่

3.1 ตะเคียนชันตาแมว (White damar) ได้จากการเจาะต้นไม้ตะเคียนชันตาแมว (*Balanocarpus heimii*) เป็นของป่าหวงห้าม ใช้ในการผสมน้ำมันทาไม้ น้ำมันชักเงาอย่างดี ยาเรือ เป็นชันที่มีค่าสูงสุดชนิดหนึ่ง

3.2 ชันเต็ง ชันรัง ได้จากการเก็บชันที่ตกกองอยู่ตามเปลือกไม้ หรือบนดิน ใช้ผสมน้ำมันทาไม้ ยาเรือ ยาแนวไม้

3.3 ชันไม้ชนิดอื่นๆ ได้จากชันเคี่ยม ชันตะเคียน ชันพะยอม

4. น้ำมันยาง ได้จากการเจาะต้นไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ยางนา หรือยางขาว (*Dipterocarpus alatus*) ใช้ในการทำหัตถกรรมสี น้ำมันชักเงา หมึกพิมพ์ รักษาเนื้อไม้และไม้ไผ่ ใช้ทำได้อุดไฟ ยาเรือ นอกจากนี้ยังมีน้ำมันเหียง พลวง กราด กระเบาเรียว และอื่นๆ

5. เมล็ดไม้ และผลไม้ สามารถนำไปใช้ทำสบู่ น้ำมันชักเงา ใช้รับประทาน และใช้ในการแพทย์

5.1 ใช้ในการสกัดน้ำมันเมล็ดไม้ ได้แก่ เมล็ดกระบก กระเบาออก ตะคร้อ เปล้ามะยาว มะมือ สะเดา ใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น ทำสบู่ เทียนไข ใช้ผสมสี น้ำมันชักเงา น้ำมันชักแห้ง

5.2 ใช้เป็นอาหาร ได้แก่ เมล็ดก่อ มะม่วงหิมพานต์ สะตอ มะพลับ มะตูม มะขวิด หยี

5.3 ใช้ประกอบอาหาร เช่น ผลกระวาน เร้า

5.4 ใช้ทำยา เช่น สมอไทย ผลพุงทลาย

5.5 ใช้ย้อมผ้า เช่น ผลมะเกลือ

6. ไม้หอม แก่นไม้เป็นไม้ที่ให้กลิ่น และให้คุณค่าทางเศรษฐกิจมาก ได้แก่

6.1 ไม้กฤษณา หรือไม้หอม ได้จากต้นกฤษณา (*Aquilaria spp.*) เป็นไม้หวงห้ามที่ใช้ในการทำธูป ใช้เป็นสมุนไพร ไม้หอมจะเกิดเพียงบางส่วนของต้น อาจเกิดบนลำต้นกิ่ง ก้าน ราก ถ้าเป็นไม้หอมชนิดดีจะมีราคาแพงมาก

6.2 จันทน์หอม ได้จากไม้จันทน์ขาว (*Tarenna hoaensis*) กลิ่นของแก่นไม้จะมีจากต้นที่แก่และเก่า ส่วนมากใช้ประกอบยา

นอกจากนี้อาจเกิดจากต้นจันทน์ชะมด (*Mansonia gagei*) เป็นไม้หวงห้าม เนื้อไม้เมื่อแก่จัดจะดูเหมือนมีลายคล้ายไม้ฉลุ โดยมีสีดำสลับในเนื้อไม้และมีกลิ่นหอมจัด ใช้ในการทำหีบใส่เสื้อผ้า เครื่องแกะสลักดอกไม้จันทน์ ทำเครื่องหอม เทียนหอม และใช้ในทางการแพทย์

7. ของป่าอื่นๆ

7.1 ครั่ง ได้จากแมลงชนิดหนึ่ง เรียกว่า แมลงครั่ง (*Laccifer lacca*) แมลงชนิดนี้จะเกาะบนต้นไม้บางชนิด และคูดน้ำเลี้ยงกินเป็นอาหาร และสร้างสารขึ้นมาหุ้มตัวเรียกว่า “จีครั่ง” ประโยชน์ใช้ในอุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์ น้ำมันชักเงาและสีผสมอาหาร (สีแดง) สีย้อมผ้าไหม ครั่งประดับตรา เราสามารถเพาะครั่งได้กับไม้หลายชนิด ได้แก่ ก้ามปู พุทรา สะแกนา ถั่วแระ สีเสียด ระยอม เปล้า มะเดื่อ และรัง

7.2 ผึ้ง น้ำผึ้งใช้เป็นสมุนไพรได้และผลิตภัณฑ์จากผึ้ง สามารถหาได้จากป่า ได้แก่ รังผึ้ง ขี้ผึ้ง (Wax)

7.3 มูลค้างคาว ใช้ทำดินประสิว ได้จากมูลค้างคาวตามถ้ำ

7.4 สมุนไพร ส่วนต่างๆของต้นไม้และพืชมีคุณสมบัติเป็นยา ได้แก่ ดอกคิงหนอนตายยาก ระยอม และกระดาศ

7.5 ปอ ได้จากใยต้นไม้ชนิดต่างๆ เช่น ปออีเก้ง ปอกระเจา ปอกระสา ปอแก้ว ใช้ทำเชือก ผ้า และกระดาศ

7.6 ถ่านไม้ทุกชนิดที่มีเนื้อแน่น เช่น ไม้โกกงาง ไม้กระบก

7.7 ไม้และหวาย ใช้ในการจักสานทำเฟอร์นิเจอร์ และเครื่องกีฬาบางชนิด

7.8 ไม้และเถา ที่ให้สีฟอกย้อมต่างๆ เช่น ไม้แกล ให้สีเหลือง คำแสดให้สีแดง ใช้ทำสีย้อมผ้าและกระดาศ

แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ

การจูงใจเป็นกระบวนการใดๆที่เป็นแรงผลักดันหรือให้บุคคล แสดงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ การจูงใจมีลักษณะเป็นแรงกระตุ้นหรือผลักดันให้เกิดพฤติกรรม และเป็นตัวกำหนดทิศทางของพฤติกรรมเพื่อให้ได้ที่ตนต้องการ การจูงใจประกอบไปด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน ส่วนที่หนึ่งคือ แรงจูงใจ ซึ่งเป็นแรงผลักดันจากภายในตัวบุคคล ได้แก่ แรงขับและความต้องการ และส่วนที่สองคือ สิ่งจูงใจ หรือเครื่องล่อใจ ซึ่งเป็นสิ่งเร้าต่างๆ จากภายนอกที่มาเร้าหรือกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม (บุญมั่น ธนาศุภวัฒน์, 2537: 122) ทำนองเดียวกัน ไพบูลย์ เทวรักษ์ (2537: 113) ได้กล่าวว่าการจูงใจเป็นกระบวนการของพฤติกรรมที่เริ่มต้นด้วยความต้องการแล้วเกิดแรงขับ นำไปสู่การแสดงออกของพฤติกรรมที่มีเป้าหมาย และสุภัททา ปิณฑะแพทย์ (ไม่ระบุปีพิมพ์: 143) ได้ให้ความหมายของการจูงใจว่าเป็นการนำปัจจัยต่างๆ ที่เป็นแรงจูงใจมาผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างมีทิศทาง เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายหรือเงื่อนไข ซึ่งอาจเป็นพฤติกรรมที่อยากทำ หรืออดกลั้น

แรงจูงใจคือพลังแรงภายในของบุคคล ที่ทำให้คนเราเกิดพฤติกรรมและควบคุมแนวทางของพฤติกรรมให้บรรลุจุดหมาย การจูงใจเป็นกระบวนการชักจูง เร้าใจที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล และทำให้อยากทำพฤติกรรมต่างๆออกมา โดยที่ตัวเองอยากทำตามของตัวเองปรารถนา หรือทำพฤติกรรมที่ผู้จูงใจคนอื่นอยากให้ทำ (ทรงพล ภูมิพัฒน์, 2538: 99) ในทำนองเดียวกัน ฉายศิลป์ เชี่ยวชาญพิพัฒน์ และคณะ (2527: 259) ได้กล่าวว่าแรงจูงใจคือแรงกดดันภายในร่างกายที่ผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมในทางใดทางหนึ่ง อันมีสาเหตุเกิดจากร่างกายหรือจิตใจมีความต้องการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง นอกจากนี้ ถวิล ธาราโกชน และ ศรีธย์ คำริสุข (2540: 128) ได้ให้ความหมายของการจูงใจว่า การจูงใจก็คือความปรารถนา ความต้องการและความสนใจที่มากกระตุ้นให้อินทรีย์ได้แสดงพฤติกรรมไปสู่เป้าหมายปลายทาง ซึ่งสอดคล้องกับ โสภา ชูพิกุลชัย (2529: 120) ได้กล่าวเกี่ยวกับแรงจูงใจว่าเป็นสิ่งที่มาเร้าหรือกระตุ้นให้ความต้องการของมนุษย์ได้รับความพอใจ และมีผลให้พฤติกรรมของมนุษย์บรรลุเป้าหมาย ส่วน สมโภชน์ เอี่ยมสุภา (2535: 168-176) ได้กล่าวว่าแรงจูงใจหมายถึงสิ่งที่บุคคลคาดหวัง โดยที่สิ่งนั้นอาจเป็นสิ่งที่บุคคลพึงพอใจหรือไม่พอใจก็ได้ ความคาดหวังนี้เป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535: 109) ให้ทัศนะเกี่ยวกับแรงจูงใจว่า เป็นสภาวะของบุคคลที่ถูกกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมไปยังจุดหมายปลายทางตามที่ต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2535: 169) กล่าวถึงแรงจูงใจคือสิ่งที่บุคคลคาดหวัง โดยที่สิ่งนั้นอาจเป็นสิ่งที่บุคคลพึงพอใจหรือไม่พอใจก็ได้ ความคาดหวังนี้เป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม ซึ่งแหล่งของพลังงานที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม คือ ความต้องการ (needs) และแรงขับ (drives) เช่นเดียวกับ สุกัทยา ปิณฑะแพทย์ (ไม่ระบุปีพิมพ์: 143-145) ได้ให้ทัศนะว่าแรงจูงใจหมายถึง แรงผลักดันที่ทำให้บุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมเกิดการเคลื่อนไหวของร่างกายให้ทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อตอบสนองความต้องการนั้น และกล่าวว่างค์ประกอบของแรงจูงใจนั้นประกอบไปด้วย

1. ความต้องการ (need) คือสภาพของอินทรีย์ในขณะที่ขาดบางสิ่งบางอย่างที่เป็นความจำเป็น เช่น ความต้องการทางสรีระ และความต้องการด้านจิตใจ
2. แรงขับ (drive) คือสภาพความเครียดที่เกิดขึ้นภายในอินทรีย์ ในขณะที่เกิดความต้องการ แรงขับเป็นกระบวนการภายในซึ่งจะเพิ่มผลให้แก่พฤติกรรมนั้น
3. แรงกระตุ้น (arousal) เป็นแรงผลักดันที่เป็นผลสืบเนื่องจากแรงขับ ทำให้อินทรีย์กระทำกิริยาอาการและควบคุมกิริยาอาการให้มีทิศทางไปสู่เป้าหมาย

ถวิล ธาราโกชน และศรีณย์ คำวิสุข (2540: 128-129) ได้กล่าวว่าการจูงใจมิใช่พฤติกรรม แต่เป็นนามธรรมอย่างหนึ่งที่สร้างขึ้นตามทฤษฎี เพื่อช่วยอธิบายพฤติกรรมให้กระจ่างชัดขึ้นอาจให้ความหมายของการจูงใจอย่างกว้างๆ ได้ว่าเป็นภาวะภายในของอินทรีย์ที่กระตุ้นหรือผลักดันโดยแหล่งที่อยู่ภายใน (internal source) และหรือแหล่งที่มาจากภายนอก (external source) ต่อพฤติกรรมเพื่อไปยังจุดหมายปลายทาง (Goal) ดังนั้นการจูงใจจึงมีลักษณะเด่นอยู่ 3 ประการ คือ

1. ให้พลังแก่พฤติกรรม พลังที่ให้แก่พฤติกรรมได้มาจากแหล่งภายใน เช่น ความหิว ความกระหาย ซึ่งเกิดจากความต้องการทางสรีระวิทยา ทำให้เกิดแรงขับเพื่อให้อินทรีย์แสดงพฤติกรรมเพื่อเสาะแสวงหาอาหารมาบำบัดความหิวกระหายนั้น อีกประการหนึ่งพลังที่ให้แก่พฤติกรรมอาจได้มาจากแหล่งภายนอก เช่น ความต้องการที่จะได้รับการยอมรับจากสังคม ทำให้เกิดพลังแก่บุคคลที่จะมีพฤติกรรมมุ่งไปสู่ความสำเร็จในกิจการงานต่างๆ เป็นต้น

2. กำหนดทิศทางของพฤติกรรม พฤติกรรมที่เกิดจากแรงจูงใจย่อมมีทิศทาง เช่น เมื่อหิวก็มีพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่การแสวงหาอาหาร ต้องการให้สังคมยอมรับ พฤติกรรมจึงมุ่งไปสู่การเรียน เป็นต้น

3. พฤติกรรมที่ได้รับการจูงใจเป็นพฤติกรรมที่มีเป้าหมาย (goal) พฤติกรรมที่เกิดขึ้นของอินทรีย์มี 2 ชนิด คือ พฤติกรรมธรรมดาสามัญ เช่น การกระพริบตา การยกมือเป็นพฤติกรรมที่ไม่มีเป้าหมาย ส่วนพฤติกรรมที่เกิดจากการจูงใจเป็นพฤติกรรมที่อินทรีย์หรือบุคคลได้มีความตั้งใจที่จะบรรลุเป้าหมายทั้งสิ้น

แรงจูงใจอาจมองเห็นได้ (overt) หรืออาจถูกปิดบัง (covert) ไว้ การกระทำของคนนั้นยากที่จะหาคำตอบที่แท้จริงได้ว่ามาจากสาเหตุใด แม้บุคคลนั้นๆเอง อาจไม่ทราบเกี่ยวกับแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของตน แต่จากการค้นคว้าในห้องทดลองและการสังเกตจากการตรวจรักษา นักจิตวิทยาสามารถหาขอบเขตที่จะวิเคราะห์แรงจูงใจได้ ขอบเขตที่ใช้ในการวิเคราะห์แรงจูงใจนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการ (need) และแรงขับ (drive) ทั้งยังได้อธิบายถึงขั้นตอนแห่งการเกิดแรงจูงใจ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกัน 4 ขั้นตอน ดังนี้ (ฟวงเพชร วัชรอยู่, 2537 ก: 189-191)

1. ขั้นความต้องการ (need stage) เป็นภาวะขาดสมดุลที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลขาดสิ่งที่ขาดนั้นอาจเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิตอย่างมหันต์ เช่น อาหาร
2. ขั้นแรงขับ (drive stage) เป็นสภาวะของการถูกกระตุ้น ที่มาจากความต้องการ ความต้องการในขั้นแรกทำให้เกิดแรงขับ บุคคลเกิดความกระวนกระวายอยู่เฉยๆไม่ได้ ระดับความกระวนกระวายจะมีมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับระดับความต้องการด้วย
3. ขั้นพฤติกรรม (behavior stage) เมื่อเกิดความกระวนกระวายขึ้น ความกระวนกระวายจะเป็นตัวผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา ซึ่งแรงขับจะเป็นพลังให้แสดงพฤติกรรมได้รุนแรงหรือมากน้อยต่างกัน
4. ขั้นลดแรงขับ (drive reduction stage) เป็นขั้นตอนสุดท้ายคือ แรงขับจะลดลงภายหลังการเกิดพฤติกรรมได้รุนแรงหรือมากน้อยต่างกันคือ แรงขับจะลดลงภายหลังการเกิดที่สนองความต้องการแล้ว

สุภัททา ปิณฑะแพทย์ (ไม่ระบุปีพิมพ์.: 145-147) ได้ให้ทัศนะว่าการจูงใจเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นวงจรของพฤติกรรมที่ทำให้บุคคลต้องกระทำเพื่อให้ร่างกายเกิดภาวะสมดุล ก่อนที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมจะต้องมีกระบวนการดังนี้

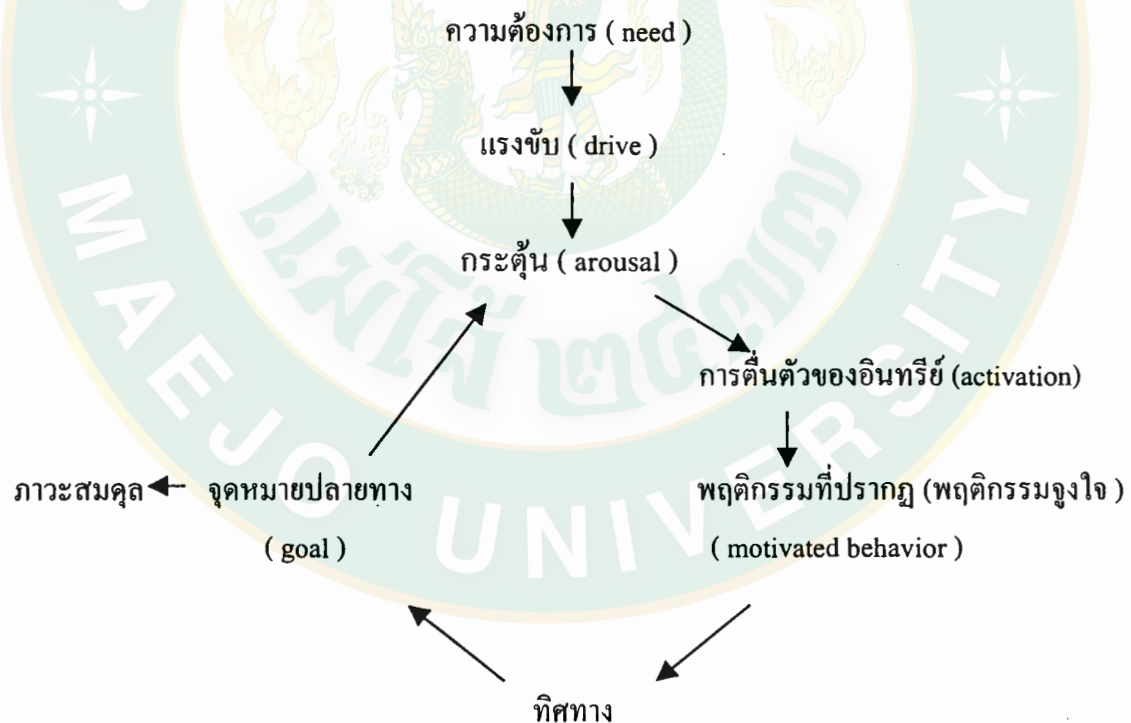
1. สภาวะของการจูงใจ (motivation state) เมื่อมนุษย์อยู่ในสภาวะของการจูงใจก็จะพยายามขวนขวาย กระตือรือร้น สภาวะการจูงใจจะประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังนี้
 - 1.1 ความต้องการ (need)
 - 1.2 แรงขับ (drive)
 - 1.3 แรงกระตุ้น (arousal)

2. สภาวะตื่นตัวของอินทรีย์ (activation) เป็นภาวะการของร่างกายโดยทั่วไปที่จะเกิดความเครียดเมื่อถูกการเร้า การที่ร่างกายจะต้องเกิดภาวะเช่นนี้จะเป็นตัวการที่จะนำไปสู่การแสดงพฤติกรรม เช่น การเคลื่อนไหวหรือการกระทำ

3. พฤติกรรมที่ปรากฏ หรือพฤติกรรมจูงใจ (motivated behavior) คือขั้นที่ต้องใช้พฤติกรรมเป็นเครื่องมือในการบำบัดความเครียดซึ่งเกิดจากอาการเร้าของอินทรีย์

4. จุดมุ่งหมายหรือแหล่งล่อใจ (goal or incentive state) เป็นขั้นที่บุคคลได้รับการตอบสนองแล้ว ความรุนแรงของความต้องการก็จะลดลง แรงขับและแรงกระตุ้นก็จะหมดไป ในการดำเนินพฤติกรรมนั้นที่จุดมุ่งหมายจะมีเครื่องล่อใจเป็นตัวควบคุมทิศทาง

5. สิ่งเร้า (stimuli) สิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม เช่น สิ่งเร้าที่เกิดจากความต้องการของชีวภาพร่างกาย ได้แก่ ความหิว กระจาย สิ่งเร้าจากภายนอก สามารถกระตุ้นให้เกิดความต้องการได้ เช่น รูป รส กลิ่น เสียง และสิ่งเร้าที่เป็นมโนภาพ เช่น พฤติกรรมทางเพศ

ภาพที่ 1. แสดงวงจรพฤติกรรมจูงใจ

ที่มา : สุภัททา ปิณฑะแพทย์ (ไม่ระบุปีพิมพ์.: 145)

สำหรับการแบ่งประเภทของแรงจูงใจนั้น กฤษณา ศักดิ์ศรี (2530: 136-137) และ สุภัททา ปิณฑะแพทย์ (ไม่ระบุปีพิมพ์.: 148) ได้แบ่งประเภทของแรงจูงใจตามลักษณะของการเกิดแรงจูงใจ ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. แรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) หมายถึง สภาพของบุคคลที่มีความต้องการและอยากแสดงพฤติกรรมบางอย่างด้วยเหตุผลและความชอบของตนเอง บุคคลจะแสดงพฤติกรรมต่างๆด้วยความพอใจ ทำเพราะอยากจะทำ จุดหมายปลายทางอยู่ที่การทำกิจกรรมนั้นๆ เอง การจูงใจภายในเป็นเรื่องของแรงใจที่บุคคลนั้นเกิดมีขึ้นเอง อยากทำอยากแสดงโดยตัวของตัวเอง ไม่มีใครบังคับ ไม่มีของมาล่อ การจูงใจภายในเป็นแรงดันที่มีและเกิดขึ้นภายในตัวบุคคลมีสาเหตุเกิดจาก

1.1 ความสนใจ (interest) ความสนใจช่วยกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจขึ้น

1.2 ความต้องการ (needs) กระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจ และกระทำพฤติกรรมออกมา เช่น ความต้องการความสำเร็จจะกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจภายใน

1.3 เจตคติ (attitude) เป็นความรู้สึก (feeling) และความคิดเห็น (opinion) ที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บุคคลใดบุคคลหนึ่ง สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง

แรงจูงใจภายใน เช่น เจตคติ ความสนใจ ความตั้งใจ ความพอใจ ความต้องการ ความคิดเห็น การมองเห็นคุณค่า มักเป็นแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมที่คงทนถาวร

2. แรงจูงใจภายนอก (extrinsic motivation) หมายถึง สภาพของบุคคลที่ได้รับการกระตุ้นจากภายนอก ทำให้มองเห็นจุดมุ่งหมายและนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมของบุคคล โดยทั่วไป แรงจูงใจภายนอกอาจเป็นจุดมุ่งหมายที่วางไว้ให้ดำเนินตามจุดมุ่งหมาย อาจเป็นวัตถุประสงค์ของ หรือความสำเร็จก็ได้ และอาจจะหมายถึงสภาวะของบุคคลที่ได้รับการกระตุ้นจากภายนอกเพื่อนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายของผู้กระตุ้น การจูงใจภายนอกที่ทำให้เกิดแรงจูงใจ ได้แก่

2.1 เป้าหมาย (goals) เป้าหมายของกิจกรรมต่างๆ เป็นสิ่งกระตุ้นให้คนเกิดแรงใจกระทำพฤติกรรม อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

2.2 ความรู้เกี่ยวกับความก้าวหน้า (knowledge of progress) เมื่อบุคคลทราบถึงความก้าวหน้าในการทำกิจกรรมต่างๆของตน ย่อมทำให้เกิดแรงจูงใจและมีกำลังใจ (encourage) ในการทำยิ่งๆ ขึ้นไป

2.3 เครื่องล่อ (incentive) เช่น การให้รางวัล การชมเชย การลงโทษ การตีเตือน การแข่งขัน และการทดสอบ

ทรงพล ภูมิพัฒน์ (2538: 101-102), ไพบุลย์ เทวรักษ์ (2537: 114-115) และสุชา จันทน์เอม (2539: 106-109) ได้กล่าวถึงทฤษฎีแรงจูงใจ Theory of Motivation ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันได้ดังนี้

1. ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการแรงขับและเครื่องล่อ (the need drive incentive theory) มีหลักการว่าความต้องการของบุคคลจะเป็นแรงขับให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในเครื่องล่อที่มีอยู่ และเมื่อถึงจุดหมายปลายทางที่ต้องการแล้วแรงขับก็จะลดลง เช่น ความต้องการอาหารเมื่อหิวก็จะดิ้นรนให้ได้อาหารมาบำบัดความต้องการ เมื่ออิ่มแล้วความต้องการก็หมดไป

need → drives → activity → goal object (incentive)

ภาพที่ 2. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการแรงขับและเครื่องล่อ

ที่มา : สุชา จันทน์เอม (2539: 108)

2. ทฤษฎีสั่งเร้า (cue stimulus theory) สิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม พฤติกรรมที่มีการจูงใจ จะเกิดขึ้นภายใต้การควบคุมของสิ่งเร้า

3. ทฤษฎีการเร้าอารมณ์ (affective arousal theory) บุคคลจะแสดงพฤติกรรมความต้องการได้ ถ้ามีการเร้าอารมณ์ให้เกิดขึ้น ทฤษฎีนี้เน้นอารมณ์พึงพอใจเป็นแรงผลักดัน ให้คนทำกิจกรรมนั้นออกมาเรื่อยๆ ในทางตรงกันข้าม ถ้าพฤติกรรมใดทำให้เกิดอารมณ์ที่ไม่สบายก็มักจะหลีกเลี่ยงไม่แสดงพฤติกรรมนั้นออกมา

4. ทฤษฎีแห่งการเรียนรู้ (cognitive theory) บุคคลจะแสดงพฤติกรรมได้ถ้าประสงค์จะรู้หรืออยากทราบอะไร โดยการคาดคะเนเหตุการณ์ล่วงหน้า

5. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (psychanalytic theory) มีหลักการว่าการแสดงพฤติกรรมของบุคคลเป็นการสนองพฤติกรรมของบุคคลเป็นการสนองความต้องการที่เก็บกดไว้ในจิตใต้สำนึก

6. ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow ' s Hierachy of Needs) ได้แบ่งความต้องการของมนุษย์ตามลำดับชั้น ออกเป็น 5 ชั้น คือ

1. ความต้องการด้านร่างกาย (physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์
2. ความต้องการความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิต (safety and security needs)
3. ความต้องการด้านสังคม (social needs) เป็นความต้องการที่จะให้บุคคลในสังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

4. ความต้องการที่จะมีเกียรติยศชื่อเสียง (esteem needs) เป็นความต้องการดีเด่น ในเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยอมรับการยกย่องจากบุคคลอื่น

5. ความต้องการการประสบความสำเร็จในชีวิต (self actualization needs)

สำหรับแนวความคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจนั้น สุภัททา ปิณฑะแพทย์ (ไม่ระบุปีพิมพ์:144) ได้ให้ทัศนะแนวความคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจดังนี้

1. แรงจูงใจเกิดจากความต้องการความสุขส่วนตัว มนุษย์มีความต้องการหาความสุขให้กับตนเองหลีกเลี่ยงความไม่พึงพอใจ ดังนั้นแรงจูงใจจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมเพื่อแสวงหาความสมดุล ไม่ว่าจะเป็นในด้านความสุขหรือความเจ็บปวดซึ่งขึ้นอยู่กับความพอใจแห่งตน

2. แรงจูงใจเกิดจากการตอบสนองสัญชาตญาณ โดยไม่มีการเรียนรู้

3. แรงจูงใจเกิดขึ้นตามเหตุและผล คนเรามีอิสระที่จะกระทำหรือตัดสินใจต่างๆ โดยมีเหตุผลและรู้ว่าตนต้องการอะไร

4. แรงจูงใจเกิดจากแรงขับ การกระทำที่มนุษย์เลือกกระทำขึ้นอยู่กับความมากน้อยของแรงขับที่จะตัดสินใจให้เกิดขึ้นนั้นๆ

5. แรงจูงใจเกิดจากการกระตุ้นของอารมณ์ ในบางครั้งบุคคลก็จะแสดงพฤติกรรมตามพลังของอารมณ์

สุชา จันทน์เอม (2539: 104-106) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับวิธีการศึกษาแรงจูงใจและการวัดแรงขับว่า การศึกษาเรื่องแรงจูงใจนี้เราศึกษาได้เฉพาะแรงจูงใจที่กระตุ้นให้อินทรีย์เกิดพฤติกรรมเท่านั้น เพราะเป็นสิ่งที่สังเกตได้แต่ต้องประสบความสำเร็จ ความสลับซับซ้อนและข้อเท็จจริงต่างๆ เช่น การแสดงออกของแรงจูงใจมีความแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรม แตกต่างกันไปตามตัวบุคคลในวัฒนธรรมเดียวกัน แรงจูงใจอย่างเดียวกันอาจทำให้คนเรามีพฤติกรรมแสดงออกไม่เหมือนกัน แรงจูงใจที่ไม่เหมือนกัน อาจทำให้คนเรามีพฤติกรรมแสดงออกที่เหมือนกัน แรงจูงใจบางครั้งอาจจะปรากฏออกมาในรูปของการปิดบังอำพราง หรือแสดงออกไม่ตรงตามความจริง และพฤติกรรมที่แสดงออกมาก็อาจได้รับการกระตุ้นจากแรงจูงใจหลายๆอย่าง

สำหรับการวัดแรงขับ การที่จะทราบว่ามีแรงขับมากน้อยเพียงไรนั้น สุชา จันทน์เอม (2539 :104-105) และ พวงเพชร วัชรอยู่ (2537 ข: 5) ได้กำหนดวิธีการวัดถึงแรงขับ และมีวิธีวัดอยู่ 4 วิธี คือ

1. วัดโดยดูจากระดับกิจกรรมต่างๆ ไปของบุคคล หรือสัตว์เกิดแรงขับ ก็จะเกิดอาการตึงเครียด เกิดอาการกระวนกระวายกระสับกระส่าย ยังมีแรงขับมาก จะทำให้มนุษย์และสัตว์อยู่ในภาวะตื่นตัว

2. วัดจากอัตราการกระทำที่ได้เรียนรู้แล้ว

3. วัดจากความพยายามที่จะเอาชนะอุปสรรค เมื่อบุคคลมีแรงขับมากก็จะพยายามที่จะฝ่าอุปสรรคไปให้ถึงจุดหมายให้ได้

4. วัดจากการเลือกเป้าหมายต่างๆ คือการให้บุคคลได้เลือกที่จะแสดงพฤติกรรมอันใดอันหนึ่ง

การวัดภาวะการจูงใจเราไม่สามารถวัดการจูงใจได้โดยตรงเพราะเราไม่สามารถมองเห็นการจูงใจจึงต้องใช้วิธีการสังเกตและอนุมานจากพฤติกรรมและได้คิดวิธีการวัดที่สำคัญมี 3 วิธี คือ (บุญมั่น ธนาสุภวัฒน์, 2537: 125)

1. วัดจากอัตราการเคลื่อนไหวทั่วไปโดยดูจากสภาวะที่ตื่นตัวและการกระตือรือร้นในการแสดงพฤติกรรม

2. วัดจากอัตราการกระทำกิจกรรม โดยดูจากการใช้ความพยายามในการกระทำเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายว่ามีมากน้อยเพียงใด ถ้าได้รับการจูงใจมากก็จะใช้ความพยายามมากด้วย

3. วัดจากการเอาชนะอุปสรรค ถ้าบุคคลได้รับการจูงใจมากย่อมจะมีความพยายามที่จะเอาชนะอุปสรรคมากด้วย

สำหรับในกรณีของแรงจูงใจบางอย่างเกิดจากวุฒิภาวะและการเปลี่ยนแปลงภายในร่างกาย จึงทำให้ยากที่จะเข้าใจ แต่ว่าส่วนใหญ่ได้มาจากการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละสังคมย่อมแตกต่างกันออกไป การที่จะวัดว่าบุคคลมีแนวโน้มของแรงจูงใจอะไรนั้น สามารถวัดได้ 4 วิธี คือ (สุชา จันทน์เอม, 2539 :106)

1. วัดโดยให้บุคคลจินตนาการและสร้างเรื่อง (imaginative production) วัดได้จากการฟังการให้บุคคลเล่าเรื่องจากความฝันของเขา หรือให้เขาเล่าเรื่องจากรูปภาพต่างๆ ซึ่งเอา Thematic Apperception Test และ Projective Tests เข้ามาวัด

2. วัดโดยการสัมภาษณ์และรายงานความต้องการของตัวเอง ที่เรียก Self-Report การรายงานความต้องการของตนเอง อาจจะใช้แบบทดสอบทางบุคลิกภาพที่เรียก Edwards Personal Preference Schedule มาวัดเพื่อให้เขาได้ rate ตัวของเขาเองออกมา

3. การสังเกตดูพฤติกรรมและการสืบประวัติ (behavior observation & case study) เป็นการสังเกตดูพฤติกรรมต่างๆ ไปของบุคคลที่แสดงได้ตอบสนองสถานการณ์ต่างๆ ไป

4. การทดลองแรงจูงใจที่ทำให้เกิดพฤติกรรม (experimental arousal of motive) เป็นการสร้างสถานการณ์เพื่อให้บุคคลหรือสัตว์ได้แสดงพฤติกรรมของตัวเองเพื่อคูแรงจูงใจ

ภาคสรุป

(Overview)

สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เป็นแหล่งรวบรวมและอนุรักษ์พันธุ์พืชเพื่อประโยชน์ในด้านการศึกษา ค้นคว้าวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพืช และด้านสันตนาการในธรรมชาติ องค์ประกอบภายในสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ได้มีการจัดแสดงพรรณไม้ตามลักษณะต่างๆ มีที่ทำการและห้องค้นคว้าทดลอง หอพรรณไม้ เรือนเพาะชำและส่วนประกอบ นอกจากนี้ยังมีระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เพื่ออำนวยความสะดวกต่างๆ สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์มีสภาพพื้นที่ขนาดใหญ่ประมาณ 6,500 ไร่ และมีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบและสูงสลับเป็นชั้นต่างๆ ขึ้นไป จนถึงระดับความสูงประมาณ 1,200 เมตร จากระดับน้ำทะเล มีภูมิอากาศดี มีลำห้วยหลายสายไหลผ่าน จึงทำให้สภาพพื้นที่ภายในสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์มีสภาพเป็นพื้นที่ป่า และมีสภาพสังคมพืชหลายชนิดขึ้นในพื้นที่บริเวณ 6,500 ไร่ ประกอบด้วย ป่าผลัดใบ (Deciduous forest) ประมาณ 35% ป่ากึ่งดกดิบ (Semi-evergreen forest) ประมาณ 10% และป่าดกดิบ (Evergreen forest) ประมาณ 40% ของพื้นที่ (สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์, 2538:19-34) ด้วยความพร้อมดังกล่าวของปัจจัยสภาพภูมิประเทศและความหลากหลายของพรรณไม้ ทำให้พื้นที่บริเวณเหล่านี้มีความหลากหลายทางชีวภาพที่ค่อนข้างสูงทั้งพืชและสัตว์ป่านานาชนิด สภาพพื้นที่ป่าและสภาพสังคมพืชดังกล่าวถือว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญ ที่เป็นการจัดแสดงพรรณไม้ตามลักษณะชุมชนพืชตามนิสัยการขึ้นของพรรณไม้ อันจะเป็นประโยชน์แก่การศึกษาถึงสภาพสังคมพืช ความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศต่างๆ การดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุ์พืชได้อนุรักษ์ไว้ในแหล่งพื้นที่รวบรวมและในสภาพพื้นที่ป่าธรรมชาติตามถิ่นกำเนิดเดิม การดำเนินงานอาจไม่บรรลุผลเท่าที่ควร ถ้าหากยังมีราษฎรที่อาศัยอยู่รอบๆ พื้นที่ เข้ามาใช้ประโยชน์จากพืชและของป่าอย่างไม่ถูกวิธี จึงจำเป็นที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนและราษฎร ที่อาศัยอยู่รอบๆ พื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ในการที่จะหยุดยั้งการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าเหล่านั้น ซึ่งจะส่งผล

กระทบต่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบนิเวศต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาด้านธรรมชาติและพรรณพืชต่อไปในอนาคตได้

การเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าถือว่าเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ เพื่อที่จะตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน หรือความต้องการทางด้านร่างกาย ได้แก่ความต้องการในความจำเป็นด้านปัจจัย 4 ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต เพราะว่าพื้นที่ป่าเป็นแหล่งหนึ่งที่สำคัญในการผลิตปัจจัย 4 โดยกระบวนการตามธรรมชาติ และมนุษย์เราจะตอบสนองในลักษณะที่แตกต่างกันตามสภาพของชุมชน สภาพเศรษฐกิจ เจตคติ ความสนใจ และความต้องการของแต่ละบุคคล ของป่าหลายชนิดมีความสำคัญต่อคนในชุมชนท้องถิ่นที่จะนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และอาจใช้เป็นสินค้าระหว่างชุมชนด้วย ของป่าบางชนิดเป็นประเภทที่ใช้แล้วหมดไป ถ้าไม่มีการจัดการให้ถูกหลักวิชาการ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการที่ต้องทราบถึงสภาพเศรษฐกิจ สังคม รายได้และความรู้ความเข้าใจด้านความหลากหลายทางชีวภาพในสถานการณ์ในปัจจุบันของราษฎรทั้ง 3 หมู่บ้าน ที่อาจจะเป็นสาเหตุทำให้เกิดการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า นับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรชนิดต่างๆ ในสภาพพื้นที่ป่า และทำให้เกิดความไม่สมดุลในระบบนิเวศ การที่ราษฎรนำของป่าออกมาใช้ประโยชน์เกินขีดความสามารถต่อการผลิตของของป่าและการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าอย่างไม่ถูกวิธี อาจทำให้ของป่าเหล่านั้นสูญพันธุ์ไปจากป่าได้ ของป่าเข้ามามีบทบาทและมีความสำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้ปริมาณความต้องการของของป่าเพิ่มในอัตราที่มากขึ้น ทั้งในระดับชุมชนและระดับประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากมีของป่าหลายชนิดที่มีความสำคัญต่อการอุตสาหกรรม เกษษกรรม และอื่นๆ ของป่านับว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่ต้องลงทุนในการผลิต

เพื่อที่จะหาแนวทางลดความรุนแรงของปัญหาการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ให้น้อยลงและไม่มีในที่สุด ผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติงานในสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ จึงใคร่ที่จะศึกษารายละเอียดของเรื่องต่างๆ เพื่อที่จะทำให้ทราบถึงลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม ประเภทของแรงจูงใจ และความรู้ความเข้าใจในแนวคิดด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ของราษฎร ทั้ง 3 หมู่บ้าน

บทที่ 3
วิธีการวิจัย

(RESEARCH METHODOLOGY)

การวิจัยเรื่อง มลเหตุแรงจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กำหนดวิธีการวิจัยดังนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย
(Locale of the Study)

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในหมู่บ้านแม่สาใหม่ หมู่ที่ 6 บ้านโป่งแยงนอก หมู่ที่ 2 ตำบลโป่งแยง และบ้านแม่เมะ หมู่ที่ 9 ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เหตุผลที่เลือกหมู่บ้านดังกล่าว เพื่อดำเนินการวิจัยมีดังนี้

1. ทั้ง 3 หมู่บ้านมีอาณาเขตใกล้เคียงกับพื้นที่ของสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 6,500 ไร่ นอกจากนี้ราษฎรทั้ง 3 หมู่บ้านเคยเข้ามาใช้ประโยชน์จากของป่าในพื้นที่ และนำของป่าออกมาใช้ประโยชน์อย่างไม่ถูกวิธี ซึ่งอาจทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ของพืชพรรณได้ ทั้งส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศในพื้นที่ด้วย จึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะศึกษาถึงมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ เพื่อมุ่งหาคำตอบที่จะนำไปพิจารณาประกอบการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

2. ผู้วิจัยปฏิบัติงานในสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลงานด้านการพัฒนาและปลูกบำรุงพื้นที่ต่างๆ ภายในสวนพฤกษศาสตร์ จึงเห็นควรเลือก 3 หมู่บ้านนี้เพื่อศึกษา เพราะคาดว่าจะมีประโยชน์ต่องานที่มีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ จากการนำผลที่ได้ไปเสนอต่อผู้บังคับบัญชา เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาแก้ไขปัญหาการเข้ามาใช้ประโยชน์จากของป่า ของราษฎรทั้ง 3 หมู่บ้านดังกล่าว

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง (The Population and Sampling Procedures)

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือ ราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแขงนอก และบ้านแม่เมะ ที่อาศัยและประกอบอาชีพในพื้นที่ของ 3 หมู่บ้าน ในอำเภอแม่วิม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 504 คน

สำหรับขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (sample size) นั้น ได้คิดคำนวณทางสถิติตามแบบของ Pagoso Gareia and Leon ใน chua (1984) อ้างใน นำชัย ทนุผล (2540 : 145) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์

$$n = \frac{N}{1 + N(e)} 2$$

ซึ่ง

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อนที่กำหนดว่าจะเป็น

โดย

$N = 504$

$e = 0.05$

$$n = \frac{504}{1 + 504(0.05)} 2$$

$n = 223$

ปรากฏว่าผลการคำนวณขนาดตัวอย่างด้วยวิธีการนี้ ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 223 คน แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากในแต่ละหมู่บ้านมีจำนวนประชากรไม่เท่ากัน ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน มีการคิดคำนวณหาสัดส่วนที่เหมาะสมตามจำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้านโดยใช้สูตรของ Nagtalon (1983) ใน นำชัย ทนุผล (2540 : 145) ดังนี้

$$n_1 = \frac{nN_1}{N}$$

n	=	ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
N	=	จำนวนประชากรทั้งหมด
$N1$	=	จำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม
$n1$	=	จำนวนตัวอย่างที่จะสุ่มจากกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม

ผลการคำนวณขนาดของตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน ได้จำนวนตัวอย่างดังนี้

(1) บ้านแม่สาใหม่	ประชากร 173 คน	ได้จำนวนตัวอย่าง	77 คน
(2) บ้านโป่งแยงนอก	ประชากร 269 คน	ได้จำนวนตัวอย่าง	119 คน
(3) บ้านแม่เมะ	ประชากร 62 คน	ได้จำนวนตัวอย่าง	27 คน
		รวมจำนวนตัวอย่าง	223 คน

สำหรับการคัดเลือกตัวอย่างโดยอาศัยการสุ่ม (randomness) นั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (systematic random sampling) ซึ่งจำเป็นต้องหาช่วงชั้นของการสุ่มโดยใช้สูตร N/n

ผลการคำนวณได้ช่วงของการเลือกตัวอย่าง (sampling interval) เท่ากับ 2 โดยจะเรียงลำดับตามเลขที่บ้านของแต่ละหมู่บ้าน

ตัวแปรและการวัดตัวแปร (Variables and Measurement)

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรในการศึกษาและระบุวิธีการวัดตัวแปร ดังต่อไปนี้

อายุ หมายถึง จำนวนเวลาเป็นปีที่เกิดมาของผู้ให้ข้อมูลนับตั้งแต่เกิดจนถึงเวลาบันทึกข้อมูล

ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒิต่างทางการศึกษาขั้นสูงสุดของผู้ให้ข้อมูลที่ได้รับการศึกษาในระบบจากสถาบันของรัฐหรือเอกชน

รายได้ หมายถึง จำนวนเงินสดที่ผู้ให้ข้อมูลได้มาจากการประกอบอาชีพหลักและอาชีพรองในรอบปี พ.ศ. 2542

อาชีพหลัก หมายถึง ประเภทของอาชีพที่ผู้ให้ข้อมูลได้ปฏิบัติเป็นประจำ และเป็นแหล่งรายได้หลักของครอบครัว

อาชีพรอง หมายถึง ประเภทของอาชีพที่ผู้ให้ข้อมูลได้ปฏิบัติบางครั้งบางคราว เพื่อเป็นแหล่งรายได้เสริมของครอบครัว

สถานภาพการถือครองที่ดิน หมายถึง ลักษณะการถือครองที่ดินของผู้ให้ข้อมูลที่อาจจะมีลักษณะที่เป็นของตนเองทั้งหมด เช่าทั้งหมด คนอื่นให้ทำเปล่า หรือเป็นการถือครองหลายอย่างรวมกัน

ขนาดของครอบครัว หมายถึง จำนวนบุคคลที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน และมีกิจกรรมร่วมกัน

การเป็นสมาชิกกลุ่ม หมายถึง การมีส่วนร่วมหรือเข้าร่วมกลุ่มที่มีกิจกรรมภายในหมู่บ้านหรือภายนอกหมู่บ้าน

ประสบการณ์ในการฝึกอบรม หมายถึง จำนวนครั้งที่ผู้ให้ข้อมูลเคยเข้ารับการฝึกอบรม ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพและเรื่องอื่นๆที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ให้ข้อมูล ในช่วงปี พ.ศ. 2542

ความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ หมายถึง การรู้หลักปฏิบัติที่ถูกต้องที่จะดำรงรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ และสามารถระบุเหตุและผลของแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพได้ว่า ทำไม่ถึงเป็นเช่นนั้น หรือถ้าไม่เป็นเช่นนั้นแล้วจะเกิดผลเช่นไร

สำหรับการวัดความรู้ความเข้าใจของผู้ให้ข้อมูลในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ ได้กำหนดระบบการวัดแบบการให้คะแนน (scoring system) ใช้ในการวัดความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ ที่ผู้วิจัยสร้างข้อความที่ครอบคลุมแนวคิดดังกล่าว โดยให้ผู้ให้ข้อมูลพิจารณาและตอบว่า แนวคิดนั้น “ถูกต้อง” หรือ “ไม่ถูกต้อง” พร้อมระบุเหตุผลสนับสนุนคำตอบ เมื่อผู้ให้ข้อมูลตอบถูกต้องและระบุเหตุผลที่ถูกต้องด้วย มีคะแนนเท่ากับ 4 คะแนน ผู้ให้ข้อมูลตอบถูกต้องแต่ระบุเหตุผลไม่ถูกต้อง มีคะแนนเท่ากับ 3 คะแนน ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่ตอบไม่ถูกต้องแต่ระบุเหตุผลถูกต้อง มีคะแนนเท่ากับ 2 คะแนน และผู้ให้ข้อมูลที่ตอบไม่ถูกต้องและระบุเหตุผลไม่ถูกต้อง มีคะแนนเท่ากับ 1 คะแนน จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาคำนวณน้ำหนักค่าคะแนนเฉลี่ย (Weight Mean Score) โดยอาศัยหลักเกณฑ์การแปลผลดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.26-4.00 หมายถึงผู้ให้ข้อมูลมีระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้องมาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.51-3.25 หมายถึงผู้ให้ข้อมูลมีระดับความรู้ความเข้าใจ
ในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้องน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.76-2.50 หมายถึงผู้ให้ข้อมูลมีระดับความรู้ความเข้าใจ
ในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างไม่ถูกต้องน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.01-1.75 หมายถึงผู้ให้ข้อมูลมีระดับความรู้ความเข้าใจ
ในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างไม่ถูกต้องมาก

มูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า หมายถึง สภาวะที่ผลักดันให้
บุคคลกระทำพฤติกรรม หรือทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งอย่างมีจุดหมายปลายทาง ซึ่งอาจจะเกิด
จากสิ่งเร้าภายในหรือภายนอกก็ได้ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ จึงมุ่งศึกษาถึงสิ่งเร้าที่เป็นแรงจูงใจ 2
ประเภท คือ แรงจูงใจภายใน กับ แรงจูงใจภายนอก

แรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) หมายถึงภาวะของบุคคลที่มีความต้องการจะ
ทำบางสิ่งบางอย่างด้วยจิตใจของตนเอง โดยไม่ต้องใช้สิ่งล่อใดๆมากระตุ้น แรงจูงใจประเภทนี้
ได้แก่ ความต้องการ ความสนใจ และเจตคติ

แรงจูงใจภายนอก (extrinsic motivation) หมายถึงสภาวะของบุคคลที่ได้รับการ
กระตุ้นจากภายนอก เพื่อนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายของผู้กระตุ้น แรงจูงใจ
ประเภทนี้ได้แก่ เป้าหมายหรือความคาดหวังของบุคคล ความก้าวหน้าและเครื่องล่อต่างๆ

สำหรับการวัดมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของผู้ให้ข้อมูล
จากแรงจูงใจทั้ง 2 ประเภทดังกล่าว ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามโดยใช้วิธีการ Projective technique
ซึ่งเป็นการศึกษาทางอ้อม ประยุกต์มาจาก จิราพรธม พินศิริกุล (2533 :91-106) ลักษณะของ
แบบสอบถามเป็นแบบปลายปิด จำนวน 14 ข้อ ประกอบด้วยสถานการณ์ที่เป็นแรงผลักดันให้ผู้
ให้ข้อมูลเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ในคำถามแต่ละข้อจะเป็นปรนัย ที่กำหนดตัวเลือกให้ 3
ตัวเลือก โดยตัวเลือกข้อแรกเป็นสถานการณ์ในลักษณะแรงจูงใจภายใน ตัวเลือกข้อที่สอง เป็น
สถานการณ์ในลักษณะแรงจูงใจภายนอก ส่วนตัวเลือกข้อที่สาม เป็นสถานการณ์ในลักษณะ
แรงจูงใจภายในกับแรงจูงใจภายนอก และกำหนดคะแนนให้คำตอบที่ผู้ให้ข้อมูลเลือกตอบในแต่ละ
ตัวเลือก ดังนี้ ตัวเลือกข้อแรกมีคะแนนเท่ากับ 3 คะแนน ตัวเลือกข้อที่สองมีคะแนนเท่ากับ
2 คะแนน ตัวเลือกข้อที่สามมีคะแนนเท่ากับ 1 คะแนน จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาคำนวณ
น้ำหนักค่าคะแนนเฉลี่ย (Weight Mean Score) โดยอาศัยเกณฑ์การแปลผล ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.35 – 3.00 หมายถึง มวลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์ จากของป่าของผู้ให้ข้อมูล จัดอยู่ในประเภทแรงจูงใจภายใน

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.68 – 2.34 หมายถึง มวลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์ จากของป่าของผู้ให้ข้อมูล จัดอยู่ในประเภทแรงจูงใจภายนอก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.01 – 1.67 หมายถึง มวลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์ จากของป่าของผู้ให้ข้อมูล จัดอยู่ในประเภทแรงจูงใจภายในกับแรงจูงใจภายนอก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (The Research Instrument)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิด (close – ended question) และคำถามแบบปลายเปิด (open – ended question) โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่1 เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่2 เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ ความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ ของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่3 เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ มวลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ของผู้ให้ข้อมูล

การทดสอบเครื่องมือ (Pre-testing of the Instrument)

1.) การทดสอบความตรงในเนื้อหา (content validity) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามจากแนวทางในการตรวจเอกสาร จากนั้นนำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามตามที่คณะกรรมการที่ปรึกษาเสนอแนะ ให้ถูกต้อง

2.) การทดสอบความเป็นปรนัย (objectivity) โดยการนำแบบสอบถามไปสัมภาษณ์ประชาชนหมู่บ้านใกล้เคียงกับทั้ง 3 หมู่บ้านเป้าหมาย จำนวน 20 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้กลับมาแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องที่พบเพื่อให้มีความชัดเจน และมีความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Gathering)

การรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยวางขั้นตอนการดำเนินการงานไว้ดังนี้

1.) ผู้วิจัย ทำหนังสือในนามบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ถึงผู้ใหญ่บ้าน บ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ เพื่อขออนุญาต และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.) ผู้วิจัยประสานงานโดยตรงกับผู้ใหญ่บ้าน บ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ เพื่อแจ้งความประสงค์ และกำหนดเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ

3.) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ ตามวัน เวลา และสถานที่ ตามที่ได้ประสานงานไว้

4.) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ แปลความ สรุปผล และเขียนรายงานผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

(Analysis of Data)

ข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาถอดรหัส จัดหมวดหมู่ และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical package for the social sciences, SPSS) สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

- 1) สถิติบรรยาย (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อใช้วิเคราะห์และบรรยายลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม ของผู้ให้ข้อมูล
- 2) น้ำหนักค่าคะแนนเฉลี่ย (Weight Mean Score) เพื่อวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ และมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของผู้ให้มูล

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

(RESULTS AND DISCUSSION)

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวบรวมข้อมูลจากหัวหน้าครอบครัวจำนวน 223 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (systematic random sampling) และได้รวบรวมผลการวิจัยและวิจารณ์เป็นส่วนเดียวกัน โดยนำเสนอในรูปตารางข้อมูลประกอบคำบรรยาย และความเรียงเป็นตอนๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 2 มูลเหตุจูงใจการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบประเภทแรงจูงใจที่เป็นมูลเหตุจูงใจการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 4 ระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 5 เปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

1. อายุ

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลมีอายุมากที่สุด 77 ปี และน้อยที่สุด 20 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 43 ปี และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 11.67 ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่ (ร้อยละ 33.18) มี

อายุอยู่ในช่วง 40 – 49 ปี รองลงมาร้อยละ 30.04 มีอายุอยู่ในช่วง 30 – 39 ปี ร้อยละ 12.56 เท่ากัน มีอายุอยู่ในช่วง 20 – 29 ปี และ 50 – 59 ปี ตามลำดับ ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่มีอายุอยู่ในช่วง 60 – 69 ปี มีเพียงร้อยละ 10.31 (ตารางที่ 1)

จากผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 30-49 ปี และเมื่อพิจารณาจากอายุเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลพบว่า อายุ 43 ปี เป็นอายุเฉลี่ย ซึ่งแสดงว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีใช้ผู้สูงอายุ ดังนั้นแนวโน้มของมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าควรจะโน้มเอียงไปในประเภทของแรงจูงใจภายนอกมากกว่าประเภทของแรงจูงใจภายใน

2. ระดับการศึกษา

ผลการวิจัยในตารางที่ 1 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีระดับการศึกษาสูงสุด คือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และต่ำสุดคือไม่ได้เรียนหนังสือ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 65.02) มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น รองลงมาร้อยละ 25.56 ไม่ได้เรียนหนังสือ ร้อยละ 5.83 มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย และร้อยละ 3.59 มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

จากผลการวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษาต้น จึงนับได้ว่าเป็นผู้ที่มีการศึกษาน้อย อาจสืบเนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาหมู่บ้านทั้ง 3 หมู่บ้านดังกล่าวเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในชนบทห่างไกล การคมนาคมไม่ค่อยสะดวก มีความเป็นอยู่ที่ล้าหลัง และมีฐานะที่ยากจน ถึงแม้รัฐบาลจะมีความพยายามในการพัฒนาในด้านต่างๆ ก็มิได้กระจายไปอย่างทั่วถึง จึงเป็นเหตุทำให้ประชาชนเกิดการขาดคุณภาพทั้งในด้านสุขภาพ ทางการศึกษาและสติปัญญา ทำให้มีผู้ไม่รู้หนังสือและผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ไม่ได้เรียนต่อ เนื่องจากการมีรายได้ที่ต่ำและยากจนนั่นเอง (พระเทพเวที 2531 : 17-19)

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (n = 223)	ร้อยละ
อายุ (ปี)		
20 – 29	28	12.56
30 – 39	67	30.04
40 – 49	74	33.18
50 – 59	28	12.56
60 – 69	23	10.31
70 ปี และมากกว่า	3	1.35
$\bar{X} = 42.52$	$SD. = 11.67$	$R = 20 - 77$
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	57	25.56
ประถมศึกษาตอนต้น	145	65.02
ประถมศึกษาตอนปลาย	13	5.83
มัธยมศึกษาตอนต้น	8	3.59

3. รายได้

รายได้ หมายถึง จำนวนเงินสดที่ผู้ให้ข้อมูลได้มาจากการประกอบอาชีพหลักและอาชีพรองในรอบปี พ.ศ. 2542 ผลการวิจัยในตารางที่ 2 เกี่ยวกับรายได้ของผู้ให้ข้อมูล พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีรายได้มากที่สุด 200,000 บาท และน้อยที่สุด 5,000 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ย 42,256 บาท และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 27,525.13 ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่ (ร้อยละ 35.43) มีรายได้ในช่วง 25,001 – 40,000 บาท รองลงมาร้อยละ 16.59 มีรายได้ในช่วง 40,001 – 55,000 บาท ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 15.25 มีรายได้ในช่วง 55,001 – 70,000 บาท ส่วนผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 13.90 มีรายได้ในช่วง 10,001 – 25,000 บาท และผู้ให้ข้อมูลเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 7.62) ยืนยันว่ามีรายได้ในช่วง 70,001 – 85,000 บาท

จากผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ มีรายได้น้อย แม้จะพิจารณาจากรายได้เฉลี่ย พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีรายได้เฉลี่ย 42,256 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งนับได้ว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับจากรายได้ต่อครัวเรือน ของจังหวัดเชียงใหม่ ปรากฏว่ารายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน คือ 124,188 บาทต่อปี (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2543 : 21) ดังนั้นเนื่องจากผู้ให้ข้อมูลมีรายได้น้อย แนวโน้มของการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของผู้ให้ข้อมูลจึงน่าจะมีมาก เพราะมีความจำเป็นต้องการใช้ประโยชน์จากของป่า เพื่อการดำรงชีวิตและลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

4. อาชีพหลัก

อาชีพหลัก หมายถึง ประเภทของอาชีพที่ผู้ให้ข้อมูลได้ปฏิบัติเป็นประจำ และเป็นแหล่งรายได้หลักของครอบครัว ผลการวิจัยในตารางที่ 2 เกี่ยวกับอาชีพหลักของผู้ให้ข้อมูล พบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 51.12 ระบุว่าประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก รองลงมา ร้อยละ 35.43 ยืนยันว่าประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป สำหรับอาชีพค้าขายมีผู้รายงานเพียงร้อยละ 8.07 และร้อยละ 3.14 ระบุว่าประกอบอาชีพความรู้อื่นๆ ส่วนอาชีพรับราชการนั้น ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 2.24 ยึดเป็นอาชีพหลัก

จากผลการวิจัยจึงสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ทั้งนี้เนื่องมาจากลักษณะสภาพภูมิประเทศ มีความเหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพทางการเกษตร จึงทำให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถใช้พื้นที่ดังกล่าวมาทำการประกอบอาชีพด้านการเกษตรต่างๆ เช่น การปลูกไม้ดอก พืชผักเมืองหนาว สวนไม้ผล และปลูกข้าวไร่ นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนยังมีการประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป เนื่องจากว่ามีสถานที่หลายแห่งที่อยู่ใกล้ชุมชนดังกล่าว เช่น ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่ สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ปางช้าง รีสอร์ท และหน่วยงานของกรมป่าไม้ ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวมีการจ้างแรงงานมาปฏิบัติงานในหน่วยงาน ทำให้ผู้ให้ข้อมูลมีอาชีพจากการรับจ้างที่มั่นคง จึงได้เลือกประกอบอาชีพดังกล่าว

5. อาชีพรอง

อาชีพรอง หมายถึง ประเภทของอาชีพที่ผู้ให้ข้อมูลปฏิบัติบางครั้งบางคราวเพื่อเป็นแหล่งรายได้เสริมของครอบครัว ผลการวิจัยในตารางที่ 2 เกี่ยวกับอาชีพรองของผู้ให้ข้อมูล พบว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละเกือบครึ่งหนึ่งร้อยละ 45.29 ระบุว่าประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป

เป็นอาชีพรอง รองลงมาร้อยละ 34.98 ยืนยันว่าประกอบอาชีพเกษตรกรรม สำหรับอาชีพหาของป่ามีผู้รายงานเพียงร้อยละ 10.76 และร้อยละ 7.17 ระบุว่าประกอบอาชีพค้าขาย ส่วนอาชีพการเป็นควาญช้างนั้นมีผู้ให้ข้อมูลรายงานว่าเป็นอาชีพรอง ร้อยละ 1.35 และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 0.45 ระบุว่าประกอบอาชีพมัคคุเทศน์ทางการเดินป่าเป็นอาชีพรอง

จากผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลมีอาชีพรองเป็นแหล่งรายได้เสริมของครอบครัว โดยอาชีพรองที่ผู้ให้ข้อมูลเลือกทำมากที่สุดได้แก่อาชีพรับจ้างทั่วไป เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก เวลาว่างเว้นจากการประกอบอาชีพสามารถไปประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปเพื่อเป็นแหล่งรายได้เสริมของครอบครัวได้

6. สถานภาพการถือครองที่ดิน

สถานภาพการถือครองที่ดิน หมายถึง ลักษณะการถือครองที่ดินของผู้ให้ข้อมูลที่อาจจะมีลักษณะที่เป็นของตนเองทั้งหมด เช่าทั้งหมด คนอื่นให้ทำเปล่า หรือเป็นการถือครองหลายอย่างรวมกัน ผลการวิจัยในตารางที่ 2 เกี่ยวกับสถานภาพการถือครองที่ดิน พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76.23) มีสภาพการถือครองที่ดินเป็นของตนเองทั้งหมด รองลงมา ร้อยละ 15.25 มีสถานภาพการถือครองที่ดินเป็นของตนเองบางส่วนและคนอื่นให้ทำเปล่าบางส่วน ผู้ให้ข้อมูลจำนวนเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 4.48) ระบุว่ามิมีสถานภาพการถือครองที่ดินเป็นของตนเองบางส่วนเช่าบางส่วน

จากผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีสภาพการถือครองที่ดินเป็นของตนเอง ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าครอบครัวของผู้ให้ข้อมูลตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณชุมชนนี้มานานแล้ว ทำให้ได้สภาพการถือครองที่ดินตกทอดมาจากบรรพบุรุษ Mosher ใน นำชัย ทนุผล (2529 : 31) ได้กล่าวว่ากรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของตนเองจะทำให้เกษตรกรเกิดแรงจูงใจในการที่จะปรับปรุงสภาพที่ดินที่เป็นของตนเองนั้น เพื่อการเพิ่มของผลผลิตอันจะนำมาซึ่งรายได้ที่ดีกว่าเดิม และจะทำให้ใช้พื้นที่ได้อย่างยั่งยืนต่อการผลิตทางการเกษตรได้อีกด้วย

7. ขนาดของครอบครัว

ขนาดของครอบครัว หมายถึง จำนวนบุคคลที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน และมีกิจกรรมร่วมกัน ผลการวิจัยในตารางที่ 2 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนสมาชิกที่อาศัยและมีกิจกรรมร่วมกันมากที่สุด 17 คน และน้อยที่สุด 1 คน โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5 คน และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.64 โดยผู้ให้ข้อมูลครั้งหนึ่ง (ร้อยละ 50.67) มี

จำนวนสมาชิกในครอบครัวอยู่ในช่วง 3 – 4 คน รองลงมา ร้อยละ 19.73 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวอยู่ในช่วง 5 – 6 คน ร้อยละ 11.21 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวอยู่ในช่วง 1 – 2 คน ส่วนร้อยละ 9.87 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวอยู่ในช่วง 7 – 8 คน และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 4.93 ยืนยันว่ามีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 11 คนและมากกว่า

จากผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีจำนวนบุคคลที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันและมีกิจกรรมร่วมกันโดยเฉลี่ยถึง 5 คน ซึ่งนับได้ว่ามีจำนวนบุคคลเพียงพอที่จะช่วยกันประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพหลักและอาชีพรองของผู้ให้ข้อมูลสืบเนื่องจากกิจกรรมทางการเกษตรจำเป็นต้องอาศัยแรงงานในครอบครัวช่วยกัน หากครอบครัวใดมีสมาชิกจำนวนน้อย แต่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักแล้ว จำเป็นที่จะต้องจ้างแรงงานจากภายนอกครอบครัวมาช่วย

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะทางเศรษฐกิจ

ลักษณะทางเศรษฐกิจ	จำนวน (n = 223)	ร้อยละ
รายได้ (บาท)		
10,000 บาทและน้อยกว่า	4	1.80
10,001 - 25,000	31	13.90
25,001 - 40,000	79	35.43
40,001- 55,000	37	16.59
55,001- 70,000	34	15.25
70,001- 85,000	17	7.62
85,001- 100,000	10	4.48
100,001 บาทและมากกว่า	11	4.93
$\bar{X} = 42,255.61$	SD.=27,525.13	R= 5,000 – 200,000

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลักษณะทางเศรษฐกิจ	จำนวน (n = 223)	ร้อยละ
อาชีพหลัก		
เกษตรกรรวม	114	51.12
ค้าขาย	18	8.07
รับจ้างทั่วไป	79	35.43
รับราชการ	5	2.24
ควาญช้าง	7	3.14
อาชีพรอง		
เกษตรกรรวม	78	34.98
ค้าขาย	16	7.17
รับจ้างทั่วไป	101	45.29
หาของป่า	24	10.76
มัคคุเทศน์ทางการเดินป่า	1	0.45
ควาญช้าง	3	1.35
สถานภาพการถือครองที่ดิน		
เป็นของตนเองทั้งหมด	170	76.23
เช่าทั้งหมด	2	0.90
คนอื่นให้ทำเปล่าทั้งหมด	6	2.69
เป็นของตนเองบางส่วนเช่าบางส่วน	10	4.48
เช่าบางส่วนคนอื่นให้ทำเปล่าบางส่วน	1	0.45
เป็นของตนเองบางส่วนและคนอื่นให้ เปล่าบางส่วน	34	15.25

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลักษณะทางเศรษฐกิจ	จำนวน (n = 223)	ร้อยละ
ขนาดของครอบครัว		
1 – 2 คน	25	11.21
3 – 4 คน	113	50.67
5 – 6 คน	44	19.73
7 – 8 คน	22	9.87
9 – 10 คน	8	3.59
11 คนและมากกว่า	11	4.93
$\bar{X} = 4.64$	SD. = 2.64	R = 1 – 17

8. การเป็นสมาชิกกลุ่ม

การเป็นสมาชิกกลุ่ม หมายถึง การมีส่วนร่วมหรือเข้าร่วมกลุ่มที่มีกิจกรรมภายในหมู่บ้านหรือภายนอกหมู่บ้าน ผลการวิจัยเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกกลุ่มในตารางที่ 3 พบว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 53.81 ระบุว่าไม่เป็นสมาชิกกลุ่มใดๆ ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 46.19 ยืนยันว่าเป็นสมาชิกที่มีกิจกรรมภายในและภายนอกหมู่บ้าน

สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ยืนยันว่าเป็นสมาชิกกลุ่มนั้น ผลการวิจัยในตารางที่ 3 เกี่ยวกับประเภทของกลุ่มที่เป็นสมาชิกพบว่า กลุ่มฌาปนกิจศพ มีผู้ให้ข้อมูลเข้าร่วมเป็นสมาชิกมากที่สุดถึง 37 คน รองลงมาผู้ให้ข้อมูลจำนวน 26 คน ระบุว่า เป็นสมาชิกกลุ่มพ่อบ้าน ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 19 คน ระบุว่า เป็นสมาชิกกลุ่มอาสาพัฒนา ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 16 คน ระบุว่า เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน และผู้ให้ข้อมูลจำนวน 8 คน ระบุว่า เป็นสมาชิกกลุ่มอาสาป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ส่วนผู้ให้ข้อมูลจำนวน 7 คน ระบุว่า เป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

ผลการวิจัยดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่าผู้ให้ข้อมูลเพียง 103 รายเท่านั้นที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม ซึ่งมีทั้งหมด 10 กลุ่ม และกลุ่มที่ผู้ให้ข้อมูลเข้าร่วมส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่เน้นการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาสังคม เช่น กลุ่มฌาปนกิจศพ กลุ่ม

พ่อบ้าน กลุ่มอาสาพัฒนา กลุ่มแม่บ้าน ซึ่งคาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

9. ประสบการณ์ในการฝึกอบรม

ผลการวิจัยในตารางที่ 3 เกี่ยวกับประสบการณ์ในการฝึกอบรม พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 86.55) รายงานว่าไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมในเรื่องใดๆ ในช่วงปี พ.ศ. 2542 ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 13.45 ยืนยันว่าเคยเข้ารับการฝึกอบรม ในช่วงเวลาดังกล่าว

ในส่วนของผู้ให้ข้อมูลที่ยืนยันว่าเคยเข้ารับการฝึกอบรมนั้น ผลการวิจัยเกี่ยวกับจำนวนครั้งที่เข้ารับการฝึกอบรม พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 73.33) มีจำนวนครั้งที่เข้ารับการฝึกอบรม 1 ครั้ง รองลงมาผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 20.00 ยืนยันว่ามีจำนวนครั้งที่เข้ารับการฝึกอบรม 2 ครั้ง ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่มีจำนวนครั้งที่เข้ารับการฝึกอบรม 3 ครั้ง มีเพียงร้อยละ 6.67 โดยมีจำนวนครั้งที่เข้ารับการฝึกอบรมเฉลี่ยเพียง 1 ครั้ง และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61 สำหรับจำนวนครั้งที่เข้ารับการอบรมมากที่สุด 3 ครั้ง น้อยที่สุด 1 ครั้ง ในรอบปี พ.ศ. 2542

จากผลการวิจัยดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมในเรื่องใดๆ ในช่วงปี พ.ศ. 2542 ทั้งนี้เนื่องจาก ในช่วงปีที่ผ่านมาอาจมีข้อจำกัดในการจัดฝึกอบรมในส่วนของหน่วยงานภาครัฐ ประกอบกับในการฝึกอบรมแต่ละครั้ง เป็นการส่งตัวแทนของกลุ่ม เพื่อเข้ารับการฝึกอบรมแล้วนำมาถ่ายทอดให้กลุ่มอีกครั้งหนึ่ง จึงทำให้การฝึกอบรมไม่ทั่วถึง และเมื่อพิจารณาจากจำนวนครั้งที่เข้ารับการฝึกอบรมของผู้ให้ข้อมูลถือว่ายังน้อยและไม่ทั่วถึงนั้น อาจเป็นเหตุทำให้ผู้ให้ข้อมูลเข้าไปหาของป่าเพื่อมาใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้น อีกทั้งไม่มีความเข้าใจในแนวคิดของความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้อง

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะทางสังคม

ลักษณะทางสังคม	จำนวน (n = 223)	ร้อยละ
การเป็นสมาชิกกลุ่ม		
เป็นสมาชิกกลุ่ม	103	46.19
ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม	120	53.81
ประเภทของกลุ่มที่เป็นสมาชิก (n = 103)		
กลุ่มฌาปนกิจศพ	37	
กลุ่มพ่อบ้าน	26	
กลุ่มอาสาพัฒนา	19	
กลุ่มแม่บ้าน	16	
กลุ่มอาสาป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน	8	
กลุ่ม ร.ก.ส.	7	
กลุ่มผู้สูงอายุ	6	
กลุ่มปลูกป่าและป้องกันไฟป่า	4	
กลุ่มโครงการหลวง	2	
กลุ่มผู้ปลูกไม้ดอก	2	
หมายเหตุ ผู้ให้ข้อมูลระบุได้มากกว่า 1 กลุ่ม		
ประสบการณ์ในการฝึกอบรม		
เคยเข้ารับการฝึกอบรม	30	13.45
ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรม	193	86.55
จำนวนครั้งที่เข้ารับการฝึกอบรม (n = 30)		
1 ครั้ง	22	73.33
2 ครั้ง	6	20.00
3 ครั้ง	2	6.67
	$\bar{X} = 1.33$	SD = 0.61
		R = 1 – 3

ตอนที่ 2 มุลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่แมะ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

มูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า เป็นการวัดถึงสภาวะที่ผลักดันให้ผู้ให้ข้อมูลเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ซึ่งอาจจะเกิดจากสิ่งเร้าภายในหรือสิ่งเร้าภายนอก หรือทั้งสองอย่างพร้อมกัน สำหรับการวัดมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างข้อความที่ประกอบด้วยสถานการณ์ที่เป็นแรงผลักดันให้ผู้ให้ข้อมูลเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ทั้ง 3 ประเภทของแรงจูงใจ จำนวน 14 ข้อความ โดยให้ผู้ให้ข้อมูลพิจารณาเป็นรายข้อความ และเลือกตอบในตัวเลือกที่ใกล้เคียงกับตัวเองมากที่สุดมาเพียง 1 ตัวเลือก ซึ่งตัวเลือกแรกเป็นสถานการณ์ในประเภทของแรงจูงใจภายใน กำหนดคะแนนเท่ากับ 3 คะแนน ตัวเลือกข้อที่สองเป็นสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายนอก กำหนดคะแนนเท่ากับ 2 คะแนน ตัวเลือกสุดท้าย เป็นสถานการณ์ในประเภทของแรงจูงใจภายในกับแรงจูงใจภายนอก กำหนดคะแนนเท่ากับ 1 คะแนน จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาคำนวณน้ำหนักค่าคะแนนเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.35 – 3.00 หมายถึง มุลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของผู้ให้ข้อมูล จัดอยู่ในประเภทแรงจูงใจภายใน

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.68 – 2.34 หมายถึง มุลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของผู้ให้ข้อมูล จัดอยู่ในประเภทแรงจูงใจภายนอก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.01 – 1.67 หมายถึง มุลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของผู้ให้ข้อมูล จัดอยู่ในประเภทแรงจูงใจภายในกับแรงจูงใจภายนอก

3.1 สถานการณ์ การเข้าไปเก็บกล้วยไม้ป่าภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ผลการวิจัยในตารางที่ 4 พบว่าจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีการระบุถึงมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปเก็บกล้วยไม้ป่า โดยมีจำนวนของผู้ให้ข้อมูลครั้งหนึ่ง (ร้อยละ 57.40) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายใน มีผู้ให้ข้อมูล (ร้อยละ 28.25) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายในกับแรงจูงใจภายนอก ส่วนผู้ให้ข้อมูลน้อยสุด (ร้อยละ 14.35) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายนอก แต่เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.29 นั้น อาจกล่าวได้ว่ามูลเหตุจูง

ใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของผู้ให้ข้อมูลตามสถานการณ์ดังกล่าว จัดอยู่ในประเภท แรงงูใจภายนอก

3.2 สถานการณ์ การเข้าไปล่าสัตว์ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ผลการวิจัยในตารางที่ 4 พบว่าจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีการระบุถึงมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปล่าสัตว์ โดยมีจำนวนของผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 77.58) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงงูใจภายใน ส่วนผู้ให้ข้อมูล (ร้อยละ 13.00) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงงูใจภายในและแรงงูใจภายนอก และมีผู้ให้ข้อมูลเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 9.42) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงงูใจภายนอก แต่เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.65 นั้น อาจกล่าวได้ว่ามูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของผู้ให้ข้อมูลตามสถานการณ์ดังกล่าว จัดอยู่ในประเภทแรงงูใจภายใน

3.3 สถานการณ์ การเข้าไปเก็บสมุนไพรภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ผลการวิจัยในตารางที่ 4 พบว่าจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีการระบุถึงมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปเก็บสมุนไพร โดยมีจำนวนผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 82.51) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงงูใจภายใน ส่วนผู้ให้ข้อมูล (ร้อยละ 9.87) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงงูใจภายในและแรงงูใจภายนอก และมีผู้ให้ข้อมูลเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 7.62) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงงูใจภายนอก แต่เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.73 นั้น อาจกล่าวได้ว่ามูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของผู้ให้ข้อมูลตามสถานการณ์ดังกล่าว จัดอยู่ในประเภทแรงงูใจภายใน

3.4 สถานการณ์ การเข้าไปตัดหวายภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ผลการวิจัยในตารางที่ 4 พบว่าจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีการระบุถึงมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปตัดหวาย โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 73.99) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงงูใจภายใน ส่วนผู้ให้ข้อมูล (ร้อยละ 15.25) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงงูใจภายนอก และมีผู้ให้ข้อมูลน้อยสุด (ร้อยละ 10.76) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงงูใจภายในและภายนอก แต่เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.63 นั้น อาจกล่าวได้ว่ามูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของผู้ให้ข้อมูลตามสถานการณ์ดังกล่าว จัดอยู่ในประเภทแรงงูใจภายใน

3.5 สถานการณ์ การเข้าไปเก็บพืชผักป่าหลายชนิดภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ผลการวิจัยในตารางที่ 4 พบว่าจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีการระบุถึงมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปเก็บพืชผักป่าหลายชนิด โดยที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 84.30) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายใน ส่วนผู้ให้ข้อมูล (ร้อยละ 12.56) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายในและภายนอก และมีผู้ให้ข้อมูลน้อยสุด (ร้อยละ 3.14) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายนอก แต่เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.72 นั้น อาจกล่าวได้ว่ามูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของผู้ให้ข้อมูลตามสถานการณ์ดังกล่าว จัดอยู่ในประเภทแรงจูงใจภายใน

3.6 สถานการณ์ การเข้าไปหาน้ำผึ้งภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ผลการวิจัยในตารางที่ 4 พบว่าจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีการระบุถึงมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปหาน้ำผึ้ง โดยที่ผู้ให้ข้อมูลครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.67) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายใน และมีผู้ให้ข้อมูล (ร้อยละ 26.01) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายนอก ส่วนผู้ให้ข้อมูลจำนวนน้อยสุดคือ (ร้อยละ 23.32) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายในและภายนอก แต่เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.27 นั้น อาจกล่าวได้ว่ามูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของผู้ให้ข้อมูลตามสถานการณ์ดังกล่าว จัดอยู่ในประเภทแรงจูงใจภายนอก

3.7 สถานการณ์ การเข้าไปเก็บเห็ดภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ผลการวิจัยในตารางที่ 4 พบว่าจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีการระบุถึงมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปเก็บเห็ด โดยที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 83.41) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายใน มีผู้ให้ข้อมูล (ร้อยละ 12.56) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายในและภายนอก และมีผู้ให้ข้อมูลเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 4.03) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายในและภายนอกนอก แต่เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.71 นั้น อาจกล่าวได้ว่ามูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของผู้ให้ข้อมูลตามสถานการณ์ดังกล่าว จัดอยู่ในประเภทแรงจูงใจภายใน

3.8 สถานการณ์ การเข้าไปตัดดอกก้งภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ผลการวิจัยในตารางที่ 4 พบว่าจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีการระบุถึงมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปตัดดอกก้ง โดยที่ผู้ให้ข้อมูลเกินครึ่ง (ร้อยละ 56.50) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายใน

มีผู้ให้ข้อมูล (ร้อยละ 28.70) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายนอก และผู้ให้ข้อมูลจำนวนน้อยสุด (ร้อยละ 14.80) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายในและภายนอก แต่เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.42 นั้น อาจกล่าวได้ว่ามูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของผู้ให้ข้อมูลตามสถานการณ์ดังกล่าว จัดอยู่ในประเภทแรงจูงใจภายใน

3.9 สถานการณ์ การเข้าไปตัดต้นไม้ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ผลการวิจัยในตารางที่ 4 พบว่าจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีการระบุถึงมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปตัดต้นไม้ โดยที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 61.88) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายใน มีผู้ให้ข้อมูล (ร้อยละ 20.18) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายในและภายนอก และผู้ให้ข้อมูลจำนวนน้อยสุด (ร้อยละ 17.94) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายนอก แต่เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.42 นั้น อาจกล่าวได้ว่ามูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของผู้ให้ข้อมูลตามสถานการณ์ดังกล่าว จัดอยู่ในประเภทแรงจูงใจภายใน

3.10 สถานการณ์ การเข้าไปเก็บพืชมานภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ผลการวิจัยในตารางที่ 4 พบว่าจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีการระบุถึงมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปเก็บพืชมาน โดยที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 78.02) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายใน มีผู้ให้ข้อมูล (ร้อยละ 12.56) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายในและภายนอก และมีผู้ให้ข้อมูลน้อยสุด (ร้อยละ 9.42) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายนอก แต่เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.66 นั้น อาจกล่าวได้ว่ามูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของผู้ให้ข้อมูลตามสถานการณ์ดังกล่าว จัดอยู่ในประเภทแรงจูงใจภายใน

3.11 สถานการณ์ การเข้าไปเก็บผลไม้ป่าชนิดต่างๆ ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ผลการวิจัยในตารางที่ 4 พบว่าจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีการระบุถึงมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปเก็บผลไม้ป่าชนิดต่างๆ โดยที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 64.13) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายใน มีผู้ให้ข้อมูล (ร้อยละ 22.42) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายในกับแรงจูงใจภายนอก และมีผู้ให้ข้อมูล (ร้อยละ 13.45) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายนอก แต่เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.42 นั้น อาจกล่าวได้ว่ามูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของผู้ให้ข้อมูลตามสถานการณ์ดังกล่าว จัดอยู่ในประเภทแรงจูงใจภายใน

3.12 สถานการณ์ การเข้าไปเก็บหน่อไม้ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ผลการวิจัยในตารางที่ 4 พบว่าจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีการระบุถึงมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปเก็บหน่อไม้ โดยที่ผู้ให้ข้อมูลครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.67) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายใน มีผู้ให้ข้อมูล (ร้อยละ 30.50) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายในกับแรงจูงใจภายนอก และมีผู้ให้ข้อมูลน้อยสุด (ร้อยละ 18.83) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายนอก แต่เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.20 นั้น อาจกล่าวได้ว่ามูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของผู้ให้ข้อมูลตามสถานการณ์ดังกล่าว จัดอยู่ในประเภทแรงจูงใจภายนอก

3.13 สถานการณ์ การเข้าไปหาแมลงชนิดต่างๆภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ผลการวิจัยในตารางที่ 4 พบว่าจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีการระบุถึงมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปหาแมลงชนิดต่างๆ โดยที่ผู้ให้ข้อมูลครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 51.57) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายใน มีผู้ให้ข้อมูล (ร้อยละ 28.70) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายในกับแรงจูงใจภายนอก และมีผู้ให้ข้อมูลจำนวนน้อย (ร้อยละ 19.73) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายนอก แต่เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.23 นั้น อาจกล่าวได้ว่ามูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของผู้ให้ข้อมูลตามสถานการณ์ดังกล่าว จัดอยู่ในประเภทแรงจูงใจภายนอก

3.14 สถานการณ์ การเข้าไปตัดไม้ไผ่ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ผลการวิจัยในตารางที่ 4 พบว่าจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีการระบุถึงมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปตัดไม้ไผ่ โดยที่ผู้ให้ข้อมูลครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 53.81) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายใน มีผู้ให้ข้อมูล (ร้อยละ 33.63) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายในและภายนอก และมีผู้ให้ข้อมูลจำนวนน้อย (ร้อยละ 12.56) เลือกสถานการณ์ประเภทของแรงจูงใจภายนอก แต่เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.20 นั้น อาจกล่าวได้ว่ามูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของผู้ให้ข้อมูลตามสถานการณ์ดังกล่าว จัดอยู่ในประเภทแรงจูงใจภายนอก

ผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า สำหรับมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของผู้ให้ข้อมูล ทั้ง 14 สถานการณ์นั้น มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.46 จึงสามารถแปลความหมายได้ว่า มูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของผู้ให้ข้อมูลในครั้งนี้ จัดอยู่

ในประเภทของแรงงูใจภายใน จะเห็นได้ว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ สืบเนื่องจากผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการที่จะเข้าหาของป่า เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ จากความต้องการ ความสนใจ เจตคติของตนเอง โดยไม่ต้องใช้สิ่งล่อใดๆ มาเป็นตัวกระตุ้น จากการได้เก็บรวบรวมข้อมูลพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จะนำของป่ามาใช้ในการอุปโภคบริโภคในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการนำเอาของป่าออกมาใช้ประโยชน์แต่ละครั้งจะนำออกมาใช้เท่าที่จำเป็น และการนำของป่าออกมาใช้ประโยชน์จะออกเก็บหาตามฤดูกาลต่างๆ ที่มีของป่าหมุนเวียนกันออกตลอดปี ซึ่ง ฤชญา ศักดิ์ศรี (2530 : 137) กล่าวเพิ่มเติมว่าพฤติกรรมต่างๆ ที่เกิดจากแรงงูใจภายใน มักมีแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมที่คงทนถาวร ซึ่งจะสอดคล้องกับการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ถ้ามีของป่าที่ตรงกับความต้องการของผู้ให้ข้อมูลที่จะนำมาอุปโภคบริโภคขึ้นมาเมื่อไหร่ ก็จะทำให้เกิดแรงผลักดันในการที่จะเข้าไปใช้ประโยชน์อีก

ตารางที่ 4 จำนวนร้อยละและคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทของแรงงูใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์

มูลเหตุงูใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า	จำนวน (n=223)	ร้อยละ	คะแนน เฉลี่ย
1. การเข้าไปเก็บกล้วยไม้ป่าภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์			2.29
แรงงูใจภายใน (2.35 – 3.00)	128	57.40	
แรงงูใจภายนอก (1.68 – 2.34)	32	14.35	
แรงงูใจภายในกับแรงงูใจภายนอก (1.01 – 1.67)	63	28.25	
2. การเข้าไปล่าสัตว์ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์			2.65
แรงงูใจภายใน (2.35 – 3.00)	173	77.58	
แรงงูใจภายนอก (1.68 – 2.34)	21	9.42	
แรงงูใจภายในกับแรงงูใจภายนอก (1.01 – 1.67)	29	13.00	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

มูลเหตุจงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า	จำนวน (n=223)	ร้อยละ	คะแนน เฉลี่ย
3. การเข้าไปเก็บสมุนไพรภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์			2.73
แรงจูงใจภายใน (2.35 – 3.00)	184	82.51	
แรงจูงใจภายนอก (1.68 – 2.34)	17	7.62	
แรงจูงใจภายในกับแรงจูงใจภายนอก (1.01 – 1.67)	22	9.87	
4. การเข้าไปตัดหวายภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์			2.63
แรงจูงใจภายใน (2.35 – 3.00)	165	73.99	
แรงจูงใจภายนอก (1.68 – 2.34)	34	15.25	
แรงจูงใจภายในกับแรงจูงใจภายนอก (1.01 – 1.67)	24	10.76	
5. การเข้าไปเก็บพืชผักป่าหลายชนิดในพื้นที่สวนพฤกษ ศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์			2.72
แรงจูงใจภายใน (2.35 – 3.00)	188	84.30	
แรงจูงใจภายนอก (1.68 – 2.34)	7	3.14	
แรงจูงใจภายในกับแรงจูงใจภายนอก (1.01 – 1.67)	28	12.56	
6. การเข้าไปหาน้ำผึ้งภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์			2.27
แรงจูงใจภายใน (2.35 – 3.00)	113	50.67	
แรงจูงใจภายนอก (1.68 – 2.34)	58	26.01	
แรงจูงใจภายในกับแรงจูงใจภายนอก (1.01 – 1.67)	52	23.32	
7. การเข้าไปเก็บเห็ดภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์			2.71
แรงจูงใจภายใน (2.35 – 3.00)	186	83.41	
แรงจูงใจภายนอก (1.68 – 2.34)	9	4.03	
แรงจูงใจภายในกับแรงจูงใจภายนอก (1.01 – 1.67)	28	12.56	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

มูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า	จำนวน (n=223)	ร้อยละ	คะแนนเฉลี่ย
8. การเข้าไปตัดดอกกิ่งภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์			2.42
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์			
แรงจูงใจภายใน (2.35 – 3.00)	126	56.50	
แรงจูงใจภายนอก (1.68 – 2.34)	64	28.70	
แรงจูงใจภายในกับแรงจูงใจภายนอก (1.01 – 1.67)	33	14.80	
9. การเข้าไปตัดต้นสนภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์			2.42
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์			
แรงจูงใจภายใน (2.35 – 3.00)	138	61.88	
แรงจูงใจภายนอก (1.68 – 2.34)	40	17.94	
แรงจูงใจภายในกับแรงจูงใจภายนอก (1.01 – 1.67)	45	20.18	
10. การเข้าไปเก็บพืชมภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์			2.66
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์			
แรงจูงใจภายใน (2.35 – 3.00)	174	78.02	
แรงจูงใจภายนอก (1.68 – 2.34)	21	9.42	
แรงจูงใจภายในกับแรงจูงใจภายนอก (1.01 – 1.67)	28	12.56	
11. การเข้าไปเก็บผลไม้ป่าชนิดต่างๆในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์			2.42
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์			
แรงจูงใจภายใน (2.35 – 3.00)	143	64.13	
แรงจูงใจภายนอก (1.68 – 2.34)	30	13.45	
แรงจูงใจภายในกับแรงจูงใจภายนอก (1.01 – 1.67)	50	22.42	
12. การเข้าไปเก็บหน่อไม้ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์			2.20
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์			
แรงจูงใจภายใน (2.35 – 3.00)	113	50.67	
แรงจูงใจภายนอก (1.68 – 2.34)	42	18.83	
แรงจูงใจภายในกับแรงจูงใจภายนอก (1.01 – 1.67)	68	30.50	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

มูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า	จำนวน (n=223)	ร้อยละ	คะแนนเฉลี่ย
13. การเข้าไปหาแมลงต่างๆภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์			2.23
แรงจูงใจภายใน (2.35 – 3.00)	115	51.57	
แรงจูงใจภายนอก (1.68 – 2.34)	44	19.73	
แรงจูงใจภายในกับแรงจูงใจภายนอก (1.01 – 1.67)	64	28.70	
14. การเข้าไปตัดลำไ้ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์			2.20
แรงจูงใจภายใน (2.35 – 3.00)	120	53.81	
แรงจูงใจภายนอก (1.68 – 2.34)	28	12.56	
แรงจูงใจภายในกับแรงจูงใจภายนอก (1.01 – 1.67)	75	33.63	
คะแนนเฉลี่ยรวม			2.46

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบประเภทแรงจูงใจที่เป็นมูลเหตุในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ

ผลการวิจัยในตารางที่ 5 พบว่าประเภทแรงจูงใจที่เป็นมูลเหตุในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ ราษฎรบ้านโป่งแยงนอก และราษฎรบ้านแม่เมะ มีส่วนคล้ายคลึงกันในเกือบทุกชนิดของป่าที่นำมาใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะหากพิจารณาถึงประเภทแรงจูงใจ ผลการวิจัยพบว่าราษฎรบ้านแม่สาใหม่มีมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าที่จัดอยู่ในประเภทแรงจูงใจภายในถึง 13 ชนิดของป่าที่นำมาใช้ประโยชน์ อันได้แก่ กัลยไม้ สมุนไพรร สัตว์หาย คอกกั ฟิน เห็ด พืชผัก น้ำผึ้ง สน ผลไม้ หนอไม้ และลำไ้ รองลงมาราษฎรบ้านแม่เมะ มีมูลเหตุจูงใจที่จัดอยู่ในประเภทแรงจูงใจภายใน 10 ชนิดของป่าที่นำมาใช้ประโยชน์ อันได้แก่ หวาย พืชผัก เห็ด ฟิน สมุนไพรร ผลไม้ สน คอกกั และน้ำผึ้ง ส่วนราษฎรบ้าน

โป่งแยงนอก มีมูลเหตุจูงใจที่จัดอยู่ในประเภทแรงจูงใจภายใน 8 ชนิดของป่าที่นำมาใช้ประโยชน์ ได้แก่ พืชผัก เห็ด ฟืน สมุนไพร หวาย สัตว์ สน และผลไม้

แต่อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยพบว่าราษฎรบ้านโป่งแยงนอกมีมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าที่จัดอยู่ในประเภทแรงจูงใจภายนอก 6 ชนิดของป่าที่นำมาใช้ประโยชน์ คือ ดอกก้าง น้ำผึ้ง แผลง ลำไผ่ หน่อไม้ และกล้วยไม้ รองลงมาราษฎรบ้านแม่แมาะ มีมูลเหตุจูงใจจัดอยู่ในประเภทแรงจูงใจภายนอก 4 ชนิดของป่าที่นำมาใช้ประโยชน์ ได้แก่ แผลง ลำไผ่ หน่อไม้ และกล้วยไม้ ส่วนราษฎรบ้านแม่สาใหม่ มีมูลเหตุจูงใจจัดอยู่ในประเภทแรงจูงใจภายนอกเพียงชนิดเดียวที่นำมาใช้ประโยชน์ ซึ่งได้แก่ แผลง

ผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า ประเภทแรงจูงใจที่เป็นมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ ราษฎรบ้านโป่งแยงนอก และราษฎรบ้านแม่แมาะในภาพรวมจัดอยู่ในประเภทแรงจูงใจภายใน หมายถึง สภาพของบุคคลที่มีความต้องการและอยากแสดงออกพฤติกรรมบางอย่างด้วยเหตุผลและความชอบของตน บุคคลจะแสดงพฤติกรรมต่างๆด้วยความพอใจ เพราะอยากจะทำ จุดหมายปลายทางอยู่ที่การทำกิจกรรมนั้นๆ เอง (กฤษดา สักดีศรี 2530 :136) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ สืบเนื่องจากความต้องการของตนเอง ไม่มีใครบังคับ

ตารางที่ 5 ค่าคะแนนเฉลี่ยและประเภทแรงจูงใจ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ ที่เป็นมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าภายในพื้นที่ สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์

ชนิดของป่าที่นำมาใช้ประโยชน์	ราษฎรบ้านแม่สาใหม่		ราษฎรบ้านโป่งแยงนอก		ราษฎรบ้านแม่เมะ	
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ประเภทแรงจูงใจ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ประเภทแรงจูงใจ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ประเภทแรงจูงใจ
1. ก่อด้วยไม้	2.99	ภายใน	1.90	ภายนอก	2.04	ภายนอก
2. สัตว์	2.81	ภายใน	2.50	ภายใน	2.85	ภายใน
3. สมุนไพร	2.88	ภายใน	2.65	ภายใน	2.63	ภายใน
4. หวาย	2.49	ภายใน	2.65	ภายใน	2.96	ภายใน
5. พืชผัก	2.43	ภายใน	2.85	ภายใน	2.96	ภายใน
6. น้ำผึ้ง	2.42	ภายใน	2.15	ภายนอก	2.41	ภายใน
7. เห็ด	2.44	ภายใน	2.82	ภายใน	2.96	ภายใน
8. ดอกกิ้ง	2.49	ภายใน	2.34	ภายนอก	2.56	ภายใน
9. สน	2.42	ภายใน	2.38	ภายใน	2.59	ภายใน
10. ฟีน	2.48	ภายใน	2.71	ภายใน	2.93	ภายใน
11. ผลไม้	2.40	ภายใน	2.38	ภายใน	2.63	ภายใน
12. หน่อไม้	2.38	ภายใน	2.10	ภายนอก	2.15	ภายนอก
13. แมลง	2.34	ภายนอก	2.15	ภายนอก	2.26	ภายนอก
14. ลำไผ่	2.35	ภายใน	2.11	ภายนอก	2.19	ภายนอก
รวม	2.52	ภายใน	2.41	ภายใน	2.58	ภายใน

ตอนที่ 4 ระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่มะ อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่

ความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นการวัดถึงกระบวนการประเมินและตีความข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ 5 แนวคิด สำหรับการวัดความรู้ความเข้าใจของผู้ให้ข้อมูลในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพนั้น ผู้วิจัยได้สร้างข้อความที่ครอบคลุมแนวคิดดังกล่าว โดยให้ผู้ให้ข้อมูลพิจารณาและตอบว่าแนวคิดนั้น ถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง พร้อมระบุเหตุผลสนับสนุนคำตอบ โดยกำหนดคะแนนของคำตอบ ถูกต้องและระบุเหตุผลถูกต้อง เท่ากับ 4 คะแนน คำตอบถูกต้องแต่ระบุเหตุผลไม่ถูกต้อง เท่ากับ 3 คะแนน คำตอบไม่ถูกต้องแต่ระบุเหตุผลถูกต้อง เท่ากับ 2 คะแนน คำตอบไม่ถูกต้องและระบุเหตุผลไม่ถูกต้อง เท่ากับ 1 คะแนน จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาคำนวณน้ำหนักค่าคะแนนเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์แปลความหมายดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.26-4.00 หมายถึงผู้ให้ข้อมูลมีระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้องมาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.51-3.25 หมายถึงผู้ให้ข้อมูลมีระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้องน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.76-2.50 หมายถึงผู้ให้ข้อมูลมีระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างไม่ถูกต้องน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.01-1.75 หมายถึงผู้ให้ข้อมูลมีระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างไม่ถูกต้องมาก

การนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยขอนำเสนอความรู้ความเข้าใจของผู้ให้ข้อมูลที่มีต่อแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ 5 แนวคิด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แนวคิด “ ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตทั้งหมด รวมทั้งความหลากหลายทางพันธุกรรมและถิ่นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตเหล่านั้น ” ผลการวิจัยในตารางที่ 4 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 80.72) ระบุว่าแนวคิดดังกล่าว เป็นแนวคิดที่ถูกต้องแต่ระบุเหตุผลไม่ถูกต้อง รองลงมาร้อยละ 9.87 ผู้ให้ข้อมูลรายงานว่าเป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้องและระบุเหตุผลไม่ถูกต้องด้วย ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 4.93 รายงานว่าเป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้องแต่ระบุเหตุผลถูกต้อง และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 4.48 ยืนยันว่าเป็นแนวคิดที่ถูกต้อง

และระบุเหตุผลถูกต้องด้วย แต่เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ย ซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.80 นั้น อาจกล่าวได้ว่าผู้ให้ข้อมูลมีระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้องน้อย

การที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากมีระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้องน้อยนั้น สืบเนื่องมาจากผู้ให้ข้อมูลยังไม่มี ความเข้าใจถึงแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพเป็นความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะรวมไปถึงถิ่นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตเหล่านั้นด้วย ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จะเข้าใจเฉพาะในแง่ของพืชและสัตว์ต่างๆที่อาศัยอยู่ร่วมกันในป่าธรรมชาติเท่านั้น จึงเป็นเหตุให้ผู้ให้ข้อมูลไม่สามารถเข้าใจคล้อยตามแนวคิดที่ว่า ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตทั้งหมด รวมทั้งความหลากหลายทางพันธุกรรมและถิ่นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตเหล่านั้นได้อย่างถูกต้อง

2. แนวคิด “ การรักษาสภาพความหลากหลายทางชีวภาพ ให้คงอยู่ต่อไปได้ตลอด จำเป็นต้องรักษาค้ำจุนสิ่งมีชีวิตทุกชนิดให้อยู่รอดปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นพืช สัตว์และมนุษย์ เพื่อให้เกิดความสมดุลของธรรมชาติ ” ผลการวิจัยในตารางที่ 4 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 69.51) ระบุว่าแนวคิดดังกล่าว เป็นแนวคิดที่ถูกต้องแต่ระบุเหตุผลไม่ถูกต้อง รองลงมาร้อยละ 14.80 ผู้ให้ข้อมูลระบุว่าเป็นแนวคิดที่ถูกต้องและระบุเหตุผลถูกต้องด้วย ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 8.07 รายงานว่าเป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้องและระบุเหตุผลไม่ถูกต้องด้วย และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 7.62 ยืนยันว่าเป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้องแต่ระบุเหตุผลถูกต้อง แต่เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ย ซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.91 นั้น อาจกล่าวได้ว่าผู้ให้ข้อมูลมีระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้องน้อย

จากผลการวิจัยผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้องน้อยนั้น สืบเนื่องมาจากผู้ให้ข้อมูลมีความเข้าใจว่าไม่มีความจำเป็นต้องรักษาค้ำจุนสิ่งมีชีวิตทุกชนิดให้อยู่รอดปลอดภัย โดยเฉพาะมนุษย์ เพราะมนุษย์จะเป็นตัวการทำให้เกิดการขาดความสมดุลในธรรมชาติ จึงเป็นเหตุให้ผู้ให้ข้อมูลไม่สามารถเข้าใจคล้อยตามแนวคิดที่ว่า การรักษาสภาพความหลากหลายทางชีวภาพ ให้คงอยู่ต่อไปได้ตลอด จำเป็นต้องรักษาค้ำจุนสิ่งมีชีวิตทุกชนิดให้อยู่รอดปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นพืช สัตว์และมนุษย์ เพื่อให้เกิดความสมดุลของธรรมชาติ ได้อย่างถูกต้อง

3. แนวคิด “ การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพเป็นผลมาจากการถางป่าและเผาป่าเพื่อทำไร่ ปลูกสร้างที่อยู่อาศัย การล่าสัตว์ การเก็บของป่าและพืชหายาก ” ผลการวิจัยในตารางที่ 4 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 56.05) ระบุว่าแนวคิดดังกล่าว เป็นแนวคิด

ที่ถูกต้องแต่ระบุเหตุผลไม่ถูกต้อง รองลงมาร้อยละ 23.77 ผู้ให้ข้อมูลรายงานว่าเป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้องและระบุเหตุผลไม่ถูกต้องด้วย ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 12.56 กล่าวว่า เป็นแนวคิดที่ถูกต้องและระบุเหตุผลถูกต้องด้วย และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 7.62 ยืนยันว่าเป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้องแต่ระบุเหตุผลถูกต้อง แต่เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ย ซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.57 นั้น อาจกล่าวได้ว่าผู้ให้ข้อมูลมีระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้องน้อย

การที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้องน้อยนั้น สืบเนื่องมาจากผู้ให้ข้อมูลสามารถเก็บหาของป่าหลายชนิดมาใช้ในชีวิตประจำวันตามช่วงเวลาที่เป็นต้องใช้สอย ทั้งไม่พบว่าของป่าเหล่านั้นจะหมดสิ้นไป จึงเป็นเหตุให้ผู้ให้ข้อมูลไม่คล้อยตามแนวคิดที่ว่า การเผาป่าทำไร่ ล่าสัตว์ หรือเก็บของป่าจะมีผลทำให้เกิดความสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

4. แนวคิด “คุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพมีความสำคัญยิ่งต่อความเป็นอยู่และความอยู่รอดของมนุษย์ เพราะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นแหล่งที่พึ่งพาอาศัยของมนุษย์ โดยเป็นแหล่งของปัจจัยสี่ อันได้แก่ อาหาร และน้ำ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค” ผลการวิจัยในตารางที่ 4 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 53.81) ระบุว่าแนวคิดดังกล่าว เป็นแนวคิดที่ถูกต้องแต่ระบุเหตุผลไม่ถูกต้อง รองลงมาร้อยละ 44.40 ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า เป็นแนวคิดที่ถูกต้องและระบุเหตุผลถูกต้องด้วย และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 1.79 ยืนยันว่าเป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้องและระบุเหตุผลไม่ถูกต้องด้วย แต่เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ย ซึ่งมีค่าเท่ากับ 3.41 นั้น อาจกล่าวได้ว่าผู้ให้ข้อมูลมีระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้องมาก

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้องมากนั้น สืบเนื่องมาจากในชีวิตประจำวันของผู้ให้ข้อมูล ยังคงมีความเป็นอยู่โดยการพึ่งพาอาศัยจากของป่าเพื่อนำมาใช้ประโยชน์เป็นปัจจัยสี่ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยการเข้าไปเก็บหาของป่าหลายชนิดมาใช้สอยในชีวิตประจำวันของตนเป็นประจำ ตามช่วงเวลาที่เป็นต้องใช้สอย และของป่าที่ออกแต่ละฤดูต่างๆ ซึ่งถือว่ามีค่าจำเป็นต่อการดำรงชีวิต จึงเป็นเหตุให้ผู้ให้ข้อมูลคล้อยตามแนวคิดที่ว่าคุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพมีความสำคัญยิ่งต่อความเป็นอยู่และความอยู่รอดของมนุษย์ เพราะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นแหล่งที่พึ่งพาอาศัยของมนุษย์ โดยเป็นแหล่งของปัจจัยสี่ อันได้แก่ อาหาร และน้ำ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค

5. แนวคิด “ การใช้ประโยชน์จากพืชป่ามากเกินไปโดยเก็บพืชหลายชนิด เช่น สมุนไพร เครื่องเทศ ไม้ดอกไม้ประดับ พืชให้น้ำมันหอมระเหยมาจากป่าเป็นจำนวนมาก โดยไม่ให้โอกาสพืชเหล่านี้เจริญเติบโตและแพร่พันธุ์จึงเป็นเหตุให้พืชเหล่านี้สูญหายไปจากป่าทำให้เกิดผลกระทบต่อดิน ฟ้า อากาศ และสิ่งแวดล้อม ที่อาจจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เป็นผลร้ายต่อมนุษย์ ” ผลการวิจัยในตารางที่ 4 พบว่าผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่ (ร้อยละ 37.22) ระบุว่าแนวคิดดังกล่าว เป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้องและระบุเหตุผลไม่ถูกต้องด้วย รองลงมาร้อยละ 34.98 ผู้ให้ข้อมูลรายงานว่าเป็นแนวคิดที่ถูกต้องแต่ระบุเหตุผลไม่ถูกต้อง ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 18.83 กล่าวว่าแนวคิดที่ถูกต้องและระบุเหตุผลถูกต้องด้วย และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 8.97 ยืนยันว่าเป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้องแต่ระบุเหตุผลถูกต้อง แต่เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ย ซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.35 นั้น อาจกล่าวได้ว่าผู้ให้ข้อมูลมีระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างไม่ถูกต้องน้อย

การที่ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนมีระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างไม่ถูกต้องน้อยนั้น สืบเนื่องมาจากผู้ให้ข้อมูลสามารถเก็บหาของป่าหลายชนิด โดยเฉพาะจำพวกพืชล้มลุกซึ่งสามารถกระจายพันธุ์และเกิดขึ้นได้ง่าย ในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากพืชเหล่านั้นมีพืชยืนต้นหลายๆชนิดยังคงหลงเหลืออยู่ อันจะทำให้ยังคงมีความหลากหลายทางชีวภาพหลงเหลืออยู่ เพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวันตามช่วงเวลาที่ต้องใช้สอย ทั้งนี้พบว่าของป่าเหล่านั้นจะหมดสิ้นไป จึงเป็นเหตุให้ผู้ให้ข้อมูลไม่คล้อยตามแนวคิดที่ว่า การใช้ประโยชน์จากพืชป่ามากเกินไปโดยเก็บพืชหลายชนิด เช่น สมุนไพร เครื่องเทศ ไม้ดอกไม้ประดับ พืชให้น้ำมันหอมระเหยมาจากป่าเป็นจำนวนมาก โดยไม่ให้โอกาสพืชเหล่านี้เจริญเติบโตและแพร่พันธุ์จึงเป็นเหตุให้พืชเหล่านี้สูญหายไปจากป่าทำให้เกิดผลกระทบต่อดิน ฟ้า อากาศ และสิ่งแวดล้อม ที่อาจจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เป็นผลร้ายต่อมนุษย์ ซึ่งเป็นการเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง

ตารางที่ 6 จำนวนร้อยละและคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามระดับความรู้ความเข้าใจใน
แนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ

ความรู้ความเข้าใจในแนวคิด ความหลากหลายทางชีวภาพ	จำนวน (n=223)	ร้อยละ	คะแนน เฉลี่ย
1. ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตทั้งหมด รวมทั้งความหลากหลายทางพันธุกรรมและถิ่นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตเหล่านั้น			2.80
เป็นแนวคิดที่ถูกต้องและระบุเหตุผลถูกต้อง (คะแนนเฉลี่ย 3.26 – 4.00)	10	4.48	
เป็นแนวคิดที่ถูกต้องแต่ระบุเหตุผลไม่ถูกต้อง (คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.25)	180	80.72	
เป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้องแต่ระบุเหตุผลถูกต้อง (คะแนนเฉลี่ย 1.76 – 2.50)	11	4.93	
เป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้องและระบุเหตุผลไม่ถูกต้อง (คะแนนเฉลี่ย 1.01 – 1.75)	22	9.87	
2. การรักษาสภาพความหลากหลายทางชีวภาพ ให้คงอยู่ต่อไปได้ตลอด จำเป็นต้องรักษาค่าจูนสิ่งมีชีวิตทุกชนิดให้อยู่รอดปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นพืช สัตว์และมนุษย์ เพื่อให้เกิดความสมดุลของธรรมชาติ			2.91
เป็นแนวคิดที่ถูกต้องและระบุเหตุผลถูกต้อง (คะแนนเฉลี่ย 3.26 – 4.00)	33	14.80	
เป็นแนวคิดที่ถูกต้องแต่ระบุเหตุผลไม่ถูกต้อง (คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.25)	155	69.51	
เป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้องแต่ระบุเหตุผลถูกต้อง (คะแนนเฉลี่ย 1.76 – 2.50)	17	7.62	
เป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้องและระบุเหตุผลไม่ถูกต้อง (คะแนนเฉลี่ย 1.01 – 1.75)	18	8.07	

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ความรู้ความเข้าใจในแนวคิด	จำนวน	ร้อยละ	คะแนนเฉลี่ย
ความหลากหลายทางชีวภาพ	(n=223)		
3. การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพเป็นผลมาจากการถางป่า และเผ่าป่าเพื่อทำไร่ ปลุคสร้างที่อยู่อาศัย การล่าสัตว์ การเก็บของป่าและพืชหายาก			2.57
เป็นแนวคิดที่ถูกต้องและระบุเหตุผลถูกต้อง (คะแนนเฉลี่ย 3.26 – 4.00)	28	12.56	
เป็นแนวคิดที่ถูกต้องแต่ระบุเหตุผลไม่ถูกต้อง (คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.25)	125	56.05	
เป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้องแต่ระบุเหตุผลถูกต้อง (คะแนนเฉลี่ย 1.76 – 2.50)	17	7.62	
เป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้องและระบุเหตุผลไม่ถูกต้อง (คะแนนเฉลี่ย 1.01 – 1.75)	53	23.77	
4. คุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพมีความสำคัญยิ่งต่อความเป็นอยู่และความอยู่รอดของมนุษย์ เพราะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นแหล่งที่พึ่งพาอาศัยของมนุษย์ โดยเป็นแหล่งของปัจจัยสี่ อันได้แก่ อาหาร และน้ำ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค			3.41
เป็นแนวคิดที่ถูกต้องและระบุเหตุผลถูกต้อง (คะแนนเฉลี่ย 3.26 – 4.00)	99	44.40	
เป็นแนวคิดที่ถูกต้องแต่ระบุเหตุผลไม่ถูกต้อง (คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.25)	120	53.81	
เป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้องแต่ระบุเหตุผลถูกต้อง (คะแนนเฉลี่ย 1.76 – 2.50)	-	-	
เป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้องและระบุเหตุผลไม่ถูกต้อง (คะแนนเฉลี่ย 1.01 – 1.75)	4	1.79	

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ความรู้ความเข้าใจในแนวคิด ความหลากหลายทางชีวภาพ	จำนวน (n=223)	ร้อยละ	คะแนน เฉลี่ย
5. การใช้ประโยชน์จากพืชป่ามากเกินไปโดยเก็บพืชหลายชนิด เช่น สมุนไพร เครื่องเทศ ไม้ดอกไม้ประดับ พืชให้น้ำมันหอมระเหยมาจากป่าเป็นจำนวนมาก โดยไม่ให้โอกาสพืชเหล่านี้เจริญเติบโตและแพร่พันธุ์จึงเป็นเหตุให้พืชเหล่านี้สูญหายไปจากป่าทำให้เกิดผลกระทบต่อดิน ฟ้า อากาศ และสิ่งแวดล้อม ที่อาจจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เป็นผลร้ายต่อมนุษย์			2.35
เป็นแนวคิดที่ถูกต้องและระบุเหตุผลถูกต้อง (คะแนนเฉลี่ย 3.26 – 4.00)	42	18.83	
เป็นแนวคิดที่ถูกต้องแต่ระบุเหตุผลไม่ถูกต้อง (คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.25)	78	34.98	
เป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้องแต่ระบุเหตุผลถูกต้อง (คะแนนเฉลี่ย 1.76 – 2.50)	20	8.97	
เป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้องและระบุเหตุผลไม่ถูกต้อง (คะแนนเฉลี่ย 1.01 – 1.75)	83	37.22	
คะแนนเฉลี่ยรวม			2.81

ตอนที่ 5 เปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ ของ
ราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ

ผลการวิจัยในตารางที่ 7 พบว่าระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ ราษฎรบ้านโป่งแยงนอก และราษฎรบ้านแม่เมะ มีระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้องน้อยทั้งสามหมู่บ้าน โดยเฉพาะหากพิจารณาถึงระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ ผลการวิจัยพบว่า ราษฎรบ้านโป่งแยงนอกมีค่าคะแนนเฉลี่ยของความรู้ความเข้าใจในแนวคิดสูง

สุด โดยมีระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้องมาก ได้แก่ แนวคิด คุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพมีความสำคัญยิ่งต่อความเป็นอยู่และความอยู่รอดของมนุษย์ เพราะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นแหล่งที่พึ่งพาอาศัยของมนุษย์ โดยเป็นแหล่งของปัจจัยสี่ อันได้แก่ อาหาร และน้ำ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค ส่วนระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้องน้อยมีจำนวน 3 แนวคิด อันได้แก่ แนวคิด การรักษาสภาพความหลากหลายทางชีวภาพ ให้คงอยู่ต่อไปได้ตลอด จำเป็นต้องรักษาค้ำจุนสิ่งมีชีวิตทุกชนิดให้อยู่รอดปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นพืช สัตว์และมนุษย์ เพื่อให้เกิดความสมดุลของธรรมชาติ แนวคิด ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตทั้งหมด รวมทั้งความหลากหลายทางพันธุกรรมและถิ่นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตเหล่านั้น และแนวคิด การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพเป็นผลมาจากการถางป่า และเผาป่าเพื่อทำไร่ ปลูกสร้างที่อยู่อาศัย การล่าสัตว์ การเก็บของป่าและพืชหายาก ส่วนแนวคิด การใช้ประโยชน์จากพืชป่ามากเกินไปโดยเก็บพืชหลายชนิด เช่น สมุนไพร เครื่องเทศ ไม้ดอกไม้ประดับ พืชให้น้ำมันหอมระเหยมาจากป่าเป็นจำนวนมาก โดยไม่ให้อากาศพืชเหล่านี้เจริญเติบโตและแพร่พันธุ์จึงเป็นเหตุให้พืชเหล่านี้สูญหายไปจากป่าทำให้เกิดผลกระทบต่อดิน ฟ้า อากาศ และสิ่งแวดล้อม ที่อาจจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เป็นผลร้ายต่อมนุษย์ ราษฎรบ้านโป่งแยงนอกมีระดับความรู้อย่างไม่ถูกต้องน้อย

สำหรับราษฎรบ้านแม่สาใหม่ และราษฎรบ้านแม่เมะ มีระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้องน้อยโดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน และเมื่อพิจารณาแล้วพบว่า ราษฎรบ้านแม่สาใหม่ มีระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้องมาก ได้แก่ แนวคิดคุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพมีความสำคัญยิ่งต่อความเป็นอยู่และความอยู่รอดของมนุษย์ เพราะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นแหล่งที่พึ่งพาอาศัยของมนุษย์ โดยเป็นแหล่งของปัจจัยสี่ อันได้แก่ อาหาร และน้ำ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค และมีระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้องน้อยจำนวน 2 แนวคิด อันได้แก่ แนวคิดการรักษาสภาพความหลากหลายทางชีวภาพ ให้คงอยู่ต่อไปได้ตลอด จำเป็นต้องรักษาค้ำจุนสิ่งมีชีวิตทุกชนิดให้อยู่รอดปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นพืช สัตว์และมนุษย์ เพื่อให้เกิดความสมดุลของธรรมชาติ และแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพเป็นความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตทั้งหมด รวมทั้งความหลากหลายทางพันธุกรรมและถิ่นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตเหล่านั้น ส่วนระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างไม่ถูกต้องน้อยมีจำนวน 2 แนวคิด อันได้แก่ การสูญเสียความ

หลากหลายทางชีวภาพเป็นผลมาจากการถางป่า และเผาป่าเพื่อทำไร่ ปลูกสร้างที่อยู่อาศัย การล่าสัตว์ การเก็บของป่าและพืชหายาก และแนวคิดการใช้ประโยชน์จากพืชป่ามากเกินไปโดยเก็บพืชหลายชนิด เช่น สมุนไพร เครื่องเทศ ไม้ดอกไม้ประดับ พืชให้น้ำมันหอมระเหยมาจากป่าเป็นจำนวนมาก โดยไม่ให้โอกาสพืชเหล่านี้เจริญเติบโตและแพร่พันธุ์จึงเป็นเหตุให้พืชเหล่านี้สูญหายไปจากป่าทำให้เกิดผลกระทบต่อดิน ฟ้า อากาศ และสิ่งแวดล้อม ที่อาจจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เป็นผลร้ายต่อมนุษย์

ส่วนราษฎรบ้านแม่เม่นนั้น มีระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้องมาก ได้แก่ แนวคิดคุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพมีความสำคัญยิ่งต่อความเป็นอยู่และความอยู่รอดของมนุษย์ เพราะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นแหล่งที่พึ่งพาอาศัยของมนุษย์ โดยเป็นแหล่งของปัจจัยสี่ อันได้แก่ อาหาร และน้ำ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค และมีระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้องน้อยจำนวน 2 แนวคิด อันได้แก่ แนวคิดการรักษาสภาพความหลากหลายทางชีวภาพ ให้คงอยู่ต่อไปได้ตลอด จำเป็นต้องรักษาสิ่งมีชีวิตทุกชนิดให้อยู่รอดปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นพืช สัตว์และมนุษย์ เพื่อให้เกิดความสมดุลของธรรมชาติ และแนวคิดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพเป็นผลมาจากการถางป่า และเผาป่าเพื่อทำไร่ ปลูกสร้างที่อยู่อาศัย การล่าสัตว์ การเก็บของป่าและพืชหายาก ส่วนระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างไม่ถูกต้องน้อยมีจำนวน 2 แนวคิด อันได้แก่ แนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพเป็นความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตทั้งหมด รวมทั้งความหลากหลายทางพันธุกรรมและถิ่นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตเหล่านั้น และแนวคิดการใช้ประโยชน์จากพืชป่ามากเกินไปโดยเก็บพืชหลายชนิด เช่น สมุนไพร เครื่องเทศ ไม้ดอกไม้ประดับ พืชให้น้ำมันหอมระเหยมาจากป่าเป็นจำนวนมาก โดยไม่ให้โอกาสพืชเหล่านี้เจริญเติบโตและแพร่พันธุ์จึงเป็นเหตุให้พืชเหล่านี้สูญหายไปจากป่าทำให้เกิดผลกระทบต่อดิน ฟ้า อากาศ และสิ่งแวดล้อม ที่อาจจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เป็นผลร้ายต่อมนุษย์

ผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า ระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ ราษฎรบ้านโป่งแยงนอก และราษฎรบ้านแม่เม่นในภาพรวมแล้วมีระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้องน้อย แต่อย่างไรก็ตามยังมีแนวคิดคุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพมีความสำคัญยิ่งต่อความเป็นอยู่และความอยู่รอดของมนุษย์ เพราะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นแหล่งที่พึ่งพาอาศัยของมนุษย์ โดยเป็นแหล่งของปัจจัยสี่ อันได้แก่ อาหาร และน้ำ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและ

ยารักษาโรค ที่ราษฎรทั้งสามหมู่บ้านมีระดับความรู้อย่างถูกต้องมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในการดำเนินชีวิตประจำวัน ราษฎรดังกล่าวได้พึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ในด้านต่างๆ จึงทำให้ราษฎรมีความเข้าใจในประเด็นนี้ได้เป็นอย่างดี

ตารางที่ 7 ค่าคะแนนเฉลี่ยและระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพของ ราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ

แนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ	ราษฎรบ้านแม่สาใหม่		ราษฎรบ้านโป่งแยงนอก		ราษฎรบ้านแม่เมะ	
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ระดับความรู้ความเข้าใจ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ระดับความรู้ความเข้าใจ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ระดับความรู้ความเข้าใจ
1. เป็นความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตทั้งหมด รวมทั้งความหลากหลายทางพันธุกรรม และถิ่นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิต	2.71	อย่างถูกต้องน้อย	2.92	อย่างถูกต้องน้อย	2.48	อย่างถูกต้องน้อย
2. การรักษาสภาพความหลากหลายทางชีวภาพให้คงอยู่ต่อไปจำเป็นต้องรักษาค่าจุนสิ่งมีชีวิตทุกชนิดให้อยู่รอดปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นพืช สัตว์และมนุษย์ เพื่อให้เกิดความสมดุลของธรรมชาติ	2.81	อย่างถูกต้องน้อย	3.04	อย่างถูกต้องน้อย	2.63	อย่างถูกต้องน้อย

ตารางที่ 7 (ต่อ)

แนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ	ราษฎรบ้านแม่สาใหม่		ราษฎรบ้านโป่งแยงนอก		ราษฎรบ้านแม่เมะ	
	ค่าเฉลี่ย	ระดับความเข้าใจ	ค่าเฉลี่ย	ระดับความเข้าใจ	ค่าเฉลี่ย	ระดับความเข้าใจ
3. การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพเป็นผลมาจากการถางป่าและเผาป่าเพื่อทำไร่ปลูกสร้างที่อยู่อาศัย การล่าสัตว์ การเก็บของป่าและพืชหายาก	2.27	อย่างไม่ถูกต้องน้อย	2.76	อย่างถูกต้องน้อย	2.63	อย่างถูกต้องน้อย
4. คุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพมีความสำคัญยิ่งต่อความเป็นอยู่และความอยู่รอดของมนุษย์ โดยเป็นแหล่งของปัจจัยสี่	3.33	อย่างถูกต้องมาก	3.47	อย่างถูกต้องมาก	3.37	อย่างถูกต้องมาก
5. การใช้ประโยชน์จากพืชมากเกินไป โดยไม่ให้นั้นเจริญเติบโตและแพร่พันธุ์ จะเป็นที่ให้พืชสูญหายไป ก่อให้เกิดผลกระทบต่อดินฟ้าอากาศและสิ่งแวดล้อม	2.10	อย่างไม่ถูกต้องน้อย	2.50	อย่างไม่ถูกต้องน้อย	2.44	อย่างไม่ถูกต้องน้อย
รวม	2.78	อย่างถูกต้องน้อย	3.05	อย่างถูกต้องน้อย	2.78	อย่างถูกต้องน้อย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

(SUMMARY AND RECOMMENDATIONS)

สรุปผลการวิจัย

(Summary)

การวิจัยเรื่อง มลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของราษฎรที่เป็นหัวหน้าของครอบครัว ซึ่งได้อาศัยอยู่ในหมู่บ้านดังกล่าว โดยได้ทำการสุ่มอย่างเป็นระบบ (systematic random sampling) จำนวน 223 คน ระหว่างเดือน มิถุนายน ถึง สิงหาคม 2543 โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 2 มลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบประเภทแรงจูงใจที่เป็นมลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 4 ระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอกและบ้านแม่เมะ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 5 เปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอกและบ้านแม่เมะ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมคือ แบบสัมภาษณ์ (interview schedule) ซึ่งผู้วิจัยได้ทดสอบความตรงในเนื้อหา (content validity) แล้วนำมาเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและเสนอแนะแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข และได้ทดสอบความเป็นปรนัย (objectivity) แล้วนำข้อมูลที่ได้กลับมาแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น และได้นำไปเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการเก็บรวบรวมโดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (statistical package for the social sciences : SPSS/PC)

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลโดยเฉลี่ย 43 ปี มีอายุสูงสุด 77 ปี ต่ำสุด 20 ปี ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาชั้นสูงสุดระดับประถมศึกษาตอนต้น รายได้เฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลเท่ากับ 42,256 บาทต่อปี โดยมีรายได้สูงสุด 200,000 บาท และต่ำสุด 5,000 บาท ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักและประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นอาชีพรอง ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีลักษณะการถือครองที่ดินเป็นของตนเอง ผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนบุคคลที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดียวกันและมีกิจกรรมร่วมกันเฉลี่ยครอบครัวละ 5 คน โดยครอบครัวที่มีจำนวนบุคคลมากที่สุด 17 คน น้อยที่สุด 1 คน และการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีกิจกรรมภายในและภายนอกหมู่บ้านนั้น ผู้ให้ข้อมูลเกินครึ่งเล็กน้อย ไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มใดๆ ส่วนประเภทของกลุ่มที่ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนเลือกเข้าร่วมมากที่สุด ได้แก่ กลุ่มฌาปนกิจศพ ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพและเรื่องอื่นๆ ในช่วงปี พ.ศ. 2542

มูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ สืบเนื่องมาจากมูลเหตุจูงใจตามประเภทแรงจูงใจภายใน ซึ่งเป็นความต้องการภายในจิตใจของผู้ให้ข้อมูลเองใน 9 ชนิดของของป่า อันได้แก่ สมุนไพรร

พืชผักป่า เห็ด ฟิน สัตว์ป่า หวาย ผลไม้ป่า ต้นสน และดอกก้ง ส่วน 5 ชนิดของของป่า ซึ่งได้แก่ กกล้วยไม้ น้ำผึ้ง แมลง หนอนไม้ และลำไผ่นั่น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า เนื่องจากมูลเหตุจูงใจตามประเภทแรงจูงใจภายนอกมากกว่ากระตุ้นเร่งเร้าให้ผู้ให้ข้อมูลเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าอันจะนำมาซึ่งผลตอบแทนที่จำได้รับทั้งเป็นเงินทองและทรัพย์สินอย่างอื่น

เปรียบเทียบประเภทแรงจูงใจที่เป็นมูลเหตุในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ

ผลการวิจัยพบว่า ราษฎรบ้านแม่สาใหม่มีผู้ให้ข้อมูลส่วนมากเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ สืบเนื่องมาจากมูลเหตุจูงใจตามประเภทแรงจูงใจภายใน ซึ่งเป็นความต้องการภายในจิตใจของผู้ให้ข้อมูลเองใน 13 ชนิดของของป่า มีการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า เนื่องจากมูลเหตุจูงใจตามประเภทแรงจูงใจภายนอกมากกว่ากระตุ้นเร่งเร้าให้ผู้ให้ข้อมูลเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าปรากฏมีเพียงชนิดเดียว ส่วนราษฎรบ้านแม่เมะนั้นผู้ให้ข้อมูลมีการเข้าไปใช้ประโยชน์เนื่องมาจากมูลเหตุจูงใจตามประเภทแรงจูงใจภายในจำนวน 10 ชนิดของของป่า มีมูลเหตุจูงใจตามประเภทแรงจูงใจภายนอกจำนวน 4 ชนิดของของป่า และราษฎรบ้านโป่งแยงนอก ผู้ให้ข้อมูลมีการเข้าไปใช้ประโยชน์เนื่องมาจากมูลเหตุจูงใจตามประเภทแรงจูงใจภายในจำนวน 8 ชนิดของของป่า มีมูลเหตุจูงใจตามประเภทแรงจูงใจภายนอกจำนวน 6 ชนิดของของป่า

เมื่อเปรียบเทียบการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ของแต่ละหมู่บ้านพบว่า มีมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าจัดอยู่ในประเภทของแรงจูงใจภายในทั้ง 3 หมู่บ้านในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน

ระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้องน้อย จำนวน 3 แนวคิด อันได้แก่

1. แนวคิดการรักษาสภาพความหลากหลายทางชีวภาพ ให้คงอยู่ต่อไปได้ตลอด จำเป็นต้องรักษาค่าเงินสิ่งมีชีวิตทุกชนิดให้อยู่รอดปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นพืช สัตว์และมนุษย์ เพื่อให้เกิดความสมดุลของธรรมชาติ

2. แนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพเป็นความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตทั้งหมด รวมทั้งความหลากหลายทางพันธุกรรมและถิ่นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตเหล่านั้น

3. แนวคิดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพเป็นผลมาจากการถางป่าและเผาป่าเพื่อทำไร่ ปลูกสร้างที่อยู่อาศัย การล่าสัตว์ การเก็บของป่าและพืชหายาก

ส่วนแนวคิดคุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพมีความสำคัญยิ่งต่อความเป็นอยู่และความอยู่รอดของมนุษย์ เพราะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นแหล่งที่พึ่งพาอาศัยของมนุษย์ โดยเป็นแหล่งของปัจจัยสี่ อันได้แก่ อาหาร และน้ำ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค ผู้ให้ข้อมูลมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดนี้ยิ่งถูกต้องมาก และแนวคิดการใช้ประโยชน์จากพืชป่ามากเกินไปโดยเก็บพืชหลายชนิด เป็นจำนวนมาก โดยไม่ให้โอกาสพืชเหล่านี้เจริญเติบโตและแพร่พันธุ์จึงเป็นเหตุให้พืชเหล่านี้สูญหายไปจากป่าทำให้เกิดผลกระทบต่อดิน ฟ้า อากาศ และสิ่งแวดล้อม ที่อาจจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เป็นผลร้ายต่อมนุษย์ ผู้ให้ข้อมูลมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดนี้ยิ่งไม่ถูกต้องน้อย

เปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ

ผลการวิจัยพบว่า ราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ มีระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้องน้อยในลักษณะที่คล้ายคลึงกันทั้ง 3 หมู่บ้าน ได้แก่ แนวคิดการรักษาสภาพความหลากหลายทางชีวภาพ ให้คงอยู่ต่อไปได้ตลอด จำเป็นต้องรักษาค่าจูนสิ่งมีชีวิตทุกชนิดให้อยู่รอดปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นพืช สัตว์ และมนุษย์ เพื่อให้เกิดความสมดุลของธรรมชาติ ส่วนแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพที่ราษฎรทั้ง 3 หมู่บ้านมีระดับความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องมากเช่นเดียวกัน คือ แนวคิด แนวคิดคุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพมีความสำคัญยิ่งต่อความเป็นอยู่และความอยู่รอดของมนุษย์ เพราะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นแหล่งที่พึ่งพาอาศัยของมนุษย์ โดยเป็นแหล่งของปัจจัยสี่ อันได้แก่ อาหาร และน้ำ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค และแนวคิดการใช้ประโยชน์จากพืชป่ามากเกินไปโดยเก็บพืชหลายชนิด โดยไม่ให้โอกาสพืชเหล่านี้เจริญเติบโตและแพร่พันธุ์จึงเป็นเหตุให้พืชเหล่านี้สูญหายไปจากป่าทำให้เกิดผลกระทบต่อดิน ฟ้า อากาศ และสิ่งแวดล้อม ที่อาจจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เป็นผลร้ายต่อมนุษย์ ราษฎรทั้ง 3 หมู่บ้านมีระดับความรู้ความเข้าใจอย่างไม่ถูกต้องน้อย

อภิปรายผลการวิจัย (Implications)

การวิจัยเกี่ยวกับมูลเหตุจูงใจที่ทำให้ราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก บ้านแม่เมะ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ เข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ผลการวิจัยในส่วนของมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่านั้น พบว่าราษฎรมีลักษณะของมูลเหตุจัดอยู่ในประเภทของแรงจูงใจภายใน ซึ่งจะเกิดความต้องการด้านร่างกาย จิตใจของตนเอง โดยส่วนใหญ่ได้ระบุเหตุผลการใช้ประโยชน์จากของป่าเพื่อนำมาใช้บริโภคและอุปโภคตามความจำเป็นและความต้องการในครัวเรือน ซึ่งสอดคล้อง ผลการสัมภาษณ์ชาวบ้านใน 3 หมู่บ้านที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ของ Anchalee and Flaherty ใน อานันท์ กาญจนพันธุ์ และ มิ่งสรรพ ขาวสอาด (2538 : 72) ได้กล่าวว่าการหาของป่าเป็นกิจกรรมที่แพร่หลายในทุกครัวเรือนที่อยู่ติดกับป่าชาวบ้านยื่นยันการนำมาเพื่ออุปโภคและบริโภค โดยมีลำดับความต้องการการเข้าไปหาของป่าจำพวก ไม้เชื้อเพลิง พืชผักอาหาร ไม้สร้างบ้าน ผลไม้ป่า สมุนไพร แมลงอาหาร และล่าสัตว์เป็นอาหารตามลำดับ และในพื้นที่อื่น ๆ ยังมีอาชีพเกิดใหม่ คือ การจับแมลงในป่าไปขายให้แก่ฟาร์มผีเสื้อ ซึ่งจะเป็นในลักษณะแรงจูงใจภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้ที่ว่า การเข้าไปหาแมลงต่างๆ จัดอยู่ในประเภทแรงจูงใจภายนอก

ส่วนการเปรียบเทียบประเภทแรงจูงใจที่เป็นมูลเหตุในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ เมื่อเปรียบเทียบมูลเหตุจูงใจของราษฎรทั้ง 3 หมู่บ้านแล้วพบว่า มีมูลเหตุจูงใจจัดอยู่ในประเภทของแรงจูงใจภายใน ทั้ง 3 หมู่บ้าน แต่ยังคงปรากฏว่าราษฎรบ้านโป่งแยงนอกและราษฎรบ้านแม่เมะ มีการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าบางชนิดที่มีมูลเหตุจัดอยู่ในลักษณะประเภทของแรงจูงใจภายนอก ทั้งนี้ อาจสืบเนื่องมาจากสถานที่ตั้งของชุมชนอยู่ติดกับเส้นทางคมนาคมเส้นหลัก ทำให้สามารถที่จะนำของป่าที่หามาได้มาวางจำหน่ายตามข้างทาง และสภาพชุมชนของทั้งสองอยู่ใกล้กันและมีขนาดใหญ่ ทำให้สามารถมีการซื้อขายหรือส่งซื้อระหว่างกันได้ด้วย ชนิดของของป่าดังกล่าว อาจมีความต้องการของบุคคลต่างๆ ซึ่งของป่าบางชนิดอาจจะมีลักษณะพิเศษเป็นที่ต้องการของผู้คนต่างๆ ด้วย

ผลการวิจัยในส่วนของการรู้ความเข้าใจในแนวคิดของความหลากหลายทางชีวภาพนั้น มีผู้ที่มีรู้ความเข้าใจในแนวคิดของความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้องน้อยและเมื่อเปรียบเทียบการรู้ความเข้าใจแล้ว ทั้ง 3 หมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิด

ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้องน้อยในลักษณะที่คล้ายคลึงกันทั้ง 3 หมู่บ้าน ทั้งนี้ อาจสืบเนื่องมาจากราษฎรมีการศึกษาค่อนข้างน้อย และขาดการเข้ารับการฝึกอบรมในการหาความรู้เพิ่มเติม ทำให้เกิดความไม่เข้าใจในแนวคิดของความหลากหลายทางชีวภาพดังกล่าว แนวทางแก้ไขนับว่ามีความจำเป็นที่จะต้องมีการให้ความรู้เพิ่มเติมในลักษณะต่างๆ เช่นการฝึกอบรม หรือรูปแบบอื่นๆ เพื่อให้ราษฎรได้เกิดความเข้าใจในแนวคิดดังกล่าวได้ดียิ่งขึ้น อันจะทำให้ราษฎรเกิดความหวงแหนในทรัพยากรทางชีวภาพมากยิ่งขึ้น ยศ สันตสมบัติ และ วิฑูรย์ ปัญญากุล (2537 : 116-118,139) ยังได้กล่าวด้วยว่า ในการที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรทางชีวภาพนั้น ควรมีการเน้นไปที่ชุมชนท้องถิ่นเป็นประการสำคัญ การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพในท้องถิ่น ชุมชนควรได้รับโอกาสเข้าร่วมฝึกอบรมในด้านเทคนิคการอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุกรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่น แต่กระนั้นก็ตาม อานันท์ กาญจนพันธุ์ และ มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด (2538 : 55-57) ยังให้ข้อสังเกตในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของชาวบ้านเกี่ยวกับป่า ซึ่งเป็นศูนย์รวมของความหลากหลายทางชีวภาพว่า ความคิดของชาวบ้านทั่วไปเกี่ยวกับป่านั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา พร้อมไปกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับป่า

ข้อเสนอแนะ

(Recommendations)

ผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจสังคม ระดับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ และมูลเหตุจูงใจที่ทำให้ราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก บ้านแม่เมะ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ เข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ซึ่งสามารถใช้เป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานของสวนพฤกษศาสตร์ ตลอดจนหน่วยงานของเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย และหน่วยงานต่างๆของกรมป่าไม้ที่ตั้งอยู่ใกล้เคียง ซึ่งจะสามารถใช้ผลของการวิจัยเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้บริหารของสวนพฤกษศาสตร์สามารถใช้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลสำคัญ เพื่อประกอบการพิจารณาและวางแผนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์

และกำหนดแนวทางปฏิบัติงาน มาตรการต่างๆของสวนพฤกษศาสตร์ที่ประสบปัญหาในการเข้ามาหาของป่าของราษฎร ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารของสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ จากผลการวิจัยพบว่ามูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่ามีลักษณะจัดอยู่ในประเภทของแรงจูงใจภายใน เกิดจากความต้องการของตนเองที่จะเข้าไปหาของป่า และยังมีของป่าบางชนิดจัดอยู่ในประเภทของแรงจูงใจภายนอก ผู้บริหารจึงควรมีแผนงานในการป้องกัน และปราบปราม ดังนี้

1.1 ควรวางมาตรการในการตรวจการณ์พื้นที่ เพื่อใช้เป็นกลยุทธ์ในการป้องกัน ให้เกิดความเกรงกลัว และสามารถทำให้ทราบถึงความเสียหายและการลักลอบเข้ามาใช้ประโยชน์จากของป่าในระยะเวลาอันรวดเร็ว ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงที

1.2 ควรเพิ่มความเข้มงวดในการเข้าออกในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์

1.3 ควรมีมาตรการลงโทษอย่างชัดเจนและเข้มงวด

1.4 ควรมีการประชาสัมพันธ์ในการห้ามเข้ามาใช้ประโยชน์จากของป่าอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความเข้าใจของบุคคลในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารของสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ จากผลการวิจัยพบว่าราษฎรมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้องน้อย ผู้บริหารจึงควรให้ความสำคัญในประเด็นต่างๆเพื่อให้ราษฎรเกิดการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติต่อสวนพฤกษศาสตร์และการอนุรักษ์ ดังต่อไปนี้

2.1 ควรจัดให้มีการศึกษา ฝึกอบรม ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์แก่ราษฎรเพิ่มเติม อันจะทำให้มีความรู้ความเข้าใจที่ดีขึ้น

2.2 ควรจัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้ในการใช้ประโยชน์จากของป่าอย่างถูกวิธี อันจะเป็นวิธีการป้องกันการสูญพันธุ์ และวิธีการขยายพันธุ์พืชอันจะทำให้สามารถนำพืชป่า สัตว์ป่า มาเพาะเลี้ยงในชุมชนได้ จะทำให้ลดการเข้าไปหาของป่า

3. ข้อเสนอแนะสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ในการจัดกิจกรรมต่างๆในด้านการอนุรักษ์ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมการปลูกป่า ทัศนศึกษาให้ความรู้ด้านพฤกษศาสตร์ภายในสวนพฤกษศาสตร์ อันจะทำให้เกิดความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชนกับสวนพฤกษศาสตร์

4. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารของสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ จากผลการวิจัยพบว่าราษฎรมีรายได้ต่ำ ผู้บริหารควรมีการเพิ่มหรือจัดสรรด้านงบประมาณเพื่อการจ้างแรงงานในส่วนของการดูแลและปฏิบัติงานในพื้นที่ให้มากขึ้น โดยการรับราษฎรแต่ละ

ครอบครัวในชุมชนดังกล่าวเข้ามาปฏิบัติงานในสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ให้มากขึ้น อันจะทำให้มีการขยายงานเกิดขึ้นและจะเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือนของราษฎร อาจทำให้ส่งผลต่อการหยุดเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าเนื่องจากราษฎรมีความเป็นอยู่ที่มั่นคงและดีขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป (Recommendations for Further Study)

1. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของราษฎร ในลักษณะของประเภทของแรงจูงใจเท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาถึงลักษณะของความต้องการชนิดและปริมาณของป่าชนิดต่างๆ ที่ราษฎรมีความต้องการควบคู่กันไปด้วย เพื่อจะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างถูกประเด็นและลำดับความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นได้ และสามารถปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้
2. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแขงนอก และบ้านแม่เมะ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เท่านั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาให้ครอบคลุมราษฎรในชุมชนอื่นๆ ที่อาศัยอยู่ในเขตป่าที่มีการดำเนินชีวิตโดยการพึ่งพาป่าไม้ เพื่อให้ทราบถึงระดับของการมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพของราษฎรแต่ละแห่ง ว่ามีมากน้อยเพียงใดแล้วนำมาเปรียบเทียบระดับความแตกต่าง ซึ่งผลการวิจัยจะก่อให้เกิดประโยชน์และสามารถนำมาประกอบการพิจารณากำหนดแผนงาน และบริหารจัดการพื้นที่ของสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์และหน่วยงานอื่นได้ ในอนาคตต่อไป
3. การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของของป่าแต่ละชนิด ที่ราษฎรนำมาใช้สอยในรอบปีหรือในแต่ละฤดูกาลต่างๆ ที่มีของป่าชนิดนั้นๆ
4. การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาถึงปัจจัยต่างที่เป็นสาเหตุทำให้มีการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าเพิ่มเติมในปัจจัยอื่น

บรรณานุกรม
(BIBLIOGRAPHY)

- กนกวรรณ ชูทาน. 2540. ความสามารถที่จะรองรับผู้มาใช้บริการของสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กรมป่าไม้. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2530. การปลูกและใช้ประโยชน์ไม้ใช้สอย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กฤษณา ศักดิ์ศรี, 2530. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บำรุงสาส์น
- จิราพรพรณ พินศิริกุล. 2533. พฤติกรรมทางจริยธรรมของเจ้าพนักงานเคหกิจเกษตรในเขตภาคเหนือของประเทศไทย. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- จเร สดากกร. 2539. ความหลากหลายทางชีวภาพใน ความหลากหลายแห่งชีวิต. กรุงเทพมหานคร: อักษรสยามการพิมพ์.
- นายศิลป์ เชื้อวชาญพิพัฒน์ ผุสดี รุมาคม และสุวรรณมา ทองประดิษฐ์. 2527. การบริหาร. กรุงเทพมหานคร: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เดชา บุญค้ำ. 2528. “การสร้างสวนพฤกษศาสตร์และสวนรุกขชาติ” วารสารสถาปัตยกรรม. (ฉบับที่ 3) คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ถวิล ชาราโกชน์ และ ศรีณย์ คำวิสุข. 2540. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ.
- ทรงพล ภูมิพัฒน์. 2538. จิตวิทยาทั่วไป. นนทบุรี: SR.printing.
- เทียม คมกฤส. 2514. นโยบายการป่าไม้. คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นำชัย ทนุผล. 2540 . การวางแผนและประเมินผลงานส่งเสริมเกษตร. (พิมพ์ครั้งที่ 3).
ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

บุญมัน ธนาศุกววัฒน์. 2537. จิตวิทยาองค์กร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2535. จิตวิทยาอุตสาหกรรม. กรุงเทพมหานคร: สหมิตรออฟเซท.

พวงเพชร วัชรอยู่. 2537 ก. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: เนติกุลการพิมพ์.

_____. 2537 ข. แรงจูงใจในการทำงาน. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์.

ไพบุลย์ เทวรักษ์. 2537. จิตวิทยาศึกษาพฤติกรรมภายนอกและภายใน. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์ เอส.ดี.เพรส.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). 2531. การศึกษาเครื่องมือที่ต้องพัฒนา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา. 2535. จิตวิทยาทั่วไป. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

ยศ สันตสมบัติ และ วิฑูรย์ ปัญญากุล. 2537. ความหลากหลายทางชีวภาพมิติทางสังคม
และนิเวศ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

วนิดา สุบรรณเสถณี. 2540. “ของป่า” ข้าวสารป่ากับชุมชน. (กันยายน 2540). ศูนย์ฝึกอบรม
รমনวศาสตร์ชุมชน แห่งภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.

วีระชัย ฅ นคร. 2536. ความหลากหลายทางด้านพืชในประเทศไทย. เอกสารประกอบการ
สัมมนา เรื่องคนกับธรรมชาติ: วิฤตการณ์การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ
และแนวทางการแก้ไขที่ยั่งยืน ฅ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล.

_____. 2540. ประวัติสวนพฤกษศาสตร์. เชียงใหม่: องค์การสวนพฤกษศาสตร์.
(อัครสำเนา)

วิสุทธิ ใโปไม้. 2538. สถานภาพความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

_____. 2532. ความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย. บริษัทประชาชนจำกัด.

สุชา จันทน์เอม. 2539. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2543. รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน
พ.ศ.2541 ภาคเหนือ. กรุงเทพมหานคร.

สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2539. อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ
คิดในระดับโลกและทำในระดับประเทศ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวิทยาศาสตร์
เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.

โสภา ชูพิกุลชัย. 2529. ความรู้เบื้องต้นทางจิตวิทยา. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศ.ศ.

สุภัททา ปิณฑะแพทย์. (ไม่ระบุปีพิมพ์). จิตวิทยาทั่วไป. ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว.
สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.

สมใจ ศรีมงคลทิพย์. 2539. “ของป่ากับคุณค่าเชิงเศรษฐกิจที่ให้แก่ชุมชน” ข่าวสารป่ากับชุมชน.
(มิถุนายน 2539). ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมโภชน์ เอี่ยมสุภา. 2535. เอกสารการสอนชุดวิชาจิตวิทยาทั่วไป. นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์. 2538. รายชื่อพรรณไม้สวนพฤกษศาสตร์
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์. (เล่ม 2). โอ.เอส. พรินต์ติ้งเฮาส์.

องค์การสวนพฤกษศาสตร์. 2541. สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์.
เชียงใหม่ : สำนักนายกรัฐมนตรี

อานันท์ กาญจนพันธุ์ และ มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด. 2538. วิวัฒนาการของการบุกเบิกที่ดินทำกิน
ในเขตป่า ภูมิศึกษาภาคเหนือตอนบน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนา
ประเทศไทย.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

มูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ อำเภอแม่วิม จังหวัดเชียงใหม่

.....

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ต้องการข้อมูลที่เป็นจริงจากท่าน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะนำไปใช้ประโยชน์ในงานวิจัย เพื่อความสมบูรณ์ของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

เลขที่แบบสัมภาษณ์ [] [] 1-3

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้เป็นการสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจ มูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์และความรู้ความเข้าใจในแนวคิดเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ ของราษฎรบ้านแม่สาใหม่ บ้านโป่งแยงนอก และบ้านแม่เมะ อำเภอแม่วิม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ ของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 1. ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของผู้ให้ข้อมูล

คำแนะนำ ผู้สัมภาษณ์กรุณาทำเครื่องหมาย / ลงใน () หน้าข้อความที่เป็นจริง หรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดไว้

1. ปัจจุบันท่านมีอายุ.....ปี [] [] 4-5
2. ท่านได้รับการศึกษาสูงสุดระดับใด [] 6
 - () 1. ไม่ได้เข้ารับการศึกษาศึกษาในสถาบันการศึกษาใด
 - () 2. ระดับประถมศึกษาตอนต้น
 - () 3. ระดับประถมศึกษาตอนปลาย
 - () 4. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
 - () 5. อื่นๆ (ระบุ).....
3. รายได้ของครอบครัวในรอบปี 2542 ที่ผ่านมา คิดเป็นเงินสด
 - () 1. รายได้ที่ได้มาจากการประกอบอาชีพหลัก
เป็นเงิน.....บาท [] [] [] [] [] 7-12
 - () 2. รายได้ที่ได้มาจากการประกอบอาชีพรอง
เป็นเงิน..... บาท [] [] [] [] [] 13-18
 - () 3. รายได้อื่นๆ นอกเหนือจากอาชีพหลักและอาชีพรอง
เป็นเงิน.....บาท [] [] [] [] [] 19-24
รวมเป็นเงินทั้งสิ้น.....บาท [] [] [] [] [] 25-31
4. อาชีพที่ท่านได้ปฏิบัติเป็นประจำและเป็นแหล่งรายได้หลักของครอบครัว ได้แก่ [] 32
 - () 1. ทำไร่ () 5. เลี้ยงสัตว์
 - () 2. ทำสวน () 6. ค้าขาย
 - () 3. หาของป่า () 7. รับราชการ
 - () 4. รับจ้างทั่วไป () 8. อื่นๆ (ระบุ).....
5. อาชีพที่ท่านได้ปฏิบัติบางครั้งบางคราว เพื่อเป็นแหล่งรายได้เสริมของครอบครัว ได้แก่ [] 33
 - () 1. รับจ้างทั่วไป () 5. หาของป่า
 - () 2. ทำไร่ () 6. นำนักท่องเที่ยวเที่ยวป่า
 - () 3. ทำสวน () 7. ทำนา
 - () 4. ค้าขาย () 8. อื่นๆ (ระบุ).....

6. สถานภาพการถือครองที่ดินของท่านมีลักษณะใด [] 34

- () 1. เป็นของตนเองทั้งหมด () 3. คนอื่นให้ทำเปล่า
 () 2.เช่าทั้งหมด () 4. เป็นของตนเองบางส่วนเช่าบางส่วน
 () 5.เช่าบางส่วนคนอื่นให้ทำเปล่าบางส่วน () 6. เป็นของตนเองบางส่วนและคนอื่นให้ทำ

เปล่าบางส่วน

[][] 36

7. ในปัจจุบันท่านมีบุคคลที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน และมีกิจกรรมร่วมกันจำนวน.....คน

8. ท่านเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มกิจกรรมภายในหมู่บ้านหรือภายนอกหมู่บ้านหรือไม่ [] 37

- () 1. เข้าร่วมเป็นสมาชิก
 () 2. ไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิก

หากท่านเข้าร่วมเป็นสมาชิก ท่านเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มกิจกรรมใดบ้าง (ผู้ให้ข้อมูล
 ตอบได้มากกว่า 1 กลุ่ม)

- () 1.....
 () 2.....
 () 3.....
 () 4.....

9. ในปี พ.ศ. 2542 ท่านเคยเข้ารับการฝึกอบรมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพและเรื่อง
 อื่นๆ หรือไม่ [] 38

- () 1. เคย
 () 2. ไม่เคย

หากท่านเคยเข้ารับการฝึกอบรมในรอบปี พ.ศ. 2542 ท่านเคยเข้ารับการฝึกอบรม
 จำนวน.....ครั้ง

ตอนที่ 2. ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ ของผู้ให้ข้อมูล

คำแนะนำ ให้ผู้สัมภาษณ์ บรรยายถึงรายละเอียดของแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นรายประเด็น จากนั้นจึงถามผู้ให้ข้อมูลว่า แนวคิดดังกล่าว “ถูกต้อง” หรือ “ไม่ถูกต้อง” ไม่ว่าผู้ให้ข้อมูลจะตอบอย่างไร ให้ถามต่อไป ถึงเหตุผลที่สืบเนื่องมาจากคำตอบนั้นๆ แล้วบันทึกไว้

1. ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตทั้งหมด รวมทั้งความหลากหลายทางพันธุกรรมและถิ่นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตเหล่านั้น

() เป็นแนวคิดที่ถูกต้อง เพราะว่า.....

.....

.....

.....

() เป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้อง เพราะว่า.....

.....

.....

.....

2. การรักษาสภาพความหลากหลายทางชีวภาพ ให้คงอยู่ต่อไปได้ตลอด จำเป็นต้องรักษาจำนวนสิ่งมีชีวิตทุกชนิดให้อยู่รอดปลอดภัย ไม่ว่าจะเป็พืช สัตว์และมนุษย์ เพื่อให้เกิดสภาพสมดุลของธรรมชาติ

() เป็นแนวคิดที่ถูกต้อง เพราะว่า.....

.....

.....

.....

() เป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้อง เพราะว่า.....

.....

.....

.....

3. การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพเป็นผลมาจากการถางป่าและเผาป่าเพื่อทำไร่ ปลูกสร้างที่อยู่อาศัย การล่าสัตว์ การเก็บของป่าและพืชหายาก

() เป็นแนวคิดที่ถูกต้อง เพราะว่า.....

.....

.....

.....

() เป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้อง เพราะว่า.....

.....

.....

.....

4. คุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพมีความสำคัญยิ่งต่อความเป็นอยู่และความอยู่รอดของมนุษย์ เพราะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นแหล่งที่พึ่งพาอาศัยของมนุษย์ โดยเป็นแหล่งของปัจจัยสี่ อันได้แก่ อาหารและน้ำ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค

() เป็นแนวคิดที่ถูกต้อง เพราะว่า.....

.....

.....

.....

() เป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้อง เพราะว่า.....

.....

.....

.....

5. การใช้ประโยชน์จากพืชป่ามากเกินไป โดยเก็บพืชหลายชนิด เช่น สมุนไพร เครื่องเทศ ไม้ดอกไม้ประดับ พืชให้น้ำมันหอมระเหยมาจากป่าเป็นจำนวนมาก โดยไม่ให้โอกาสพืชเหล่านี้เจริญเติบโตและแพร่พันธุ์ จึงเป็นเหตุให้พืชเหล่านี้สูญหายไปจากป่าทำให้เกิดผลกระทบต่อดินฟ้าอากาศและสิ่งแวดล้อม ที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เป็นผลร้ายต่อมนุษย์

() เป็นแนวคิดที่ถูกต้อง เพราะว่า.....

.....

.....

.....

() เป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้อง เพราะว่า.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3. ข้อมูลเกี่ยวกับมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ของผู้ให้ข้อมูล

คำแนะนำ ให้ผู้สัมภาษณ์บรรยายถึงสถานการณ์ที่ผลักดันผู้ให้ข้อมูลเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ จากนั้นสอบถามผู้ให้ข้อมูลว่า สถานการณ์ใดใกล้เคียงกับการกระทำของผู้ให้ข้อมูลมากที่สุด โดยทำเครื่องหมาย / หน้าข้อที่ผู้ให้ข้อมูลเลือกตอบ

1. ท่านเข้าไปเก็บกล้วยไม้ป่า มาจากภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เพื่อประโยชน์อันใด

- () ก. นำมาตกแต่งสวนภายในบริเวณบ้านของตนเองให้สวยงาม
- () ข. นำไปจำหน่ายให้แก่พ่อค้าที่มารับซื้อในหมู่บ้าน
- () ค. นำมาสะสมไว้ที่บ้าน และหากเก็บได้มากเกินความต้องการจะนำกล้วยไม้ที่

เหลือไปขายที่ตลาด

2. ท่านเข้าไปล่าสัตว์ป่า ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เพื่อประโยชน์อันใด

- () ก. เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน
- () ข. นำสัตว์ป่าที่ล่าได้มาจำหน่ายให้แก่พ่อค้าที่มารับซื้อในหมู่บ้าน
- () ค. เพื่อส่งมอบสัตว์ป่าให้แก่ผู้ประกอบการร้านอาหาร

3. ท่านเข้าไปเก็บสมุนไพร ในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เพื่อนำมาใช้ในวัตถุประสงค์อันใด

- () ก. นำมารักษาโรคให้แก่ตนเองและสมาชิกในครอบครัว
- () ข. นำไปจำหน่ายให้แก่ผู้ที่สนใจจะรักษาโรคด้วยสมุนไพร
- () ค. เพื่อเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพหมอแผนโบราณของตนเอง

4. ท่านเข้าไปตัดหญ้า ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เพื่อมาทำประโยชน์อันใด

- () ก. นำมาจักสานและขึ้นรูปเป็นเครื่องใช้หลายชนิดสำหรับใช้ในบ้านของตนเอง
- () ข. นำไปขายให้แก่โรงงานทำเฟอร์นิเจอร์
- () ค. นำมาจักสานและขึ้นรูปเป็นเครื่องใช้หลายชนิดตามความต้องการของตลาด

เพื่อนำไปจำหน่ายและเก็บไว้ใช้ในบ้านของตนเอง

5. ท่านเข้าไปเก็บพืชผักป่าหลายชนิด ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เพื่อประโยชน์อันใด

- () ก. นำมาประกอบอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน จะทำให้มีร่างกายแข็งแรงปราศจากโรคภัย
- () ข. นำไปจำหน่ายที่ตลาดในหมู่บ้าน
- () ค. นำไปจำหน่ายที่ตลาดในหมู่บ้าน หากขายไม่หมดจะนำมารับประทานภายในครอบครัว

6. ท่านเข้าไปหาน้ำผึ้ง ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เพื่อประโยชน์อันใด

- () ก. นำมารับประทานเพื่อเป็นยาอายุวัฒนะ
- () ข. นำมาจำหน่ายให้แก่ผู้ที่สนใจทั่วไป
- () ค. นำไปมอบให้แก่ผู้ที่มีบุญคุณต่อกัน

7. ท่านเข้าไปเก็บเห็ด ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ มาใช้เพื่อประโยชน์อันใด

(ก.) นำมาประกอบอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน เนื่องจากมีความเชื่อว่าหากรับประทานเห็ดแล้ว จะมีแรงมากกว่าปกติ

(ข.) นำมาจำหน่ายที่ตลาดในหมู่บ้าน

(ค.) นำมาจำหน่ายที่ตลาดในหมู่บ้าน และเก็บบางส่วนไว้รับประทานเอง

8. ท่านเข้าไปตัดดอกกก ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เพื่อนำมาทำประโยชน์อันใด

(ก.) นำมาทำไม้กวาดและวัสดุอื่นๆ ไว้ใช้ในครัวเรือน

(ข.) นำมาทำไม้กวาดและวัสดุอื่นๆ ไว้จำหน่ายในชุมชนหรือส่งจำหน่ายให้พ่อค้าที่มารับซื้อ

(ค.) เพื่อส่งมอบดอกกกให้แก่ผู้ผลิตไม้กวาด ตามข้อตกลงที่ได้ให้ไว้ต่อกัน

9. ท่านเข้าไปตัดต้นสน ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เพื่อนำมาทำประโยชน์อันใด

(ก.) นำแก่นยางไม้มาเป็นชนวนในการจุดไฟหุงต้ม

(ข.) นำแก่นยางไม้มาจำหน่ายให้แก่พ่อค้าที่สั่งซื้อไว้

(ค.) เพื่อส่งมอบต้นสนให้แก่ผู้จ้างวาน ตามข้อตกลงที่ให้ไว้ต่อกัน

10. ท่านเข้าไปเก็บฟืน ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์อันใดบ้าง

(ก.) นำมาใช้หุงต้ม เพราะเชื่อว่าหากหุงต้มอาหาร โดยใช้ฟืนเป็นเชื้อเพลิงอาหารนั้นจะมีรสชาติดีกว่าอาหารที่หุงต้มโดยใช้แก๊สเป็นเชื้อเพลิง

(ข.) นำมาเผาเป็นถ่าน เพื่อนำไปจำหน่ายต่อไป

(ค.) นำไปจำหน่ายที่ตลาดในหมู่บ้าน และเก็บไว้ใช้ในครัวเรือนบางส่วน

11. ท่านเข้าไปเก็บผลไม้ป่าชนิดต่างๆ ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์อันใดบ้าง

(ก.) นำมาใช้เป็นอาหารไว้บริโภคในครอบครัว

(ข.) นำมาจำหน่ายและต้องการนำมาเป็นของฝาก

(ค.) นำไปจำหน่ายที่ตลาดในหมู่บ้าน และเก็บไว้บริโภคในครัวเรือนบางส่วน

12. ท่านเข้าไปเก็บหน่อไม้ ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์อันใดบ้าง

- () ก. นำมาใช้เป็นอาหารไว้บริโภคในครอบครัว
- () ข. นำมาจำหน่ายหรือแปรรูปเพื่อจำหน่ายในตลาดชุมชน
- () ค. นำไปจำหน่ายที่ตลาดในหมู่บ้าน และไว้บริโภคในครัวเรือน

13. ท่านเข้าไปหาแมลงชนิดต่างๆ ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์อันใดบ้าง

- () ก. นำมาใช้เป็นอาหารไว้บริโภคในครอบครัว
- () ข. นำมาจำหน่ายในตลาดชุมชน
- () ค. นำไปจำหน่ายที่ตลาดในหมู่บ้าน และต้องการไว้บริโภคในครัวเรือน

14. ท่านเข้าไปตัดลำไ้ ภายในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์อันใดบ้าง

- () ก. นำมาจักสานและขึ้นรูปเป็นเครื่องใช้หลายชนิดสำหรับใช้ในบ้านของตนเอง
- () ข. ถูกว่าจ้างจากเพื่อนบ้านให้เข้าไปตัดหรือไปช่วยญาติ
- () ค. นำมาจักสานและขึ้นรูปเป็นเครื่องใช้หลายชนิดตามความต้องการของตลาด และไว้ใช้ในครัวเรือน

ภาคผนวก ข

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อผู้วิจัย: นายฉัตรทอง เจือจันทร์ เกิดวันที่ 24 พฤษภาคม 2513 ที่จังหวัดสุรินทร์

ประวัติการศึกษา : - ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนบ้านแตล อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์
 - ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนศีขรภูมิพิสัย จังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ.2529
 - ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (เกษตรกรรม) จากวิทยาลัยเกษตรกรรมบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ปี พ.ศ. 2532
 - ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (พืชไร่) จากวิทยาลัยเกษตรกรรมบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ปี พ.ศ. 2534
 - ระดับปริญญาเทคโนโลยีการเกษตรบัณฑิต สาขาวิชาพืชศาสตร์ (พืชไร่) จากสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2536

ประวัติการทำงาน: - 1 เมษายน - 30 มิถุนายน พ.ศ. 2536 เป็นลูกจ้างชั่วคราวของสำนักเกษตรจังหวัดสุรินทร์
 - 1 กรกฎาคม - 30 กันยายน พ.ศ. 2536 เข้ารับราชการตำแหน่งเจ้าหน้าที่การเกษตร 1 งานขยายพันธุ์ไม้ กองสวนสาธารณะ สำนักสวัสดิการและสังคม กรุงเทพมหานคร และลาออกจากการรับราชการ 30 กันยายน พ.ศ. 2536
 - 1 ตุลาคม พ.ศ. 2536 เป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ ตำแหน่งพนักงานวิทยาศาสตร์ 3 องค์การสวนพฤกษศาสตร์ สำนักนายกรัฐมนตรี
 - ปี พ.ศ. 2539 ตำแหน่งพนักงานวิทยาศาสตร์ 4 ประจํางานขยายพันธุ์พืช สำนักพัฒนาและปลูกบำรุง สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ องค์การสวนพฤกษศาสตร์
 - ปี พ.ศ. 2543 - ปัจจุบัน ตำแหน่งพนักงานวิชาการ 5 ประจํางานเรือนกระจก สำนักพัฒนาและปลูกบำรุง องค์การสวนพฤกษศาสตร์

ศึกษาดูงาน: - 22 มิถุนายน - 7 สิงหาคม พ.ศ. 2537 ศึกษาดูงานด้านการจัดการเรือนกระจก และด้านสวนพฤกษศาสตร์ ที่ The Royal Botanic Garden Kew , The Wisley Horticulture Association และ Waskhert Place ประเทศอังกฤษ